

Distinctio tertia

ipse post mortē ibi oculos mentis aī mor-
tem quo letior occūberet misit. At cōtra fa-
ber iste tenebrose mētis et actiōis imminēte
morte vidit tartara. vidit dānationē diabo-
li et sequaciū ei⁹. Vidit etiā suū infelix in fa-
les carcerē quo miserabilis ipse desperata
salute periret. s; viuentib; q̄ hec cognouissent
causam salutis sua pditione relinq̄ret. Fa-
ctum est hoc nup in puincia berniciorū. ac
longe lateq; diffamatū multos ad agēdaz
et nō differendā scelez suoz penitūdinē puo-
cauit. Quod vtiā ex hac etiā nostraz lecti-
one litterarum fiat.

*Ex libro de illustribus viris ordinis ci-
sterciensis.*

Exemplum. X.

Non. id est regu-
la erat monasterij quaten⁹ fratri-
bus ad mēsam sedentib; refectiōe
pacta colligerēt micas q̄ de fragmētis panuz
deciderēt. ne in hoc negligētie rei coraz deo
inuenirent. Accidit aut quadā die vt vnus
ex fratrib; cōscientie sue non incuriosus ser-
uator cum ceteris ad mēsam residens refe-
ctiōe pacta micas fm̄ p̄suetudinē collectas
replicatis in volaz digitis clausas teneret.
atq; cū multa cordis dulcedine lectiōi inten-
deret. sed p̄usq; eas sumeret repente ad nu-
rum poris lector lectiōne finiuit. Frater au-
tem in seipso reuersus obstupuit. negligētie/
q; sue reatū nō sine magno timore ac pau-
re recognouit. qd tñ ageret nec reijcere eas
nec sumere iā licebat. Nūm; vtrobiz picu-
lo preuaricatiōis occurrēte. Itaq; clausas
manu tenet cogitās hāc negligētie culpam
nō nisi p̄ p̄fessionis et penitētie remediū ab-
oleri posse. Dictis vero gratijs signo p̄fessi-
onis facto porē in prē trahit et cadens i fa-
ciem veniā petit cū multa cordis simplicita-
te negligētiā suā manifestās. Priore autēz
culpam eius sicut dignū erat corripiente. Et
quid de micis fecisset inquirente. Ecce in-
q̄ dñe hic in manu mea sunt. Cūq; prior p̄-
cipere vt eas ostenderet. ille exerto brachio
manū aperuit. et ecce i vola ipi⁹ p̄ micis inuen-
te sunt p̄ciosissime margarite. Sed qd pu-
ramus q̄re om̄ipotēs de⁹ tā gliosum mira-
culū. et sicut videbat min⁹ necessariū in reb;
q̄z minimis facere voluit. Atq; p̄pterea vt
palam cūctis innotesceret q̄ntū sibi placeāt
fratres in cōgregatione spū feruentes. qui

nō solū maiora s; etiā mīma mādara p̄pti-
more ipi⁹ cū sollicitudine custodiūt.

XI

Puer dñi Bernard⁹ clareuallēsis ecclie
postmodū p̄m⁹ futur⁹ abbas. cū ap̄d cister-
cium adhuc nouici⁹ esset solit⁹ erat dieb; sin-
gulis p̄ anima m̄fis sue septē penitēciales
psalmos in silētio dicere. Die s̄o quadā cū
supradictos psalmos p̄ cōpletoriū inchoas-
set. omisit eos p̄ obliuionē. nescio an p̄ som-
nolētiā. Anteq; autē p̄dixisset veniēs ad stra-
tum suū quiete soporifera membra refecit et
solitā refectiōne parēti plene non impendit.
Abbas s̄o Stephan⁹ cognita p̄ sp̄m negli-
gentiā. die postera puenit eū dicens. Frater
bernarde vbi iam queso illos psalmos tuos
besterna die dimisisti. aut cui eos cōmenda-
sti. quod audiens adolescens vt erat vere-
cundus et timoratus erubuit. et cepit intra se
mirando cogitare. dicens. Dñe deus quō
palam factū est verbū istud de q̄ mihi solus
consciū erā. Et intelligēs a viro spiritali se
esse dep̄hensum. p̄cidit ad pedes eius negli-
gentiā p̄fites. et indulgentiā petēs. q̄ facile
impetrata curauit. deinceps in h̄mōi tam p̄-
uatis q̄z publicis obseruatiōib; sollicit⁹ in-
uenti. et q̄ cōsulta ratiōe seruanda p̄posuiss;
non facile transgredi.

XII

Quodā tpe cū domus cisterciensis i ma-
gna fuisset paup̄tate p̄stituta. venerabil⁹ ab-
bas stephan⁹ vocauit vnū ex fratrib; suis et
loquens ad eū in spū dei dixit. Vides cha-
rissime frater quia magna coartati sumus
paup̄tate. et prope est vt fratres n̄ri famez
frigore ceterisq; molestijs periclitē. nisi eis
p̄cite subueniā. Vade ergo ad nundinas
vercelliaci que p̄time instant et cōpares ibi
quadrigas tres et earū singulis trinos eq̄s
fortes quib; maxime indigemus ad onera
n̄ra cōporatā. Cūq; quadrigas illas pan-
nis et alimētis alijsq; reb; necessarijs onera-
ueris adduces eos tecū. cū gaudio et p̄spira-
te reuerteris ad nos. R̄ndens autem frater
dixit. Paratus sum dñe pater vt tuis iussio-
nibus obsequar si p̄cium dederis ad illa
subsidia cōparanda. Cui venerand⁹ abbas
in paup̄tate sua de misericordia dei magni-
fice p̄sumēs respōdit. Vere frater scias quia
cū solit⁹ et anxius q̄rerē vnde necessitatib;
fratrum nostrorum subuenirem tres tātūz
denarij in tota domo ista reperti sūt. hos ū

De illustribus uiris

volueris tolle. reliq̃ ſo quecunq; defuerint tibi dñi nři ihu xpi gr̃a p̃uidebit. **S**ecurus itaq; vade qz mittet angelũ suũ tecũ z p̃spe/ rum faciet iter tuũ. p̃fect⁹ itaq; frat̃ cum ver/ celliacũ puenisset a qdã viro fideli z timora/ to hospitio suscep⁹ est. Qui dñi itineris eius/ causas z frat̃ũ indigentias agnouissz. abijt in instãti ad quendã locupletissimũ hoĩem finitimũ suũ q̃ desp̃ate languēs ac pene iaz moriens facultates suas paupib⁹ erogabat. **U**iq; cisterciensium monachoz qz iam in p/ tibi illis sanctitas celebris habebat eidẽ in/ firmo penuriã indicasset. vocatus est ad do/ mũ eius p̃dictus frater. tantãq; pecuniesũ/ mam in elemosyna ab ip̃o moriente recepit vt cuncta q̃ ei inuenerat abbas sufficienter ex ea cõparet. **A**ceptis itaq; tribus rhedis cũ nouẽ q̃ drigarijs equis onerauit atq; or/ nauit eas cunctis que frat̃z vsib⁹ oportuna esse cognouit. z ita qui vacuus venerat. fm̃ p̃phetiam abbatis plenus z gaudēs ad su/ os remeauit. **U**iq; cistercio appropinquaz nunciũ misit q̃ abbati significaret eius ad/ uentũ p̃ter z puentũ. Quo audito venera/ bilis pater exultauit in dño vehement̃ z cõ/ uocatis in vnũ fratrib⁹ ait. **D**e miserationũ dñs. de miserationũ libere z liberalit̃ egit. **V**ere liberaliter. se elegãter egisti nobiscuz dñe pcurator z pastor noster. aperiens ma/ num tuã z implẽs bñdictiõẽ tuã penuriã nřam. **T**ũc ordinata p̃cessionẽ occurrerũt obuiã fratri vsq; ad portã ita vt ip̃e abbas p̃cederet indutus vestib⁹ sacris cũ pastoralis virga ministris p̃cedentib⁹ eũ cũ cruce z aq̃ benedicta. **E**xceperũt g̃ solẽniter z multa g̃ riazactione elemosynã illam nõ vt ab hoĩe p̃stitã sz tanq̃ celit⁹ missã bñdictiõem a dño z bñdictiõem a deo salutari suo. **A**b illo g̃ die z deinceps sicut in illa domo largiente dño sp̃ualia semper abundant. ita etiã non defuerũt tp̃alia bona q̃uis iuxta ordinis i/ stituta parcitas in omib⁹ obseruẽt.

XIII

Fastradus quondam cisterciens̃ abbas eximie sanctitat⁹ nobilis quidẽ genere sz no/ bilior mox elegãtia fuit. q̃ liberalib⁹ studijs nõ mediocriter initiat⁹. sacris tñ lris arden/ tiori desiderio sp̃ inhesit ita vt cũ postmodũ sapientia z etate p̃ficeret eas p̃ oculis z ma/ nib⁹ incessanter haberet. z ne ad m̃sam q̃/ dem sine lectione diuina discumbere vellet qd̃ non modo faciebat in p̃pria domo. verũ

etiã in scolis pegrinando. **N**ic cum esset ab/ bas carbarnensis decedẽte pie memorie do/ mio roberto q̃ beato bernardo successerat. elect⁹ est ad regimẽ clareuallis ad quã tamẽ electiõz venire dissimulauit q̃uis ex nomie vocaret. timēs vtq; ne sibi acciderz qd̃ sp̃ accidere verebat. **V**eztñ añq; legati clare/ uallenses ad eũ req̃rendũ puenire potuissent garrula fama puolãte cognouit. qz in ei⁹ p/ sonã om̃is vnanimĩt̃ puenissent. **D**ocitaq; rumore turbat⁹ z anx⁹ fugã arripuit. veni/ ensq; ad domũ vallis sancti petri qd̃ est mo/ nasteriũ cartusiensis ordinis p̃ dies aliquot ibidẽ latuit. vbi cũ die noctuzq; in orõne p̃si/ steret fact⁹ est in m̃tis excessu. z ecce apparui/ it ei in magna gl̃ia x̃go puerpera dña ange/ loz portã in manib⁹ regẽ gl̃ie puulũ suũ iefum. quã cũ vidisset p̃cidit ad pedes eius obsecrãs vt sui miseret. **E**ui brã x̃go rñ/ dit. **Q**uid turbas o hō. **E**t imponēs in vl/ nas ip̃i⁹ velut alteri symeoni nobilẽ illã sar/ cinã quã gestabat ait. **A**ccepe filiũ meũ z ser/ ua mihi illũ. **Q**uo facto sublata est visio ab oculis eius z rediēs ad seip̃m icellepit qm̃ a dño egressus ē fmo. z qz se filij dei z mem/ bra xpi ei⁹ p̃uidẽre p̃mittebat. **H**acigit rã leta visione p̃monit⁹ iã non est ausus vltra recalcitrare ne videreẽ ammonitiõĩ dei vel/ le resistere. **S**uscepto aut̃ rã insignis cenõ/ bi regimine q̃ discretũ q̃ sollicitũ q̃q; benĩ gnissimũ pastore exhibuit se nõ est nře sim/ plicitatis exponere. **H**ã quẽadmodũ alios p̃cellebat officio dignitatis. ita etiã p̃celle/ bat religionis exemplo z merito sanctitat⁹. **C**astus. pius. humilis. mansuet⁹. atq; mo/ destus sup̃ om̃es quos in dieb⁹ meis vidis/ se me memini. **P**arsimoniã vero vt ait ille se uerus de beato **B**arrino nõ est necesse lau/ dare in eo cũ adhuc in seculo positus ita fru/ galiter vixerit vt nõ scolasticus sed mona/ chus putaret. **H**ã sicut ip̃e quib⁹dam inti/ mis suis secreto innuit biennio ante cõuer/ sionẽ suã licet etate nondũ adult⁹ ita ab/ stinentie operã dedit vt nũq; voluerit pane saltẽ z aqua saturari. carniũ at̃ edulũ q̃uis in ip̃o tpe pene vsq; ad mortẽ egrotasset. nũ q̃ sumere acq̃euit. **I**ã ſo monachus factus q̃ sobrie viuendo imo q̃ rigide abstinedo. corpus in seruitutẽ redegerit sup̃ sedeo di/ cere. qz vt verũ fatear vehemẽtior extitit in hac pte. **S**at̃ etenĩ illũ sup̃ hm̃oi notauĩ qd̃ pe q̃ plurib⁹ annis eidẽ in m̃sa sua m̃strauĩ

Distinctio tertia

¶ Nam cū in seipso vicia carnis sue sine misericordie persequeret. ipsi q̄z misere carni cui naturaliter insunt min⁹ q̄z oportebat compati videbat. **¶** Letez in exteriori habitu et cultu officij sui dignitate q̄z humilis et q̄z tēperās extiterit h̄ vno qd̄ dicitur sum facile aduertere erit. **¶** Quadā siquidē die vestiarius monachus. in lectulo illi cucullā nescio an tunicā qua ipm indui vellet solito meliores apposuit. **¶** Increpauit eū pater audiente me et dicit. Quid est dilecte mi frater quod facere cupis vt a cōmunitate frat̄z nostrorūz me sepes et notabili habitu decolores. **¶** An qz abbas noie censoz p̄pterea monachus esse nō debeo. **¶** Rūq̄d idcirco mīster et seru⁹ p̄stitur sum alioz vt lautioribz epulis debeam saginari et cultioribz vestibz ornari. si ergo me diligis. si pacē meā q̄ris. et p̄ceptis meis obedire nō despicias. p̄cor atq̄ p̄cipio. ne id ampli⁹ facere velis. nā cū ego sum omnium minim⁹ et apud deū indignus magnū mihi est si cōmuni omnium victu atq̄ vestitu fero honoratus. **¶** Ex quo em̄ assumptus sum ad regimē aīaz. vnū est qd̄ p̄ ceteris timui et semp̄ timeo ne occasione hui⁹ amministrationis pauperē vitā quā p̄fessus sum deserā et monachi p̄miū pdam. s̄z qz cē sanctissima vita diutius frui digni non fuimus precisa est velut a repente dum adhuc ordiret. **¶** Ipse p̄o cōsummat⁹ in breui expleuit t̄pā multa. placita em̄ deo erat aīa ei⁹ et angelico confortio digna. **¶** De cuius felici trāsitu mortuuro cuidam de senioribus clareuallis. videlicet beate memorie petro tholosano. de quo in sequentibz aliqua dicemus facta est huiusmodi reuelatio.

XIII

¶ Apd̄ coloniā agrippinā q̄ est insignis metropolis germanie fuit magister quidā Alexander noie canonicus doctorq̄z famosissimus i eadē vrbe. **¶** Accidit aut̄ vt dei famul⁹ beatus Bernard⁹ clareuallis abbas in benedictio Eugenio papa germaniam ingrederetur hierosolimitanū iter dñō conrado impatori et populo terre p̄dicaturus. **¶** Cūq̄ ibidē signis et virtutibus innumers chorulscaret. videns impator mirabilia magna q̄ dominus p̄ eū ostendebat cōpunct⁹ corde crucis signū de manu illius accepit hierosolymā p̄fecturus. **¶** Nec distulit hoc idem facere hominū infinita multitudo. ita vt incredibili fidei ardore succensi fimbrias de vestimē

tis famuli dei qui p̄pter hoc ipm noua frequenter accipere cogebat vndiq̄ certatim diriperent. seq̄z infelices arbitrabant quicunq̄ indumentis ei⁹ cruces h̄reū mereret. **¶** Vultu quoq̄ ex eis nobiles et sapientes viri p̄ manū illi⁹ sese dñō reddiderūt q̄ in clareuallē ab eo deducti et monachi facti maximū deinceps in ecclia dei fructū deo attulerūt. **¶** Quibz etiā erat vnus supra memoratus vir nobilis alexander qui eo tēpore iuuenis et secularis scientie typo turgens. diuitiarum quoq̄ et transitorij honoris infulis adornatus nihil minus q̄ cōuersionem cogitabat. sed deus q̄ cōprehendit sapientes in astutia. mirabili hoc ordine sicut sequentia declarant adimpleuit. **¶** Cū em̄ beatissimus pater Bernardus ipm de cōuersione monuiss̄ ille seculari scientia vel opulencia tumēs respondit se ad p̄sens nil minus cogitare vel velle q̄z habitū sumere monachalē. **¶** Eadem igit̄ nocte cū mēbra sopori dedisset apparuit ei in visione isdem hō dei erigēs eū de grabato in quo grauiter languens iacere videbat ac restitūēs sanitati. **¶** Deinde tulit habitū suū quo erat ipse induē et q̄ p̄terit alexandri. **¶** Qui cū eundē habitū semel et secundo reiectū ab humeris indignanter repulisset. tertia tandē vice collo eius iniectū et corpori violenter astrictum cōpulsus est retinere. **¶** Deinde pater sanctus baculū quē manu tenebat ipius manui tradens future p̄lationis gratiā denotauit et ita abire p̄cepit. **¶** Cū gilans aut̄ alexander nihil adhuc p̄ h̄mōi reuelatione mollescere potuit. sed in eadē animi duricia p̄sistebat. **¶** Eadē p̄o die cū ille beatissimus abbas ad mēsam recūberet oblat⁹ est ei piscis qui parca noīatur vt ex eo reficeretur. quo viso vir dei erectis in celū oculis super eundē piscem diutius orauit. et benedicens illū prefato alexandro pro pitantia transmisit. non tā cupiens corpus eius qd̄ periturū et mortale est pisce illo cibare q̄z animam quē immortalis est et in perpetuū vitura sua oratione conuertere. **¶** Quem cum ille gustare inciperet ad primum ilico mortuus meruit in semetipso fideliter experiri quāte virtutis esset oratio famuli et seruitoris dei. **¶** Nam repente mutatus in alterum virum. compunctus est valde. et cepit vberim super eundem piscem lachrymas fundere. **¶** Mirabatur vero seipm̄ nesciēs quid haberet vel cur fletet. **¶** Tandem recordatus

De illustribus viris

visionē quā nocte p̄terita viderat intellexit a dño gratuita eius miseratōe se esse p̄uentū vñ sup̄ne vocatōi ex intimo corde gratias agēs beato dei famulo iōtinenti se reddidit a quo benigne susceptus ⁊ i clareuallē mōa chus factus. ⁊ deinde grandis silue pastoz effectus adeo seruēter in sanctitate vite p̄fecit vt postmodū fieret cisterciensis cenobiū abbas ac totius ordinis pater vniuersalis. **Hec nos sic ab eodē dei famulo alexandro audiui⁹** fideli relatiōe deprompsim⁹.

XV

Vir vite venerabilis Iohes ep̄s q̄ de ordine cisterciensi assumpt⁹ valentiā satis strenue rexit eccliam. Dū adhuc esset secularis p̄posuit in aīo suo vanitatē seculi abijcere. et habitu religionis accepto fuisse dño i ordine ⁊ in domo cisterciensi. Cūq; hoc qd salubriter p̄posuerat p negligentiaz differret. cepit paulatim in mēte ipsi⁹ feruor ille bone intētionis tepescere. Interim p̄fectus est ad sanctū Jacobū orōnis grā Qui cum ab illa pegrinatiōe regressus fuisset in domū suaz. eadē nocte apparuit ei p visionem dñs Jhs ep̄s cum beatis apl̄is suis Petro ⁊ iacobo. Porro beatus Jacobus habebat libz q̄ndaz pulcherrimū quē ⁊ aptū coram dño tenebat in quo eiusdē nomen clerici erat cōscriptuz. Et ait dñs ad sanctū Petz. dele nomē ei⁹ d libro meo. qm̄ resiliuit a p̄posito suo. Accedens aut̄ beat⁹ iacobus ad dñm ait. Obsecro dñe parce illi. qz pegrinus me⁹ est. iāq; seipz corrigere festinabit. Cūq; p̄dictus clericus pauens ⁊ tremēs hīpsū affirmandopmitteret. dñs ait. ⁊ qd me inde secuz faciet. Rñdicit beatus Jacobus. Dñe ego fideiussoz illi⁹ sum. Euigilās aut̄ idem clericus dum secū ista miraret. itez mox obdormiēs vidit eandem visionē. Cūq; beat⁹ petrus supradictū libzū teneret aptū corā dño in loco vbi fuerat nomen clerici exarātū. apparuit bmoī in scriptio **Burenulas aureas** faciemus tibi vermiculatas argēto Transacta p̄o visione expergefactus ⁊ grām dei vocantem se toto animo secur⁹ relictis vniuersis mūdi vanitatibz ad domū cisterciensem festinanter accessit. ibiq; p̄batus ⁊ fidelis inuentus monachicum habitū suscepit. In qua etiā domo religione ⁊ sapientia p̄ficiens factus est postmodum abbas boneuallis. Inde vero assumptus est etiam ad episcopatum valentie vrbis quem per annos plurimos stren-

nue regens multas ibidem aduersitates p̄ defensione iusticie tolerauit. Attendāt quēso istud qui boni aliquid facere p̄ponunt. et ad effectū p̄ducere negligūt. qui nullo se reatu p̄stringi putant si bonum quod facere p̄posuerunt non soluant. dummodo nō vo/ueant. cum manifeste beatus Gregori⁹ docet. quia si quis in minori bono cōstitutus maius aliquid bonū facere p̄ponat iam sibi minus illud bonum illicitum fecit Et si nō soluat quod p̄posuit q̄uis in oculis hoīum in minori bono stare videatur. iam tamen i oculis oīa cernētis dei a maiori bono cecidit. qui non solū op̄ez vez etiā cogitationū ⁊ intentionū cordis iudex ventur⁹ est. **Le**te iste seruus dei de quo loquimur nullum votum fecisse scitur. sed tamen qd simpliciē p̄posuerat per negligentiam distulisse. eitam subtilissimus ille scrutator cordiū hoc ita pensauit vt cum de libro vite deleri p̄cepisset nisi bonū qd mēte p̄ceperat q̄stori⁹ effectui mancipare curasset.

XVI

Defunct⁹ est quadā vice p̄uersus qdam i clareuallē. Cūq; concurrentibz fratribz cōmendationis officiū ex more fieret. monachus quidā senior magne religionis vir audiuit turbas demonū p centurias suas incedentiū cum magni strepitus vociferatiōe clamare ⁊ dicere. **Eya** modo bene. **Eya** modo bñ. solūmodo d̄ hac mala valle vnā animā in nostre sortis p̄e adquisiui⁹. Cū p̄o isdem senior qui hec audierat p noctis quietem sopori membra dedisset frater defunctus ei in visu apparuit tristi ⁊ lugubri vultu dicens ad eum. quia audisti heri demōes de meis supplicijs exultantes veni ⁊ vide qd terribili tormento dei omnipotētis iusto iudicio traditus sum. Et duxit eum ad puteum quendā nimis magne latitudinis ⁊ horrende pfunditatis. ⁊ dixit ei. Ecce in hūc puteum frequēter a demonibz mittor. quorū tanta est crudelitas vt si optio daret malles centies ab hominibz q̄ semel a demonibus hic immergi. **Dane** autē facto dum q̄ audieratz viderat p̄fatus senior beato patri Bernardo retulisset. ip̄e quoq; per spirituz ea cognouisset. ingemuit ⁊ ait. **Scio** quia nisi grauis causa existeret. nunq̄m demones talem ausum p̄sumpsissent. Itaq; capitulum fratrum ingressus. coram omnibus calamitatem fratris defuncti exponit.

Distinctio tertia

De hinc salubri exhortatiōe singulorū sci-
entias pueniēs monebat vt cautius in via
sanctē religionis ambularēt. multā esse ma-
licia demonū erga oēs xpianos. p̄cipue tñ
p̄ monasticē religionis p̄fessores affirmans
Post hec fratris aīe in supplicijs constitute
subuenire eos attēti monēs psalmis 7 orō-
nibz. missaz quoqz celebratiōibz iram domi-
ni dei nr̄i placare hortat. si forte pius pater
pulsatus p̄ cibz eoz p̄ singularis hostie imo-
latiōem tyrannicā demonū supbia debella-
re 7 ab eoz neq̄tia fratris aīam dignaref li-
berare. Qd cū fr̄es deuotissime facerēt. pau-
cis euolutis diebz isdem frater defunct⁹ su-
pradicto seniori iterato apparuit hilaritate
vultus statum suū melioratū esse signans.
Querēte vero sene quō se h̄ret. R̄ndit dño
deo nro gr̄as bñ. Rursus requisit⁹ quō libe-
ratus fuisset. ait. veni 7 vide. Et p̄tinuo itro-
duxit eū in oratoriū eiusdē loci vbi ad singu-
la altaria sacerdotes stabāt hostie imolati-
onē summa cū deuotōe celebrātes. Ecce in-
quit. Hec sunt arma gr̄e dei nr̄i q̄bz erept⁹
sum. Hec est fr̄ m̄isericordie dei q̄ inuincibi-
lis pmanet. H̄ est hostia illa singularis q̄ tot⁹
p̄ctā mundi tollit. Et p̄ dico tibi qz his ar-
mis gr̄e dei huic fr̄ute m̄isericordie dei. hu-
ic hostie saluari nō est q̄c̄qz qd resistere vale-
at nisi cor impenitēs. Euigilās aut̄ senex de
liberatiōe aīme fr̄is oppido gauisus est. mo-
dūqz visionis ceter⁹ fratribz exponēs tanto
eos deuotiores ad imolatiōem hostie salu-
taris reddidit. q̄ro cert⁹ et efficaciā in fr̄is
ereptione meruerunt experiri.

XVII

Intererat aliqui nocturnis vigilijs pat̄
sanct⁹ Bernard⁹ ea puritate 7 deuotione q̄
solebat dō tñ notaz sibi. Cūqz morosa psal-
modie modulario vigilias p̄telaret. aperu-
it dñs oculos ei⁹. 7 ecce respiciens vidit sin-
gulos angelos iuxta monachos stātes. 7 qd
quisqz eoz psallebat in cedula more nota-
rioz tam diligēter excipietes vt nec mimaz
syllabā quāqz negligēter platam omitterēt
Scribebāt p̄o diuerso modo. nāqz quidaz
eoz scribebant auro. aliqz argento. nonnulli
atramēto. aliqz etiā aq̄. quidā p̄o penit⁹ nihil
scribebāt. Sp̄s aut̄ q̄ hec reuelabat intel-
ligentiā quoqz diuersitatis scripture cordi-
eius inspirabat. Qui eū auro scribebāt. fer-
uentissimū in dei fuitio studiū 7 absolutam
cordis intētiōem in his q̄ psallebant signifi-

cabant. Qui aut̄ argento. Minorē qdē ferno
rēpurā tñ psallentiū deuotōem declarabāt
Qui p̄o atramēto. p̄tinuū q̄rundā bone vo-
luntat⁹ vsū in psalmodia licet nō cū mul-
ta deuotione notabant. S3 q̄ aq̄ scribebāt
exp̄mebāt eos q̄ somnolētia seu pigr̄icia ps-
si. vel vanis cogitatiōibz a se abducti. viden-
tur quidē aliqd signare. s3 cor eorum abstra-
ctum. p̄sus nō p̄cordat voci. Ceterz illi qui
nil scribebant lamētabilē quorundā cordis
duriciā redarguebāt. q̄ obliti p̄fessionis sue
timoris dei imemores. aut letali somno p-
na se volūtate immergūt. aut certe vigilātes
clauso ore vanis 7 noxijs cogitationibz non
ex infirmitate s3 ex voluntaria intētiōe oc-
cupant. in p̄spectu dñi p̄tra legis p̄ceptū ap-
parere vacui nō p̄tinescūt. Pater itaqz san-
ctus qui hec videbat recordat⁹ sentētie illi⁹
qm̄ oīes administratorij sp̄s sunt in mi-
nisterium missi. p̄pter eos qui hereditatē ca-
piūt salutis. sicut p̄ficiētiū p̄gratulabāt fer-
uori. Sic paterno pietatis affectu deficien-
tium miserabāt rep̄ditati.

XVIII

Celebrabant aliqui solennes vigilie 7 vir-
dñi cū ceteris fratribz aderat. Cūqz hymn⁹
Te deū laudam⁹ cantaref. vidit sc̄os ange-
los multa claritate fulgētes. mira etiā vult⁹
alacritate deuotos. qui vtrūqz chorū p̄cur-
rentes. modo hunc. modo illum excitabāt.
Cantātibz aderāt. 7 q̄si p̄gratulātes astabāt.
Et vt diutius ille hymnus cum deuotōne
p̄cantaref. modis omnibz elaborare satage-
bant. Intellexit quoqz vir sanctus hymnū
illū vere esse familiare ip̄is. quos tāta instā-
tia vidit operā dare. quatenus a fratribz ad
honorem dei cū feruore deuotionis cātaref
Quidam etiā fratri spiritali videre p̄cessū
est dum idē hymnus inciperef q̄ ab ore inci-
pientis flamma magna splendoris erumpe-
bat 7 sursum conscendebat.

XIX

Quadā preterea vice cū vir dñi Bernar-
dus causa exigēte parit⁹ adijisset rogatu cle-
ricoz ingressus est de more scholas eozū. q̄-
bus ostendens formaz p̄e philosophie mo-
nebat eos attenti⁹ de mūdi p̄emptu 7 sub-
eunda p̄ xpo dño volūtaria paup̄tate. Ex-
plicito vero sermone cū nemo ex eis p̄uerte-
ref trist⁹ egressus est eo q̄ p̄ter votū 7 p̄ter so-
litum id ei accidisset. veniensqz ad domū cu-
iusdam archidiaconi qui eum ad hospitij

De illustribus uiris

suū traxerat secessit in oratoriū ibidē consti-
tutū. Cūq̃ cepisset orare in spū uehementi
validissima cōpunctione totus ī lachrymal
resolutus est. ita ut gemitus et singultus q̃s
cohibere nō poterat foris audiri continge-
ret. quo cōperto p̃fatus archidiacon⁹ a so-
cijs eius inquirere cepit q̃nā esset tāti causa
meroris. Rīdens aut̃ vnus ex eis vir religi-
osus quondā abbas fusciniaci nomie Rei-
naldus. q̃ secretorū famuli dei magis p̃sciū
erat. et eius etiā relatu ista cognouim⁹. dixit
ad eum. **Nō** iste mirabilis tor⁹ igne charita-
tis accēsus et totus in deo absorptus nil ali-
ud in mūdo desiderat. nisi tīmō ut valeat
errātes ad viā veritatis reducere et eorū ani-
mas xp̃o p̃quirere. Et q̃ mō p̃bum vite se-
minauit ī scholis et de p̃uersione clericorū
fructū verbi sui nō recepit deum sibi putat
irātū cū hodie in sua p̃dicatōe non p̃sensit
respectū. Hinc ista p̃cella gemitū. hinc ef-
fusio lachrymarū. p̃inde hinc certissime spe-
ro q̃ hodiernā sterilitatē crastine satisfactio-
nis vbertas grandi fenore cōp̃sabit. **Ma-**
ne itaq̃ facto cū scholas repetitū p̃dicatoz
egregius. ad nutū dñi nauē cogitatōis du-
xit in altū. et sacre scripture rethia laxauit in
capturā. Finito s̃o p̃mone plurimi ex eis dē
clericis p̃ manū illius sese dño reddiderunt
q̃s ille p̃rius de mūdi p̃iculo tāq̃ de mari-
nis fluctib⁹ extractos et vehiculis conductis
impositos in saluatoriū clareuallis inferre
nō distulit. tandē egressus de ciuitate cū co-
mitatu suo vsq̃ ad villā sancti dionysij veir.
ibi p̃noctauit. Summo s̃o mane cū eum
recto itinere p̃fectur⁹ fr̃es illi⁹ estimarēt. di-
xit. **Redeundū** est nobis om̃ib⁹ parisi⁹. quia
sunt adhuc ibi aliq̃ ex nr̃is q̃s etiā optz nos
inde abducere et iungere huic ouili dñico. ut
sit vn⁹ grex et vn⁹ pastor. Cum ḡ cepissent in-
troire in ciuitatē vidit clericos tres a longe
in occursum ei⁹ venientes. dixitq̃ ad socios
suos. **Expediuit** nos dñs. iā in viā nr̃am p̃-
ficiſcemur. En isti sunt clerici. p̃pter quos ve-
nimus. Illi s̃o accedētes cū eum adesse co-
gnoscerēt. gaudii sunt gaudio magno et dixe-
rūt. **Q̃** d̃sideratus aduenis beatissime p̃z
quia p̃positū nr̃m erat adire et vix putaba-
mus abeuntē p̃sequi posse. Qui respondēs
dixit ad illos. Et ego noueram dilectissimi
p̃pterea festinabā cū panib⁹ occurrere fugiē-
tib⁹ vobis. gradiamur itaq̃ simul. erog⁹ p̃-
grām dei ductor itineris vestri. Adiunct⁹ ḡ

ceteris supra nominatis secuti sunt hoīem
sanctum adherentes ei et sub disciplina ma-
gisterij eius spiritalem miliciā exercentes
cunctis dieb⁹ vite sue.

XX

Cōtigit aliq̃ eundē dei famulū Bernar-
dū p̃ quib⁹dā negocijs adire comitē theo-
baldū. Cūq̃ appropinq̃z opido ubi ille tūc
erat. obuiā habuit turbā hoīm copiosā. q̃
iubēte comite latronē quendā atq̃ famosū
ad supplicii p̃traherēt. q̃ viso clemētissim⁹
pater apprehendēs manu sua lorū q̃ erat
miser alstrictus ait tortoribus ei⁹. Dimitti-
te mibi sicariū istū. ego em̃ volo manib⁹ me-
is suspendere eū. Audiēs aut̃ comes aduen-
tum hominis dei festinauit ilico occurrere ei.
Viro nāq̃ deuotiōis affectu semp eū dile-
xit atq̃ eū honorauit. Cūq̃ videret funem ī
manu eius q̃ latronē post se traherat. exhor-
ruit uehementē et dixit. **Ne** venerabilis pa-
ter qd est qd facere voluisti. ut qd em̃ furci-
fex istū millics cōdemnatū a porta inferi re-
uocasti. Nunqd eum saluū facere poteris q̃
iam tqr⁹ dyabol⁹ factus est. Desperata ē pe-
nitus correptio illius nec vnq̃ bene facere
poterit nisi moriēdo. **Sine ḡ** dñe p̃ sine p̃-
ditiōis hoīem p̃ditū ire. qm̃ de pestifera vi-
ta eius multoz vita p̃clitaf. **Be**lius em̃ est
p̃ eius mortē multoz vitā saluari q̃ p̃ ei⁹ vi-
tam multos vita puari et in mortē incidere.
Rīdens aut̃ pater sanct⁹ dixit. Scio q̃dez
viroz optime scio hūc latronē esse sceleratū
simū. oim̃ tormētoz acerbitate dignissimū.
nō me ḡ existimes huiusmodi peccatoz
impunitū velle relinquere qñ potius cogito
ip̃m tortorib⁹ tradere et dignā ex eo carpe vl-
tionem. q̃ vtiq̃ tāto dignior erit quanto di-
uturnior. **Tu** enī uero illuz decreueras bre-
ui supplicio et momentaneo interitu cōsum-
mari. s̃ ego eū faciam diuturno cruciatu et
more longissima mori. **Tu** furcis appēluz
p̃ vnū aut p̃ plurimos dies mortuū in pati-
bulo manere p̃mittes. ego cruci affixum p̃
annos plurimos faciā in penis ingit viue-
re et pendere. **Quo** audito p̃nceps xp̃ianissi-
mus p̃ciuit nec ausus est vltra cōtradecere
sermonib⁹ sancti. **Pro**tin⁹ ḡ beatissim⁹ p̃z ex-
uita tunica sua ex ea induit capitiū suū et at-
tonsa coma capitis eius sociauit illum ouī-
li dñico. de lupo faciēs agnū. et d̃ latrone cō-
uersum. **Qui** veniens cū eo ad clareuallē fa-
ctus est deinceps obediens vsq̃ ad mortē

Distinctio tertia

pulchre nois etimologia exprimes in cōstantia ppositi sui. cōstantin⁹ em vocabatur. Itaq; triginta nisi fallor et eo ampli⁹ annos in ordine supuiues migravit ad dñm. qui cum p merita beatissimi pñs nñi a duplici morte corpis videlicet et anie misericordie eripere dignat⁹ est.

XXI

Lōnerus est vir nobilissimus andreas virdunensis archidiacon⁹ qd cā orōnis clare uallē venerat. nec tñ aliqd ad pñs puerfionis ppositū habebat. Sed cū orōnū suffragia petitur⁹ capitulū introisset videns scetē illius multitudinis ordinē et velut angelicā puerfationē cōpunctus est vehemens. et in silente in se spū dñi mutat⁹ est in virū altez. Tanto nanq; feruore mūdū deseruit vt ne ad horā quidē. vel p amicis salutādīs vel p domo rebusq; disponēdis ad suos remearet sed in pñenti oia rūpendo moras reliquit vt xpo cit⁹ adhereret. Ut aut gemina crucis impssio euident⁹ appareret ali⁹ qdā clericus gāfredus noie cū eo se reddidit genere quidē humilior sed pbitate mox et generosa puerfatione forsitan nō inferior. Ambo igit intrātes. ambo simul in ordine pseruantes bonā militiā militauerūt. Jamq; psumato certamine bñdictionis etne participes existunt. Porro pfatus andreas mltā in nouitate puerfionis sue tentamēta sustinuit. sed dextera celestis q bñdictionē dederat. eū in oībo illesum pseruauit. Erat enim qñ tenerrim⁹ ligni vermiculus mollis et delicat⁹ nimis vt tanto gloriosius in eo dextera dñi triūpharet. qnto infirmius erat vasculū in q virtutē opabatur. Cū em teneritūdinē pristīne puerfationis egre dedisceret et nouiter inchoatū laborē nimis arduum reputaret. cogitauit vt loth qz egressus de 30 domis nō posset aiām suā in mōte saluare vnde et pposuit ad aliquē remissionis obseruantie ordinē declinare. qd cuz spiritali patri suo venerabili roberto iā sepi⁹ indicasset. et eius salutarib⁹ monit⁹ ab hac intentione pedē aliq̄diu cohibuisset. tandē vna die victus a pusillanimitate spūs et tempestate denūciauit ei. qz iā nō poterat ampli⁹ sustinere. Tūc abbas pñs et blāditijs mult⁹ exortit ab eo vt sibīpī vim faceret et vsq; ad diē terciū patientiā teneret. q tandē vix impetrato capitulū fratrum ingressus orōnem puentui ad deū instituit p eo fieri. Ipe etiā

pñs pater toto ment⁹ annisu puerfus ad dñm deuotissimis pñs orabat vt ouiculā quā diabolus rape conabat dñs sua misericordia pseruare dignaret. Eadē itaq; die cū isdem nouitius ad mentē accederet. pñs rū eduliū appositū repperit. qd gen⁹ leguminis ita p ceteris oīmb⁹ fastidire solebat. vt etiā nauseam ei puocaret interdū. Inuit⁹ vero pulmentū qd nimis abhorrebat pcurbatus est. et vix fame cōpellente vt inde aliquid sumeret reluctanti stomacho psuade repoterat. Et o de⁹ bone qz diues es in misericordia teneris et delicat⁹ morē gerēs vt in oībo pñliū voluntat⁹ tue adimpleat. et sanctū nomen tuū glorificet. Prefat⁹ pñs nouitius cū cibū illum vix tenuiter gustare cepisset mirabilē qndā in eo sensit suauitatem. ita vt carnū vel pisciū esum saporis illi⁹ pstantia vinceret. Qd vbi dephendit arrepto pñs coleari catinum. pñs admonuit. oblitusq; parsimonie coctionē leguminis vorauit vsq; ad fundū. In edendū aut digittū frequent in os mittebat existimās se deprehendere posse cremia lardi q in legumē illud frixa esse putabat. Finita aut refectioe festinanē abbatē adiit. sollicitē pñrens vtrū nā pcepisset pulmentū illud sagimine vlt⁹ qñs alia pinguedine ppter ipm ex industria pdiri. Illo vero negante cōuenti sunt etia sup h pulmentarij. Tūc et ipi prestatī sunt i veritate nil in eo pter sal et aquā apposuisse. Quo audito neophit⁹ ille diuie circa se visitationis miraculū letus aduertit. et gratias agens deo. deinceps a pposito ordinis moueri nō potuit. Lūq; magno dei munere secūda et tertia die et multo postea tpe predictā suauitatē in hmoi cibarijs pñtīret magistra tandē expientia didicit. qz potēs est dñs iesus cū voluerit ad pñsolationē suoz suoz eandē saporis grām pferre leguminibus et olerib⁹ quā carnib⁹ et piscib⁹ indidit. Vñ et sepe dicebat qz magis nūc delectabatur in comestione pñs et olerū qñ añ faciebat in comestione aleliū et venationū.

XXII

Quidā de spiritalib⁹ filijs reuerēdissimi pñs roberti cum viā angustā et arduā que ducit ad vitā indeclinabili studio cucurrisset. tandē placuit dño laborib⁹ eius finē imponere vt in pace in idipm dormiēs requiesceret. vñ nūq; esset recessur⁹. Lūq; iā instaret hora in qua de hui⁹ mūdī stadio euo-

De illustribus uiris

candus et ad celeste brauius eēt inuitā dū.
dñs abbas cū ceteris frībō grā q̄et in lectu/
lo suo se collocauerat. et ecce sopor dñi irru/
it sup eū. uiditq; i somnis duos pulcherri/
mos adolefcētes vultu et habitu insigniter
relucētes. q̄ q̄i lilia rosas et violas ac diuer/
si generis flores in choro clarenallensi co/
piose spargebāt. ita vt pauimētū omne pictū
ac varijs colorib; venustatū esse videret. q̄
visio mirat⁹ est. et q̄i simplicitatē ordinis ze/
lans dixit ad eos. Quid vob visum ē o bo/
ni iuuenes p̄tra p̄suetudinē nrām pauimē/
tūz hoc florib; sternere et monasterio hmoi
nouitatē inducere. Illi rō dixerūt ad eum
Noli ista mirari neq; molestus nobis sis i
hac executiōe officiī nrī. qm̄ mō iā in choro
isto celebrabit noua cuiusdā noui sc̄i festi/
uitas. de cui⁹ solēnitare gaudebūt angeli et
hymn⁹ dño decantabit in syon. Adhuc lo/
quebant illi et aim vident⁹ et audient⁹ hēc in
admiratiōe rapiebāt. Tūc ecce p̄citatus ta/
bule strepit⁹ excitat dormientē. et vt festiui/
tatē quā celebrandā intus in spū cognoue/
rat foris fm̄ dignitatē officiī sui exēq̄ret si/
gno p̄suetudinario inuitat. Accurrēs q̄ cū
ceteris frīb; p̄perant venit ad eū. et cum ma/
gna deuotiōe cōmēdauit animā ei⁹ certissi/
me credens atq; cōfidens. qz hic erat nou⁹
ille sanct⁹ de q̄ in requiem assumēdo angeli
sc̄i nouā festiuitatē et nouū gaudiū essent
ilico celebraturi.

XXIII

Frater quidā magne religionis in clare/
ualle degebat noīe bernardus. hic in p̄mor/
dio p̄uersionis sue dū peccatoz suoz enor/
mitatē districtiq; iudicis equitatē attētiū
intueret tanta formidine mor⁹ est vt in de/
speratione p̄p̄modūz laberet. Quo cōper/
to venerabilis abbas ip̄ius potitus exēplis
et monitis multis ei p̄suadere conabat. quia
p̄fessus et penitens q̄libet q̄ntumlibet reus
nunq; indulgētia puaret. Et cū nec dū ei
mō satisficere posset adiecit. et ait. Ego salu/
ti tue fideiussorē me p̄stituo. et ania mea pro
tua requirat dū mō obediens p̄seueres i or/
dine isto. Hac ergo p̄missiōe frater ille ma/
gnifice roborat⁹ spūm diffidētie a q̄ impu/
gnabat. penit⁹ expugnauit. et exultās in do/
mino cū tremore miscōiam et iudiciū dein/
ceps cantare p̄sueuit. q̄ cū esset nobilis ge/
nere nullā generositatē arbitrabat nisi pro
xpo paupem fieri et seruire paupib; erat em̄
infirminus pauper in hospitio deputat⁹.

quib; officiosissime supintendens. nō sic ex/
traneis et mendicantib; seruebat. sed tanq;
dñs suis et tanq; mēbris filij dei. Si quez
inter eos morbidū. si quē vlcerosum et ver/
mib; scaturientē aspiceret. huic oēm pietatē
operaz impendēs abluendo. tergendō atq;
refocillando quasi mater egrotanti filio in/
giter assistebat. Dum hec et his filia dei fa/
mulus agere nō cessaret. cōtiguit vt mortali/
tas seuiens q̄ plures fratrū innadēs p̄tra/
heret ad mortē. Cum aut videret socios su/
os q̄tidie subtrahi. et ip̄e desiderabat desi/
derio magno dissolui. et silr esse cum xpo. pi/
us vero dñs q̄ semp p̄sto est corde p̄rit⁹ et
spū cōtribularis seruilis suis decreuit ad/
implere desiderū eius. Oborta rō febricu/
la parua cū tenuit egrotare cepisset lectulo
decubuit. Lunq; dñs abbas introisset ad
visitandū illū mirabat q̄ hō seruētissimas
tā leui occasione lecto detineret. vñ et subri/
dens aiebat. Ne timeas mi frater bernar/
de. qz mō nō morieris. sed adhuc comestū/
rus es nobiscū de fabis et olerib; nrīs. Ip̄e
vero rūdit. Nō timeo p̄ nō timeo. sed cōfi/
do in dño. qz minime iā fraudabor a desi/
derio meo. Quid m̄ta. post q̄rtuor aut q̄n/
q; dies scintillula creuit in incēdū magnā
et facta est pemptoria febris q̄ effimera pu/
tabat. Tunc p̄p̄riū iudiciū abbas rep̄hēdit.
et fratris sententiā quā de seip̄o p̄tulerat p̄/
ualere cognouit. Appropinquāte aut hora
emigratiōis inueneris est frater oleo sacra/
mentali. Expleta aut vñctione fact⁹ est ita/
tīm in spū. et raptus in cōtēplationē p̄ mul/
tū t̄pis spaciū iacuit sine sensu et sine motu.
ita vt pene mortuo similis videret. Lunq; p̄
multā horā velut exanimis iacēs secreta ce/
li nō p̄sumptiōe sed grā duce rimaret. tan/
dē ad se reuersus ip̄a hilaritate vultus vbi
nam fuisset satis indicauit. Ad quē pius p̄/
accedens interrogauit quō haberet. qui re/
spondens. bñ inq; mihi domie mi pater p̄
indulgentiā dei. Et nunc carissime pat. ab/
soluo te a debito sponsiōis tue mltas gra/
tias agens sollicitudini tue circa me pecca/
tozē. Abbas aut pristina illius obligatiōis
qua sese p̄ eiusdē fratris salute responsales
fecerat oblitus. mirabat vñde loq̄ret. Tūc
frater express⁹ cōmonefecit illū. et ait. Er/
go ne excidit tibi quēadmodū olim saluti
mee responsalē te p̄stitui. Ab illa ergo fi/
deiussione secūz te facio. quia iam de saluā

Distinctio tertia

cione mea p miscōiam dñi nr̄i iesu xp̄i secu-
rus exiit. Tūc vero abbas sollicita inq̄siti-
one cepit ab eo indagare q̄nā modo id po-
tūisti agnoscere. Qd cū modis oīb̄o dicere
recusaret. cernēs abbas nil se p̄cib̄o p̄ficere.
in noīe dñi p̄ p̄rutez obediētie p̄cepit q̄ten-
ea q̄ vidisset ad edificationē z p̄solationem
multoz exponeret. q̄ audito frater ille infir-
mus ita effat̄ est. qm̄ virt̄ obediētie veri-
tatē me silere phibet. rē dicturus sum vob̄
cui fortasse fidē dubiaz exhibebit̄. Sed vt
testimoniū hoc credibile faciā scitote qz cū
sine dicti etiā finē vite accipiā. Flouit ḡ di-
lectio v̄ra me licet miserū z indignū domio
fuisse p̄sentatū cui⁹ beatissima indulgentia
remissionez p̄ctōz accepi z spem felicitatis
eterne p̄ grām ip̄i⁹ in sinu meo repositā ha-
beo. Et ip̄i⁹ etiā sanctissimo ore audiui. q̄a
oēs q̄ obediētes in isto ordie vsqz ad mortē
p̄seuerabūt salutē eternā ab ip̄o cōsecuturi
sunt. Fratres aut̄ n̄fos q̄ de seclō migrave-
rūt in magna b̄titudine pausantes asperi-
z meū etiā locū quē int̄ eos miserante dñō
iā nūc sortitur⁹ suz p̄uidi. Lū ḡ ista dixisset.
obtuncit. statimqz se iēc aiām reddidit.

XXIII

Vir dñi Reynaldus licet aū p̄uersionē
suā p̄ triginta annos in habitu seculi dege-
ret. nō tñ secularit̄ vixit. sed opib̄o pietat̄ sp̄
insistens in corp̄ suo glorificare et portare
deū sollicitus fuit. Nam inter cetera bona q̄
corde integro faciebat etiā corp̄is itegrita-
tem dñō dedicauit. Suscepto aut̄ monasti-
co habitu in monasterio sc̄i amandi vigin-
ti z eo ampl⁹ annos ibidē in sc̄a p̄uersione
ne transiegit. vb̄z sanctitat̄ sue nō paruum
specimē oīb̄o dedit. Inde maior virtutū ar-
dore flāma scens ad domuz clareuallis dei
emulatōe se p̄tulit. antea tñ p̄mōt⁹ a deo re-
uelationib̄o mult̄. Susceptus aut̄ in clare-
ualle illico ad nouā militiā viriliter se accin-
xit z ex milite veterano fortissimū se nob̄ ti-
ronem exhibuit. in laborib̄o. in vigilijs. in ie-
iunijs. ceterisqz sancte discipline obsequijs
seipm̄ tota die mortificans. Dabebat autē
incessant̄ orandi studiū. z in oīone mirabi-
lem affluentia lachrymar. Quada z igit die
cū in labore messis triticee cū ceteris exisset.
segregat⁹ paululū a cōuentu cū animi dele-
ctatione cepit intueri metētes secū reputās
pariter z admirās. qz videlicet tot sapiētes
tot nobiles. tot delicati ibidē viri. p̄t̄ amo-

rem xp̄i laborib̄o atqz erūnis seip̄os expone-
rent. z feruentissimū solis ardorē cum tan-
ta alacritate suscipient. ac si in orto deliciarū
suauissime fragrantie poma decerperēt. vel
in mensa lautiorib̄o epulis plena deliciofis-
sime cōuiuarent. vñ z p̄tensis in celuz ocul̄
ac manib̄o grates dñō referēbat qz euz tam
sancte multitudini q̄uis indignū z p̄ctōrē
adiunxerat. Dñi hec z filia an̄o volueret z p̄
immēitate leticie seipm̄ vix capet. en subi-
to apparuerūt ei q̄i tres matrone venerabi-
les. vultib̄o roseis z candidis vestib̄o renitē-
tes. quaz vna q̄ p̄cedebat veste fulgentior.
forma venustior. z statura procerior appare-
bat. Descendebāt vero de mōte p̄pinquo et
appropinq̄bant p̄uentui fratrū in ip̄i⁹ mon-
tis latere fruges metentiū. q̄s cū ille vidis-
set p̄ nimia ammiratiōe turbatus z stupefa-
ctus erupit in vocē hm̄i. Dñe de⁹ que naz
sunt iste femine rā formose rā reuerēde. que
p̄ter aliaz p̄suerudinem feminaz cōuentui
n̄ro appropiant. Et duz talia diceret astitit
ei quidā venerāda canicie stola candida co-
opertus. Qui dixit ad eū. Maior illa q̄ ce-
teras p̄cepit ip̄a est virgo mater xp̄i iesu ma-
ria. alie que sequunt̄ sunt sancta elyzabeth z
sancta maria magdalena. Ille vero cum au-
disset matrē dei nomīari cōmota sunt om-
nia viscera eius sup̄ pietate nouitatis illius
quā vebement̄ amabat. iterūqz p̄cūctatus
est dicens. Et quo tendit dñe mi dñā n̄ra.
Cui ille respōdit. Ad visitandum mēsores
suos venit. His itaqz dictis p̄sona q̄ loque-
bat̄ repente disparuit. Quo viso vir dei pl⁹
magis intra se stupuit. z reductis oculis ad
sanctā dei genitricē z ad comites eius atto-
nito visu intendebat in eas. Ille aut̄ mode-
ratis gressib̄o incedentes venerūt vna post
aliā vsqz ad cōuentū. quē cum introissent
separatim abinuicē ambulare ceperūt tan-
q̄ ḡra visitatiōis huc atqz illuc inter mona-
chos z cōuersos. z dum ita facerent tandem
ab oculis intuentis euauerunt. seseqz i ce-
los vnde venerunt receperunt. Porro vir
dei herebat fixus z de loco moueri nō po-
terat vsqz quo miraculū finiret. Quantū ve-
ro de hm̄i visitatione p̄fecerit. quantum-
qz in amorē dei z beatissime dei genitric̄ et
creuerit emulando cōuersatio eius z q̄tidi-
ana virtutū incrementa monstrabāt. In spe-
culo histo. narrat̄ istud idē exemplū vt pu-
to. sed dicat̄ ibi q̄ Reynaldus iste primo mi-

De illustribus uiris

les fuerit post cōuersus cū quadā die exis/ set ad merendū cū ceteris iussus est sedere et quiescere. eo q̄ delicatas manus atq; seniles labor tante difficultatis nō admitteret. Sedens autē pcutiebat cor suū et egregerēs q̄ nō laboraret cū ceteris ita loq̄bat apud se. **M**iser homuncio q̄nti sapientes et nobiles sūm carnē hic laborant. q̄ si in seclō pmanissent grande nomen habituri essent. tu autē hic sedes tota die ociosus inueterate diez maloz. cū aū te portet pondus diei et estus delicati iuuenēculi q̄ in gl̄ia mūde cōscientie nō dederūt maculā peccati. Dū sic miraret fratz instantiā vidit turbā cādidatā de colle descēdere. cui perat qdā forma p̄terior. et ante eaz alie due manutergia gestantes in manibz. **H**ec dñā veniēs cum cū neo suo salutauit frēs in osculo sc̄o. amplexans brachijs charitatē sue. duabz qz comitibz lintheola p̄tendētibz extergebat puluerem et sudorē de monachoz frontibz et durius laborantes dulcius solabat. Post hec p̄cordat quasi cū exemplo p̄cedenti.

XXV

Egregius qdā adolescentulus de p̄tibz germanie oriūdus comitāte m̄gfo suo studiozū gr̄a parisi⁹ adibat. q̄ cū trāsitu h̄rent p̄ domū clareuallis m̄gfi illius videns loci puentū et ordinē. nescio q̄ dei iudicio cōpūctus ad horā petijt et obtinuit vt suscipere ad p̄uersionē. **E**unq; rogaret adolescentulū vt secū remaneret penitus nō acquieuit. **V**ultū siqdē abhorrebat a p̄sortio simul et colloquio cisterciensū monachoz. sepiusq; rogabat deū nunq; sibi dari volūtātē ad ordinē illū cā p̄uersiōis veniendi. sed m̄gfo fratribzq; monasterij adhortatibz euz dura ceruice resistens nullis p̄dicationū machinis poterat expugnari. **E**adez itaq; nocte cū p̄dict⁹ adolescēs monita fratrum mente reuolueret. facta est vox diuin⁹ ad eum dicens. **S**i hīnc recedēs parisi⁹ veneris vsq; ad penthecosten morieris. et sine dubio morieris. **A**d hāc vocē iuuenēculus ille multum obstupuit. necdūz tñ potuit duricia cordis eius emolliri. Porro sequēti nocte cū sopori mēbra dedisset. videbat sibi demersus ēē in limo putei pfundi. **E**ūq; ibi desperatus iaceret subito apparuit ei desup ad os putei beat⁹ iohēs euāgelista ī vultu et habitu sancti bernardi tūc adhuc in corpore iuentis cū alio quodā sancto q̄ et ipse simillim⁹ videbat

cū idā religioso mōacho noīe gerardo portario clareuallis. q̄s cū ille tremulus et angustus vidisset. rogauit attentius vt sui misererent. **Q**ui beat⁹ iohānes r̄ndit. **T**u sano cōsilio acquiescere h̄renis et opem flagitas a nobis. **C**ūq; ille p̄mitteret se esse factur⁹ qdqd illi placeret tñ vt iminēs periculū euadere mereret. vis inq̄t fieri monachus in monasterio clareuallis. **E**t ille. **E**tia dñe mi libentissime volo. **Q**d cū firmi⁹ pollicitus fuiss⁹ eductū cōtinuo de pfundo lacu libez eum abire p̄miserunt. **H**anc igit factō postulat se q̄storius presentari beato Bernardo quē cū antea nō vidisset mox illū in vultu habitu dephēdit ipm p̄ certo esse quē trāsacta nocte sub p̄ditōe p̄uertēdi se liberato. **R**ē h̄re meruerat. **P**roinde mirat⁹ vehementer atq; cōpunct⁹ p̄tin⁹ eidez sancto viro se reddidit. a q̄ benigne suscep⁹ mox in etate teneriori grauitatis et sapie canos cūcis mirantibz induit. Porro p̄dictus m̄gfi eius a p̄posito bono citius corruens et eundē seclū euertere satagens fundatū in christi amore tirunculū mouere nō potuit. **D**icē deli carus atq; tenerrim⁹ adolescēs cū esset annozū q̄ttuordecim manū suaz misit ad fortia. et letatibz angelis et hoibz iugū xpi suauiter portandū aggredif. et q̄i agn⁹ ad aratrum suscepti ordinis applicat. **M**iserante hō dño ab ipis rudimentis p̄uersiōis sue iumēti fortitudine induens sed agni māsfuetudine retinens tāta carismatū eminetia a p̄mis annis enituit vt p̄uersatōis ei⁹ elegancia atq; fragratia p̄tubernales ei⁹ vehemēt affecti p̄gratularent sc̄e p̄ denotiōis et hūilitatis q̄ in ipso relucebāt exēplis p̄formari certatim niterent. **H**ūc postea p̄ dñs in multis et mirabilibz visiōibz et solatōnibz benigne dignat⁹ est visitare. vt p̄z in libro originali.

XXVI

Dū reuerēdissim⁹ p̄ Bernard⁹ aliqui p̄uinciaz flandrie intrasset et rhetia verbi dei quaquer sum in capturā aniaz lataret. et nobiles et l̄ratos viros multos de fluctibz seculi ad litus p̄uersiōis attraheret. int̄ ceteros illustris qdā vir arnulphus nomīe de maiorta diues et delicat⁹ nimis in secreto ī manibz ei⁹ se reddidit. **F**uit autē vtriusq; p̄siliū rem silentio tegere p̄pter quedā impedimēta seculi vsq; ad vltimū diē q̄ egressur⁹ esset de terra et cognatōe sua. **E**rat eīm magn⁹ p̄familias ornat⁹ filijs et frībz et diuitijs irref

Distinctio tertia

tit⁹ vt absq³ suor⁹ tãno z scãdalo graui ab/
 rumpe se nō posset nisi p⁹us domū sapien⁹ z
 caute disponeret. Interim h⁹o duz archani
 h⁹ negotij cãm ipi duo solū in mūdo scirēt
 factū est p⁹bū dñi ad qñdā rusticū armenta-
 riū cū boues minaret ad aratru⁹ di. Vade
 dicarnulpho de maiorra vt secū ducat te i
 clareuallē q⁹ prime itur⁹ est ad puerfionē. et
 tu cū eo puertere. Audiu⁹ h⁹o vocē. sed ne/
 minē videbat. facta aut⁹ hac voce cepit pau-
 per ille attēti⁹ orare vt si a dño fimo fuisset
 reuelaret itez auriculaz ei⁹. Et adiecit dñs
 scōo loq⁹ ad ipm repetēs eundē sermonem.
 Accepta itaq³ scōo voce oraculo venit ad p/
 tatatū virū z ait. Verbu⁹z mibi ē ad te dñm
 meū. Q⁹ cū fuisset duce⁹ in p⁹re. p⁹cidit ad ge-
 nua eius di. Obsecro te p⁹ xpm dñm nrm vt
 ducas me ad clareuallē vt salues tecū aiam
 meā. z si scire desideras. dñs p⁹ z mīficio⁹z
 secreta tua causa salutis mee mibi reuelare
 dignat⁹ est. Audiēs aut⁹ nobil⁹ ille p⁹famili-
 as p⁹ba ista mirat⁹ est z letat⁹ valde. acceptū
 q⁹ hoīem p⁹durit ad seipm. quē etiā postmo-
 dū indinidū comitē itineris parit⁹ z cōuer-
 sionis hñs. habitur⁹ vt credim⁹ p⁹sortē eter-
 ne retributōis. Explicit itaq³ negotijs p⁹
 quib⁹ morā fecerat venit clareuallē tā sub/
 missus hūilitate q⁹ sublimis diuitiaz afflu-
 entia. multaq³ eidē monasterio d⁹ suis facul-
 tatib⁹ p⁹ulit sed z alijs nōnullis cenobijs
 dona etiā largit⁹ est. Sancti⁹ h⁹o bernard⁹
 de puerfioe ei⁹ multū exhilarat⁹ talē de eo i
 puentu frat⁹z sniam p⁹ulit. De puerfioe fra-
 tris arnulphi nec min⁹ admirad⁹ nec min⁹
 glorificad⁹ est xps q⁹ de resurrectione lazari
 q⁹driduani. eo videlicet q⁹ in delicijs tantis
 clausus atq³ sepul⁹ velut i tumulo iacebat
 z q⁹ viuens mortu⁹ erat. Huic aut⁹ p⁹fitenti
 cū gemitu z lachrymis mltis delicta vniuer-
 sa q⁹ in mūdo p⁹traxerat beat⁹ bernard⁹ in/
 tuēs cordis ei⁹ amarissimā p⁹tritōez z ad oē
 opus bonū spōtaneā volūtate. inluxit ei vt
 p⁹ n⁹ trib⁹ vicib⁹ diceret atq³ in suo p⁹posito
 deinceps vsq³ ad mortē p⁹duraret. Quo il-
 le audito p⁹ristat⁹ rñdit. Ne queso irrideas
 famulū tuum beatissime p⁹. In q⁹ te ait irri-
 deo. At ille ait. Ieiunia septē annoz vel de-
 cē nō sufficerēt mibi etiā hūiliato in sacco z
 cinere. z tu mibi p⁹cipis p⁹ n⁹ tercio dicere.
 z in ordine p⁹seuerare. Et scūs ad eū. Ergo
 ne tu mel⁹ nosti q⁹ de oporteat facere vt sal-
 ueris. an tibi forte paz⁹ videt⁹ ordinē tenere

z in ipso vsq³ ad mortē p⁹seuerare. Ille vero
 rñdit. Absit ab ania mea tā iniq⁹ p⁹sumptio.
 sed p⁹pter deū obsecro ne mibi parcas in p⁹/
 senti vt mel⁹ parcas in futuro. z talē nūc i/
 pone p⁹nam. q⁹ten⁹ post mortē currēs ad re-
 quiē sine pena p⁹uēiā. Cui bñs p⁹ ait. Fac
 vt locutus sum z secuz te facio. q⁹ deposita
 mole corpis mor⁹ ad deū sine molestia p⁹uo-
 labis. Hoc nāq³ respōso q⁹si dñit⁹ accepto
 p⁹fortat⁹ est nimis adeo vt deinceps nulla
 tentationū violētia. nulla infirmitat⁹ mole-
 stia posset a cursu desiderij sui q⁹ tot⁹ in deū
 p⁹gebat aliq⁹ten⁹ retardari. Erat at⁹ circa ob-
 seruatiōes ordis z custodiā cordis solicit⁹
 z timorat⁹ nimis ita vt neminez me vidisse
 recolā tā studiosum p⁹scie p⁹rie mūdatorē
 mirabant⁹ oēs p⁹sertim p⁹fectionū aud⁹tores
 q⁹ridianā instantiā v⁹l pot⁹ importunitatez
 q⁹ eos q⁹escere nō sinebat. sic nec ipse q⁹escere
 poterat p⁹fitēdo. plāgendo. plozādo. nō solū
 de ociofo f⁹mone aut signo si q⁹ illi vel raro
 surripet. vezēt sup⁹vana z leui a⁹iq⁹ cogitatōe
 q⁹ ceteri hoīm exceptis pauc⁹ p⁹fect⁹ parui/
 pendere solent seipm scrupulosissime diu-
 dicabat z q⁹ de crimie arguebat. Quia vero
 veracit⁹ scriptū est. quē diligit dñs corripit.
 flagellat aut⁹ oēm filiū quē recipit. nūq³ hu-
 ic venerabili viro paterne mīscōie correctō
 defuit semp in ea carnis vicia ressecās. z vtu-
 tes anie pullulare z fructificare faciēs. De-
 niq³ p⁹ plures annos vsq³ ad exitū suū gra-
 uib⁹ z diuturnis incōmodis flagellatus est
 q⁹ oīa nō solū eq⁹nit⁹ tolerabat verūetiam
 gliabat in illis sicut i oib⁹ diuitijs. Factum
 est q⁹dā tpe dū p⁹quasiat⁹ z delicat⁹ eēt vsq³/
 quaq³ ita vt nō sine dolore iclinis stare pos-
 set. nec p⁹pter h⁹ vnq³ obmitteret vt n⁹ ad om-
 nē glie decantationē pfunde z deuote dñe
 maiestati inclinādo reuerentiā exhiberet. vt
 vesp⁹tine synaxis in eccl⁹ia celebraret. Ipso
 vero stāte in retro choro iuxta qñdā mona-
 chū virū eque scriissimū. ecce angel⁹ dñi ap-
 paruit ibi i spē pulcherrimū i mōachi adole-
 scent⁹ cuculla indur⁹ niue cādidiore quē tñ
 iste arnulph⁹ mīme videbat. Cūq³ more so-
 lito ad gl⁹az psalini deuote inclinaret āgel⁹
 dñi stabat corā eo z supplicanti⁹ caput suppo-
 sitis manib⁹ sustēbat. quē cū p⁹dictus mo-
 nachus collateralis eiusdez fris arnulphi
 cerneret. z ex fulgore vult⁹ z habitu angelū
 esse dep⁹benderet. letat⁹ est valde sup ange-
 lico aspectu. accessitq³ vt teneret eū z deuo-

De illustribus uiris

te amplexaret. **E**ūq; expansis manib; vel/
let tenere atq; pstringere. ille subito euane/
scens recessit ab eo. s; subito itez apparens
stetit i alio loco. **V**idēs hō illū monach⁹ de/
nuo cucurrit ad eū. z sili mō nitebat appre/
hēdere eū. s; mor anglo disparēte z prin⁹a/
libi reapparēte frustrat⁹ est hō a conatu suo
Quō cū pluries factū fuisset tandē angel⁹ ex/
toto disparuit. z q se vidēdū obtulerat tene/
ri oīno nō prulit. **L**aborabat aliqñ athleta/
dei arnulp⁹ dolorib; viscer; q; frequē nī/
mū artabat. z erat lāguor fortissim⁹. ita vt/
deficiente vitali spū q; vsq; ad mortē angu/
stiares. **E**ūq; aliq; diu mut⁹ z insensibil⁹ face/
ret de vita ipi⁹ desperatuz est. z ppter h̄ oleo/
infirmoz inunct⁹ est. **A**t ibi p̄mū respirare
potuit erūpens in vocē pfessōis z laudis.
ait. **V**era sunt oīa q̄ dixisti dñe iesu. **Q**uō cūz
sepi⁹ iteraret stupentib; q̄ aderāt p̄cūctan/
tib; quō se h̄ret aut q̄re ista diceret. nīl ali/
ud rñdebat nisi qz vera sunt oīa q̄ locut⁹ est
de⁹. **Q**uidā aut ex ipis dicebāt q̄ p̄ acerbi/
tate doloris cerebro turbat⁹ esset. z q̄i alie/
na loq̄ret. **Q**uib; ille rñdit. **N**on est ita frēs
sed sano capite z mēte sobria dico. qz p̄a sūt
oīa q̄ locut⁹ est dñs iesus. **A**t illi dixerunt.
Et nos h̄ vez esse fatemur. sed tu cur nunc
ista cōmēoras. **R**ñdit. **D**ñs dicit in euange/
lio. qz si q̄s affectib; parētū z diuitijs mūdi
ppter amorē ipi⁹ renūciauerit centuplū acci/
piet in h̄ seclō z vitā etnā in futuro. ego ita/
qz vim fmonis h̄ in p̄nti expior. z cētuplū
meū iā nunc in hac vita recipio. **S**i qdē im/
mensa dolor; istius acerbitas adeo mibi sa/
pit ppter spem diuie miseratōis q̄ i ea repo/
sita est mibi vt hac ipa caruisse me nolim p
centuplicata mōi suba quā reliqui. qz si ego
p̄ccōr indign⁹ adeo letificor etiā i angustijs
meis quō putam⁹ scī z p̄fectiviri tripudiāt
z exultāt in p̄solatōib; suis. vere etem spiri/
tale gaudiū qd mō est in spe centies milies
exuperat seclare gaudiū qd nūc est i re. **S**i
q̄s aut seculū relinquit z ad p̄uersionē ve/
niens centuplū istud accipe nō meref. con/
stat p̄fecto qz adhuc p̄fecte oīa nō reliq̄t. sed
ex p̄pria volūtate q̄ est mala p̄prietas seclū re/
tinet aliqd. **H**oc illo dicente mirati sūt vni/
uersi ab hoīe laico z illiterato sniam talem
esse plaraz nisi qz manifeste dabat intelligi.
qz spūsscrūs q̄ eū flagellari in corpe grauit⁹
pmittebat iur⁹ suauit in aīa vngebat.

XXVII

Frater qdā noīe petri⁹ cū in adolescētia
sua clareuallis postmodū futur⁹ abbas in
obfuantia sacri ordinis satageret q̄tidie se/
metipm exhiberz hostiā viuēte sanctā. s; o/
placētē. qm̄ oēs pie in christo viuere cupi/
entes p̄secutiōes inimici sustinēt pmitten/
te deo q̄ oīa ad salutē electoz opat. grauissi/
ma capitis passiōe laborare cepit. quā passi/
onē fortis miles xpi patient⁹ tolerabat. stu/
dens semp in dolore grās agere. z viperā p/
prie voluntatē a murmure cōpescere. z licet
optaret cū p̄phetavi ingrederet putredo in
ossib; eius q̄ten⁹ req̄escere mereret i die tri/
bulatōis. p̄ eo tñ magis anio grauabat qz
sp̄m in eo p̄mptissimū ad ardua queq; stu/
tū caro infirma p̄ voto subsequi nō valebat
Quadā itaq; nocte dñica cū sacris vigilijs
interesset sentiēs se p̄fato incōmodo solito
amplius stimulari cogitauit exire de choro
z ire pausatū. **S**ed mor spirāte deo recogni/
tauit vt ppter dñm vsq; ad horā diei p̄mam
sustineret. qm̄ ipa die intemerat⁹ mysterijs
p̄ciosi corporis z sanguinis xpi p̄cipare de/
bebat. **P**rima vero trāsacta q̄uis dolor; i/
mēsitaz nō cessaret. p̄posuit tñ tolerare. nec
p̄uentū deserere vsq; post missāz maiorē q̄/
ten⁹ sacra posset recipe cōionē. **E**ūq; iā cōi/
catur⁹ ad gradū altaris accederet z solitaz
ibidēueniā flexis genib; deuotissima hūili/
tate peteret. ecce repente de p̄rice ei⁹ lapsa ē
q̄i ingens massa plūbi q̄ illi p̄ mediū frontē
ueniens z in pauimentū cadens nō paruā
collisionē fecit. **I**p̄e vero eiusdē molis p̄cus/
sionē atq; ruinā aptissime sentiēs. sed nul/
lam speciē videns de tāta nouitate mirat⁹
vehement⁹ obstupuit. **E**t o mira clementia
redēptoris n̄ri. qz añ frat iste grauissimos
quidē dolores sentiēs sed tñ ob reuerētiaz
sacramentoz ipi⁹ erat q̄i nō sentiēs. mor vt
eadē sacramēta fidei deuotiōe p̄cepit ab oī
p̄stina infirmitate eadē hora p̄ualuit. et ita
p̄fecte curat⁹ est vt nullā deinceps molestiā
ex ea sentiret. **I**p̄e vero grē dei nequaquā in/
gratus existens adeo in sc̄a religione p̄fer/
cit vt pastorale officiū p̄mum igniaco. post/
modū in clareualle p̄secut⁹ nomē abbat⁹ vi/
ta z morib; decorauit. subditosq; suos p̄ vi/
am vere hūilitatis p̄ducens christi bonus
odor deo esset in oīi loco.

XXVIII *Pa bin. vij.*

Fuit item in clareualle monach⁹ quidā
q̄q̄uis hō bone voluntatis existeret. cora

Distinctio tertia

porci tñ delicat⁹ atq; infirm⁹ erat. 7 ppter ea i obseruariōe medicaminū curiosus atq; superstitiosus. Clemēs autē dñs q̄ misericordie solet errātes corrigere ipm voluit ad viam veritatē reducere. talisq; mō visitationē suā simplici delinquētī progare dignat⁹ ē. Aspiciebat isdē frater in visu nocris. 7 ecce vniuersitas fratrum q̄i ad laudes diuini seruitij celebrādas ad ecclīaz festinabat. Porro ad ostiū ipsius ecclīe stabat illa tā humil⁹ q̄ sublimis mī miscōdie pia vgo maria que tanq; p̄ciosi electuarij p̄cidē portās. singulis fratribz oratorij intrātibz singula ex eo coclearia dulcissima sua manu dignant⁹ tribuebat 7 mira dulcedine gustantes reficiebat. Quo viso frater ille gratulat⁹ est vehementer reputās secū q̄ ipse celestis illi⁹ alimonie sine obstaculo p̄iceps fieri deberet. Lūq; ad manū p̄missime pcuratricis accederet benignissima dissimulatrix. 7 vere mitis virgo repulit eū dicens. Nunq̄d meo medicamēti opus habes. Nōne sapiēs medic⁹ es. 7 tuimet curā lolicite ger⁹. Vade itaq; vade. 7 tuis medicamentis sicut volueris vtere. qm̄ de his qui curā suā sup dñm 7 filijz meū iactant cura est mihi. Qd̄ cū ille audisset erubuit. 7 petēs indulgentiā p̄misit ei q̄ se amplius de ipso nō intramitteret. 7 totā vite sue curā deo 7 sibi cōmitteret. Ad quā sponsonē generale refugij oīm xpianorū satisfactiōe accepta benignissime penitenti veniāz grām indulgit 7 medicamēti salutiferi p̄pitantiē pabulū impartiuit. Sustata ergo bñdictiōe celestis anthidoti p̄m⁹ a sua teneritudine infirmitate frater ille cōualuit. 7 abdicatis oibz medicamentis 7 delicatioribz alimentis ad cōmunes cibos se trāstulit. Ideoq; coopante grā dei in breui decorē 7 fortitudinē cū salute corporis 7 aīe p̄riter induit.

XXIX

Lū adhuc nouitius esset deuot⁹ frater achardus. venerabilis abbas bernard⁹ q̄dam die intrauit ad psolādos nouitios suos sicut frequēter facere solebat. Terminato autē s̄mone p̄dictū achardū cū alijs duobus nouitijs traxit i partē. 7 p̄monuit eos in spū p̄phético loquēs ita. Futurū est inq̄t vt nouiti⁹ ille. designauit autē vnū ex nomie ante diē crastinū furtiue recedat. Vos itaq; vigilate 7 estote parati 7 fugientē cū rapinis cum fugere nō sinatis. Quo audito mi-

rati sunt. 7 cū silentio p̄estolati sunt exitus rei. Profunda vero nocte duo ex illis cū fugitium in lecto firmiter dormientē aspicerent. tunc 7 ipi dormire ceperunt. veruntū achardus qz certissime credidit verbum a sancto patre prolātū haud posse irritū fieri somnolentie spiritū qui ei molestissim⁹ erat virili p̄stantia repellebat. Nunc em̄ frontē nunc tempora fricando. modo pilos capitis 7 barbe vellicando. modo man⁹ 7 faciē locutans. nunc ad locū de loco ambulando se excitans. tandē fallacie somnū quo p̄mebat tur euicit. Lūq; p̄e esset vt signū ad vigilias pulsaret. ecce duo q̄si gigantes magnitudinis ethiopes nigerrimis capis induti p̄ ostiū domus visibiliter ingrediunt⁹. Is vero qui p̄cedebat gallinā assatam in spico portabat. Porro in ipso veru coluber ingēs p̄ caput 7 caudam infixus erat. 7 eandē gallināz hincinde cingebat. Cū tali itaq; pompa accedunt ad lectū falsi nouitij 7 gallinaz fumantē naribus applicant dormientis. q̄ statim exp̄gefacto demones egrediuntur. 7 quid intus in corde eius inuisibilis actita rent horrendo hoc visibili signo demonstrauerunt. Lūq; enigilasset miser ille continuo surrexit. 7 vestimentis onustus post demones exijt. veniensq; ad ostiū armarij qd̄ erat in claustro machinamentis suis moliēbatur firmatam effringere ac secum tollere libros. Porro p̄dictus achardus celerime socios excitat 7 p̄phetataz apostate fugam signis ac nutibus insinuat. Itaq; recedentē pariter insequētes reperiunt illū p̄sulum ostij concutientē. quos vbi ille p̄sensit ilico datis saltibz euolat 7 precipiti cursu p̄ ostia pomerij ruens. murosq; tandē sepe retinet atq; reductur. Die autē facto cum malorū impenitens resipiscere nollet. quia iam datus erat in reprobū sensum dimissus est tandē vt abiret in locū suū. Eodē vero die arreptus a demone dementiaz incurrit. 7 vsq; ad mortē furere nō cessauit.

XXX

Lū in partibz germanie isdem dei seruus achardus p̄ construendo cenobio qd̄ in territorio treuerorū situm claustrum nominat aliquādo moraret⁹. celitus cōcessum est ei videre 7 alloqui hominē sanctū. hominem vere diuitē magnū quendā solitariūz q̄ in partibz illis multo tempe p̄ montes et siluas sine tecto 7 vestimento p̄ christi noie

De illustribus uiris

nudus oberrans. herbis agrestibus et earum radicibus morture carnis vitam sustentabat. et estatis ardores hyemisque asperissimos algores incredibili patientia tolerabat. ita ut quadam vice cum humali tempe gelu solito amplius inhorruisset. et nix multa valde de nubibus fluere. et ipse non habens quo a facie nivis et frigoris huius fugeret. sed in terra nudus iacens non modica spissitudine nivis totus operiret. nullusque indicium corporis eius illic esset. excepto quod virgula fumantem anhelitus ab ore procedens supiniectam nivem aliquatulum reliquabat. **Unus** beati viri admirandas virtutes et humane fragilitatis modum excedentem patientiam dominus acharus novitijs suis referebat. qui bus rudimenta tyrocinij ipsorum magnifice roborabat atque in amorem virtutum non mediocriter accendebat.

XXXI

Baldwinus quidam dives in seculo doctissimam reuerendissimamque Bernardi secutus. spreuit universas mundi pompas et voluptates. et in clauem alleviure cepit. **Eum** autem iam non solum sibi viveret. sed etiam multis alijs verbo et exemplo prederet in salutem vocante deo pisane ecclesie que est metropolis tuscie archiepiscopatum sortitus est. **Coscus** vero ample huius dignitatis eminentiam tanta spiritalis sapientie luce refulsit. tantam auctoritatem ac spiritus libertatem officium suum exercuit. tanta nihilominus mansuetudine verum se monachum in pontificali culmine demonstravit. ut non solum cisterciensis ordo. verum etiam universi fideles intra Italiam gratularentur gratias agentes deo qui splendidissimam hanc columnam et fulcimentum incolumissimum sancte ecclesie sue temporibus ipsorum conservasset. **Sed** quoniam in rebus humanis nihil ex omni parte posse beatum esse plangimus. contigit instigante diabolo ut propter ipsum inter pisanos atque lucenses populos gravis et periculosa guerra oriret. que etiam post obitum ipsius pertentione partium inflammatam atque prelatam per aliquot annos duravit. et vir tandem ad pacis concordieque vinculum revocari potuit quod fuerit occasio huius dissensionis nihil interest. **Sed** solum dicimus danosam et penalem tanti pontificis ante guerram illam extitisse sicut divina revelatione declaratum est. Post dormitionem nempe huius beati presulis aliquanto tempore elapso fuit in insula sardine sacerdos quidam bo-

nestes perversitatis qui etiam sibi perat et culpam ecclesie parochiali. erat autem ecclesia extra villam edificata atque ab omni hominum habitatione remota. **Quadam** itaque die cum missam celebraret hora preceptis invenit hostiam sanctam super corporale fractam atque in duas presas se ipsa divisam quam ante consecraverat integram et sanctam. **Quod** ubi aspexit turbatus et anxius cum metu et admiratione sacrificium consummavit. **Expleto** autem mysterio ceterisque dimissis solus ibi remansit. **Cumque** tristis esset presignum quod acciderat egressus foras venit et stetit ad orientalem plagam eiusdem ecclesie dorso adherens parieti templi. et facie versa ad orientem. qui dum ita posset ibidem aliquod diutius staret. et de re que sibi euenerat timide et sollicitate cogitaret infremuit spiritu. et inhorruente subito pili capitis eius. **Tunc** irruente in eum nescio qua virtute externa ita defigi atque aritari cepit ut nullo modo posset se movere. **Et** ecce apertis oculis vidit innumere multitudinis turbas equestres et pedestres coram eo citatis gressibus transientes. erant autem in eis homines promiscui sexus diverse etatis et conditionis. in quibus etiam multos deprehendebat quos viuentes in carne ante cognoverat. unusque ex eis ipsi presbytero quondam notus et charus ad eum accessit. et fero gradu cepit familiariter cum eo loqui. **Percutiente** vero presbytero quenam esset aut quid ageret scire faceret tanta turbarum infinitas. **Respondit** anime hominum sunt carne solute que omnes per varietatem culpam varijs subdite penis ita semper discursu reciproco longe lateque vagantur hinc inde in mundo. **Quedam** autem ex eis oculis. quedam tardius liberande sunt. quondam vero pene insolubiles permanent. **Dum** hec ille loqueretur respiciens presbyterum vidit super dictum episcopum demisso vultu coram se pretereuntem tanquam districti iudicis sententiam patienter ferentem. **Viso** ergo sacerdos vehementer obstupuit. et cum terrore magne admirationis exclamavit dei. **De** mihi misero peccatori quid est hoc quod video. **Respondit** iste est dominus noster baldwinus pisanus quondam archiepiscopus de monasterio clareuallis assumptus. **Redit** is qui loquebatur ad eum. **Ipsa** est veritas. **Et** presbyter ait. **Dic** mihi ergo tante professionis monachus et tante perfectionis episcopus deputatus est penis que nos sperabamus iam in celo gaudere cum angelis. **Ille** vero respondens ait. **Pro** certo scias et nolumus dubites. quod ipse est vere sanctus cellis

Distinctio tertia

meriti pontifex et magna erit gloria eius coram deo. Sed quoniam propter ipsum inter pisanos atque lucenses populos diuturna iam guerra versata est, propterea differat a requie donec inter illos ad pacem discordia renouetur. Post hoc apparuit eidem pontifici bytero columna quedam iubaris immensi cuius claritas ultra communem solis valentiam choruscare videbatur de celo usque ad terram porrecta per quam anima quedam angelico ductu ad sidera tendebat. Sciscitante vero pontifici bytero quidnam haberet. Respondit alter. Ipsa est anima instantini quondam iudicis et domini curritani, hec autem per nouem annos ventis et pluuiis et algoribus semper exposita a die exitus sui usque nunc in stillicidio domus sue persistit ibique suorum excessuum penas luit. Sed quia misericors et liberalis, in pauperes exiit, et iudicium iniuriarum patientibus fecit insuper etiam de malis quae commisit confessus et penitens a corpore exiit, idcirco misericordiam a deo consecuta hodierna die meretur ab omnibus malis liberari et ab omnibus bonis satianda ad eternam beatitudinem introduci. Hec et multa alia sacerdos ille vidit et audiuit de secretis alterius vite. Inter quae etiam dictum est ei quod eodem anno esset moriturus. Quod quia subsecuta mors eius verum fuisse comprobauit. Sic oportens deus innotescere voluit dilecti sui pontificis animam quousque sanctam, quandoque rubigine culpe fuscata non potuisse regnum puritatis intrare nec fulgoris meridiane lucis in qua celestis sponsus cubat intueri donec ipsius gratia expiata et pace inter dissidentes confirmata esset.

XXXII De vita ipsius

Vir magnificus et cum omni reuerentia nominandus et killus quondam dacoium archiepiscopus, postea vero humilis cisterciensis ordinis monachus cum adhuc esset adolescens annorum duodecim transmissus est a parentibus causa studii in saxonie nobilissimam civitatem hildensem. Vbi tandem grauis sima incidit valitudo. Longum diu lecto decubaret, tandem omnium membrorum et sensuum officio destitutus est ita ut fere mortuus putaretur. Exemplum ergo carnis sensibus ductus est in spiritu ad quandam mansionem totam interiorem quasi clybanum ardentem. Ad quam cum prius accedens curiosius inspicere vellet subito erupens vapor incendii apprehendit incautum, moxque in illa fornace flammam omnia traxit in uitam. Qui dum prius ardere cepisset, iam nihil nisi mortem et ignem eternum sibi

superesse cogitaret. ecce miserante deo apparuit ei in vno diuersorum laterum meatuum quidam qui tramitis angusti de ostio ad ostium duces. qui etiam flammis vacuus esse videbatur. quem cernens et spe euadendi animatus conatu qui potuit reptans ad locum illum refrigerii peruenit. et per illum ad ostium tendens celeriter exiit et fugit palpitans et tremens. Moxque palatium quiddam regale et amplum replens, et illud ingrediens vidit reginam celorum in throno glorie residentem, ad quam pauidus accedens flagitabat obnixus ut sui misereretur quem prius illa dedignant aspiciens atque minaciter alloquens quod ausus fuisset in conspectu eius apparere. mandatum quoniam egressi et cruciandum ad ignem reuerteretur. Porro inter alios multos misericordie assistentes apparebant ibi tres viri venerabiles. scilicet beatus hildesemensis decanus, et alii quidam nescio quid gerentes officium in eadem ecclesia. Hos itaque intuens et recognoscens lachrymabiliter deprecabatur quatenus piissime domine per ipsum super precare dignarentur, quod cum deuotissime faceret misericordissima dissimulatrix rudit eis dei. Quid ergo rogare presumis per istum adolescentem vanissimo meo conspectu indigno. Dicit ei peruersus lubricus nunquam honorauit me, nunquam salutaciones meas mihi vna vice repentaui. Longum istaret ut delicta iuuentutis et ingratiarum solita pietate dimitteret, et ipse se de cetero emendatum promitteret, accessit itaque tremebundus adolescens eadem dei. Diferre mihi piissima domina quod parat sum amorem tibi usque in sempiternum ferre et te super omnia per deum venerari quod si genitor meus istam calamitatem meam aggereret maxima auri pondera per mea liberatione libenter impenderet. Talia itaque dum lamentabili voce deprecaretur multum misericordie serenata facie respiciens eum dixit. Quid igitur. Putas ne quod valeas teipsum apud me indigno precio redimere. In si enim fortassis placare me posses si congruum mihi precium per tua redemptionem persolueres. Tu ille non modice exhilaratus in verbo isto fiducialius accessit dei. Etiam atque etiam clementissima domina, ego me optime redimam, et quicquid mihi dignatio tua preceperit libenter faciam, tamen modo esto mihi propicia, nec in ignem amplius cruciandum remittas. Cui virgo beata respondit. Volo igitur ut de quibus generibus annone quinq; modios mihi non negligas reddere. Quo ille audito gratanter accepit, ridentemque alacriter dixit. Charum est mihi charissima domina quod imponis, et ego mensuram bonam et confertam et coarctatam et superfluentem dabo in horreum tuum.

De illustribus uiris

Quod cū in fide sua firmē pmississet datis
fideiussoribus p̄dictis intercessoribus dimis-
sus est atq; beate marie virginis intercessiōe
ab igne creptus. et ad penitentiā agendā vi-
te amisse restitutus. Redditus itaq; sibi cō-
festim aperuit oculos. surrexit et sedit in le-
ctulo. Porq; in iubiliū erūpens clamauit
cū gaudio magno dī. Benedict⁹ de⁹ ego li-
berat⁹ sum et ampli⁹ nō ardebo. Gr̄as ago
tibi sancta Maria. qz de incendio liberaisti
me et ampli⁹ nō ardebo. videntes itaq; qui
aderant illū de mortis ianua reuocatus cū
gaudio gesticentē atq; clamantē. sciscitaban-
tur ab eo tante leticie causas. Ipse vero per
multū t̄pis spaciū dicere nil valebat nisi tñ
deo gr̄as. qz ampli⁹ nō ardebo. Et cū sepi⁹
illud reperisset cōuersus tandē ad astantes
qd̄ vidisset p̄ ordinē indicauit rē. Porro in
p̄dicta visione significatus est ei quia p̄dicti
tres venerabiles viri quos intercessores ha-
buit dū adhuc in carne degeret eodē essent
anno de corpe migraturi. quod et factus est
Processu vero t̄pis cū p̄fatus adolescēs eta-
te parit⁹ et sapientia crescēs cū assumpt⁹ eēt
ad regimē lundenf̄ eccl̄ie q̄ est metropolis
dacie nō immemor voti sui nactus oportu-
nitatē de remotis galliāz partib; vbi fontes
religiōis esse cognouerat nō solū quinq; s;
etiā plures spiritalis p̄fessiōis cōuent⁹ euo-
care curauit. inter quos etiā duo de ordine
cisterciensi obrinuit vnū de cistercio aliū
de clareuallē. Postq; aut̄ audisset famā san-
cti Bernardi. nō p̄tentus ipm̄ videre in fi-
lijs expositis piculis se et suis oib; clareuallē
venit p̄sona humilis atq; sublimis vbi cūz
magna deuotiōe faciens dies non paucos
tunc quidē cū sancti bernardi benedictiōe
in patriā reuersus ē. Sed post audita mor-
te beati bernardi relictis oib; atq; alteri cō-
misso episcopatus officio exul deuotus cla-
reuallē venit atq; habitū ipm̄ religionis
accepit. vbi quāto secretius ab omib; nego-
cijs vacauit. tanto deuotius diuinis obse-
quijs intendere curabat orōnibus vacare.
p̄ peccatis p̄teritis myrrham p̄triti cordis
deo offerre. et gratiā sup̄ne benedictiōis so-
licitus implorare.

XXXII

Fuit in cenobio clareuallensi monach⁹
quidā p̄fessionis sue morū integritate cōcor-
dans alquirinus nomie. vir religiosus at-
q; spiritalis. sobrius in victu. humilis i ve-

stitū et durus ad modū castigatoz corporis
Ita nanq; circūcisus ac temperatus erat i
his quē ad vsum corporis pertinere vide-
bantur. vt omni voluprate et vanitate de-
pulsā ip̄is necessarijs etiā parcissime vtēre-
tur. licet occasio certum limitē excedendi se
ei frequenter ingereret. erat enim peritus
in arte medicine. et quib; magnates et nobi-
les terre operaz eius incessanter expeterēt.
et inuitum et renitentem per diuersa loca di-
straherent. ip̄e tamen super egenos et pau-
peres intelligens magis om̄imodā eorum
curatiōi sollicitudinē impendebat. Nec mo-
do ip̄orum egritudines liuoresq; curabat.
sed et languentiū putridas carnes et sanie
defluentia membra ita dignāter ita dilige-
ter p̄p̄ijs manib; cōtrectabat. vt christi vul-
nera fouere putaret. Et vere sic erat. Unde
et ip̄e dñs famulū suū secretis p̄solatōib; se-
pius visitabat. et ad opus ministerij hui⁹ mi-
rabiliter incitabat. Quadam igit vice vidit
huiusmōi visionē in clareuallē. In primis
audiuit quasi quendā p̄cursorē celestem
p̄conia voce eamantē et dicentē. Ecce iesus
christ⁹ venit. surgite occurrere cito obuiam
saluatori. Eunq; om̄es certatim ad viden-
dū dñm p̄perarent. tunc et ip̄e cucurrit et ste-
tit in ostio claustrī p̄ qd̄ ventur⁹ esse spera-
batur. Itaq; ingrediente dño accessit et ad-
orauit cū flagitās vt acciperet benedictionē et
miscōiam a deo saluari suo. qua p̄cepta ce-
pit cū attent⁹ intueri et miro pietat⁹ affectu
cōpatiebat ei. Siquidē apparebat ei tanq̄
dolens atq; infirmus cōfixus clauis et lan-
cea p̄foratus. ac si cadē hora de cruce depo-
sit⁹ esset. ita vt sanguis vbertim de plag⁹ re-
centib; emanaret. Porro ip̄e dñs lintheo-
los mundos quasi corpalia tenens eisdem
vulnerib; imp̄mebat et cruore deterfo i ter-
rā proijciebat. q̄s frater ille cū sūma venera-
tione recolligens ac multe deuotiōe deoscu-
lans q̄i redemptōem anie sue in sinu suo re-
positos cōseruabat. His et hmoi reuelatio-
nib; frequēt a dño recreatus nō cessauit
vsq; in finē opari bonū ad oēs. maxime aut̄
ad pegrinos et paupes egrotantes. Quā ve-
ro rigidus in p̄nia fuanda q̄q; districtus
castigatoz corporis sui fuerit ex h̄ satis appa-
rebat qd̄ cū indigentib; cūctis cum seruoze
charitat⁹ opam impenderet se soluz i hmoi
cura excipiebat. licet cū valitudinari⁹ eēt et
debilis corpe. nunq; tñ acquieuit carnalē

Distinctio tertia

sibi impedere medicinā s; totū se dō cōmittebat. qm̄ ip̄i cura est de nob. sciebat nimir̄ p̄ntes anie in corp̄is infirmitate p̄fici. nec posse monachū spiritalis a dñō p̄solatōes p̄cipe q̄ circa p̄solatiūculas carnis sue r̄ne re solici? gustare z vidē negligit q̄ suauis est dñs. **E**ursu itaq; vite sue laudabilis p̄acto cū iā tps instaret q̄ p̄ laborib; z scē p̄e tatis opib; eternā mercedē acciper infirmitate corrept? ad extrema puenit. **E**ūq; venerabilis abbas pont? ad eū gr̄a visitationis venisset q̄siuit ab eo qd̄ ageret vel quō se h̄beret. Ille r̄o r̄ndit. Bene charissime p̄f. bene oīno mecū agis. qz vadēs vado ad dōminū meū. Quid ḡ inq̄t corp̄alē molestiam egre nō toleras. z mortis angustias nō formidas. **E**go inq̄t oīa trāquilla oīa leta p̄dero. qz iā p̄uenit? sum a dñō in b̄ndictiōis dulcedinis q̄ oēm mibi merorem a corde z oēm pene dolorē a corpore tulit. **R**ūdēs itaq; abbas dixit ei. **O**bscuro te dilecte mi frater vt p̄pter deū dicas nob ad edificationē nostrā si tibi diuinit? est aliqd̄ reuelatū. **T**unc ait illi. **N**odo anteq̄ buc intrastis apparuit mibi misero z indigno dñs ihs xps q̄ p̄icio ac sereno vultu me intueēs. ac signa beatissime passiōis sue oñdēs. ait. **E**cce peccata tua deleta sunt a facie mea. veni ḡ secur? veni z vide z deoscularē vulnera mea q̄ tantū dilexisti z toties p̄fouisti. **T**ali ḡ p̄missio ne firmat? mori n̄ timeo. qz posita ē h̄ spes mea in sinu meo. **E**t scitote qz prima nocte antevigiliā beati martini migraturus sum dū opus dei celebrabim? in ecclia. z tali hora defunct? est.

XXXIII

Frater qdam dū p̄ peccatis suis q̄b; deum nimis offenderat panid? z antius tora die p̄tristat? ingrederet? fletib; z lamentis finē imponere recusabat sciēs nimir̄ p̄fessio nē oris absq; p̄ritiōe cordis ad p̄merēdaz veniā min? sufficiente coram deo iudicari. **E**ūq; volumē timoris dei in q̄ scripte sunt lamentatiōes z ve salubri amaritudine ventrē p̄scientie ei? aliq̄d̄ diu amarica sset. diuina tandē aspirante gr̄a mēbrana charitat? dei in q̄ scriptū est carmē. facta est in deuotione cordis ei? tanq̄ mel dulcē. **E**cepit nāq; p̄mitias q̄sdā laborū suoz p̄gustaret ex p̄imēto discere. qm̄ sacr. ficiū spūs p̄riti z humilitati cordis de? nō despiciat. **N**az cū in tanta amaritudine quā p̄dixim? p̄tinue p̄uersaretur nocte qdā vidit in visiōe dñm n̄m iē-

sum xpm̄ tanq̄s sacerdotalib; ornamentis indutū missam celebrantē. q̄nēs s; iuxta ritū sacrificij se ad p̄lm̄ p̄uertebat tollēs in manib; suis calicē de altari cūctis q̄ aderāt videndū offerebat. **P**orro in ip̄o calice nihil aliud erat q̄ t̄mō lachryme q̄b; beata maria magdalena pedes ei? in domo symonis flendo z penitēdo rigauerat. **E**ūq; p̄dixit? frater sec? pedes dñi positis ista videret p̄cunctat? est cū dices. **O**bscuro te dñe vt qd̄ oñdis nob calicē istū cū lachrymis q̄ in eo sunt. **U**t videāt inq̄t z sciāt vn̄uersi q̄ntuz mibi placet p̄ritio cordis z p̄n̄e luct?. qui ad exēplū penitētiū rādū suauis lachrymas hui? peccatrici ad pedes meos flentis z penitentis. **Q**uāto ḡ diuine maiestati acceptabilis res esse lachrymas p̄n̄e didicerat. rāto magis incitabat z inflāmabat spūs eius in ip̄o. ita vt legendo. p̄sallēdo. meditando nihil aliud quereretur. nihil aliud intēderetur nisi vt mentē ad lamenta formaret. z cōpūctio nis gr̄am in se excitaret. sciens qm̄ regnum celoz vim patit? z violenti talib; armis diripiunt illud. **A**ddidit autē dñs adhuc p̄solari seruū suū q̄ maloz suoz penitēdiē in friporio discipline cōtinue macerabat. **V**idit nāq; in visiōe noctis se q̄ in lacu p̄fundissimo fluctuantē ac p̄elutantez. **E**ūq; iā euadendī spes nulla esset subito affuit adiutor i opoztunitatib; dñs n̄ iesus christ? nudis pedibus ambulās sup aquas. q̄ cū ad eū venisset extractū de aq̄s dignant? leuauit miserū in sinū suū ac posuit in prato iocundissimo viriditate ameno. **C**ōsiderās autē frater ille tante dignatōis gr̄am p̄cidit ad pedes dñi iesu. z p̄ immēsitare leticie gestiens animo cepit infatigabili pietatis desiderio sibi astringere ac deosculari pia vestigia saluatoris. **E**ūq; enigilasset sagaci disculsiōe examinans lacū in q̄ submersus fuerat. p̄fundū viciōz. sinū gr̄e in quē dignant? leuare? est. remissionē indulgentie. praturz floridū in q̄ transposuit? est eterne quietis viriditatē interpretat? est. **E**t p̄terea tota mente cōuersus ad dñm tanq̄s p̄teriti labores ip̄i? parui fuissent in anteriora se extēdere cepit. ieiunijs vigilijs. orōnib; p̄tinuis lachrymis z gemitib; inenarrabilib; a dñō postulās quaten? indulgētie ip̄ius largitatē in visionis imagine sibi p̄stetam dulci gr̄a in rei p̄tate experiri mereret. z vt h̄ ei aliq̄ntis indicijs diuina pietas insinuare dignaret. **D**ñs s; p̄tra

De illustribus uiris

tū oīm distributor & eaz moderator cū la-
borante continuo in gemitu suo & panē dolo-
ris assidue comedente solari decerneret q̄
dā nocte desiderio q̄ supra dixim⁹ valde af-
fectus fratꝝ vigilijs intererat. & ecce subito
psallēs orās venit in mentē excessum & vi-
dit. & ecce psona q̄dā nouacula acutā & q̄i in
sensibilē lenit ac suauit ducēs p caput ip̄i
in momēto in ictu oculi veluti rasit ei bar-
bā collū & coronā. diuine bonitatē indulgētie
bonitatē signo h̄ flentiz suspirati declarās.
verūm paucos pilos in vno tpe deferēs vt
reor negligētiarū sine q̄b⁹ ista vita nō ducit
homī denotauit. **H**is & h̄mōi solationib⁹
isdē frat̄ sepi⁹ releuat⁹ inspirante dño didi-
cit in spe venie respirare. & de pcept⁹ benefi-
cij⁹ grās agens ad ampliora suspirare.

XXXV

Frater q̄dā in sacre religiōis obfuantia
feruēs & sollicit⁹ dñi aliquā dñica die fm̄ p sue
tudine ordis corpi & sanguini xp̄i picipas-
seruissim⁹ ē illi tūc & p totā deinceps diē q̄ sa-
uū mellis dulcissimū in ore teneret. **S**eq̄n-
ti q̄z dñica dñi eucharistiā sūp pcepisset p cō-
tinuū triduu⁹ silem expt⁹ est grām. **T**ercia
ho dñica dñi diuinā nihilomin⁹ alimoniaz
reaccepisset tota tā hebdomada semel idul-
tā suauitatē sentire pmeruit. **E**x tūc q̄ & de-
inceps hāc panis vite dulcedine multipli-
cit⁹ ex multo tpe sensit. **F**actū ē autē vt aliquā
quēpiā de amic⁹ suis p culpa sua obiurgās
iuste inuectōis mensurā sūp modū excede-
ret. nec tñ anteq̄z dñoz sacroz mun⁹ ab al-
tari sumeret exasperatā fr̄is psciam p satis-
factionē lenire curauit. **U**n factū est vt ho-
stia pacificā fratre necduz pacificato pcipe
psumens p mellea spūal dulcedie suauita-
tis q̄ antea refici & recreari cōsuenerat sup
fel & absintbeū amarissima amaritudie fau-
ces suas infectas tremebundus horreret.
Quocirca reatū suū ad mēoriā quāton⁹ re-
ducens & p culpa min⁹ discrete inuectōis hu-
milima satisfactōe pñiam agēs aplicā illaz
sniam de cetero sollicit⁹ obseruare curauit
in q̄ ait. **V**os q̄ spirituales estis h̄mōi corri-
p̄te in spū lenitatis. **A**tendāt q̄so istud
exēplū q̄cunqz emulatores ordis sunt. q̄cū-
qz zelo iusticie accensi feruēt spū. ne pba for-
te iuste correctōis in arma vertāt furor⁹ et
emēdatōis poculū qd̄ fratrib⁹ ppinare co-
nant tā sibi q̄ alijs p indiscretōne in pñiciē
trabant dñi & seipos p irā dilacerāt et quos

emendare debuerant dñi exasperāt exulce-
rant. & ad excusandas excusatiōes in pecca-
tis prumpere cōpellunt.

XXXVI

Delicat⁹ q̄dā adolescēs adnertere nolēs
iō ferias a clericis & sc̄is p̄fibo institutas vt
vacarent & viderēt qm̄ ip̄e dñs est de⁹. non
vt sc̄as aleis aut q̄buslibet diabolicis nu-
gis intenderēt solebat frequē cum coeuis &
sodalib⁹ suis spectaculis & ludis varijs diē
pdere. **Q**uadā igit vice cū ad aliquā domū
iocandi cā multi pfluērēt vt theatric⁹ plau-
sib⁹ & lusib⁹ diē ip̄m solito more psumerent.
accessit etiā illuc p̄fat⁹ adolescens vt et ip̄e
pasceret hedos suos de spectaculo vanita-
tis. **E**rant autē illic aleatores quidā cū aleis
ludentes. q̄s vt meli⁹ ex alto pspiceret sup
mēsam ibidē positā pñ accubabat. **E**t ecce
facta est sup eū subito q̄i man⁹ hois ip̄m in-
uisibili flagello diuit⁹ cedens q̄ caput illius
& humeros & dorsum totū veluti pila desu-
per feriente crebris ictib⁹ tūdebat. ip̄e ho ia-
cebat immobilis qd̄ faceret q̄ se p̄teret ligno-
rans. **V**olebat em̄ p nimia dolor⁹ angustia
in vocē clamoris & planct⁹ eripere. s̄ p pu-
dore ppter frequētiā circūstrepent⁹ ppli non
ausus. ne velut insan⁹ reputaret molestiam
p̄bez egerime ferebat. **I**n semetipso ho re-
uersus & mortē q̄i iā iminentē p oculis h̄is
arguebat se in p̄spectu dñi gemēs & lāma-
ritudine aie sue dicēs. **E**ya mi dñe nūciue-
nerūt me pctā mea. & ecce iā morior & ad in-
feros cū dolore descendo carens pñie fru-
ctu. **O**p̄ misericordiāz de⁹ meus si respici-
ens videris afflictionez pctōis in angustia
pstituti. & me licet indignū de pñi periculo
misericordie eripuer⁹ pmitto. qm̄ nō ero in-
grat⁹ beneficijs tuis. sed continuo sp̄ret cun-
ctis q̄ sunt mōi fūū me tibi tradā sempiter-
nū. **D**ñs h̄ & bis s̄l'a in corde corā dño loq̄-
ret facta ē vox ad ip̄m di. **S**i clareuallē cō-
uersiōis grā adire voluer⁹. & in aia & i corpe
salu⁹ eris. **A**d quā voce⁹ respirās & a dño se
visitatum intelligens ilico rñdit. **E**ntrado
me seruuz deo & domui clareuallis. **A**dbuc
eadē pba in corde voluebat cū mor recedē-
te flagello cor⁹ et dolor enauuit. **S**entiens
autē factā i se mīaz continuo n̄ acēuit carni &
sanguini. & si eq̄tata ad manū fuisset ne vni-
us qd̄ hore morulā sustinuisset q̄n incōti-
nēti votū qd̄ vouerat psolueret. neqz ei car-
nale illā cogitatōz admisit vt domū rediret

Distinctio tertia

parētes et amicos p̄suleret. domū familiāq̄s
disponeret. reddit⁹ agros cēsusq̄s locaret. s̄z
oīa h̄ abzūpens poti⁹ q̄s solueret. et cūcta hec
p̄pter xp̄m arbitrat⁹ vt stercoza. eadē die cō
parata eq̄tatura ī crastinū sūmo mane iter
arripuit a facie seclī tāq̄ a facie leonis fugi
ens vt maneret ī solitudine. Feruentissimo
itaq̄ desiderio veniēs clarenallis q̄ p̄sual
lis absinthialis dicebat. fr̄ib⁹ q̄s modū et or
dinē sue p̄uersiōis exponēs tāto iocūdiori
charitate suscep⁹ ē q̄nto p̄ hec indicia dñō
vitā p̄uersiōis suā placere fr̄es illi hūiliter
p̄sumebāt. **Suscep⁹** itaq̄ et pbat⁹ dñō q̄s
donāte fidelē inuēre⁹ veterē boiem cum suis
acrib⁹ exiit. et nouū q̄ fm deū creat⁹ ē in iu
sticia et sanctitate veritatē induēs tanta in
stātia cisterciēsis ordīs arduos labores vsq̄
q̄s in finē vite cōplex⁹ est vt cūctis sanctissi
mā ei⁹ p̄uersationē intuentib⁹ liq̄do pate
ret p̄mā illā p̄uersiōis ei⁹ vocacionēz h̄e ab
illo fuisse q̄ eos quos amat arguit et castigat
oēm⁹q̄ filiū quē recipit paterna pietate fla
gellat.

XXXVII *de vita*

Instabat aliqui sacratissima solēntas af
sūptōis si rite memini intemerate et imacu
late ḡginis dei genitricis marie. et fr̄es gran
giar clarenallis ob reuerentiā tante diei ad
abbatiā festinabāt. vix in vna et his gran
giis q̄ viciniores erāt fuit p̄uersus q̄dā reli
giōsus ac timēs deū. q̄ si p̄ simplicitate sua
p̄fectiora q̄s sacre religiōis app̄hēdere ne
q̄bat. bone tñ volūtātē et deuotiōis existens
p̄ssimā dei genitricēz dñam n̄ram sincero
venerabat affectu. Cū autē m̄gr grāgie or
dinaret q̄nā ad abbatiā ire deberet vlt qui
ob tutelā domi remaneret. **In** ceteros q̄ re
māsurī erāt eidē fr̄i cura custodiēdaz ouīū
cōmissa est. Quā cōmissione licet egerime
ferret. q̄m sperabat et multū desiderabat di
uinis hymnis et cātilenis spiritalib⁹ itereffe
q̄s in honorē regine celi a seclō illo cōuentu
deuotissime p̄soluendas fore sciebat. nihil
tñ ausus p̄dicere obediētissime paruit ipe
rātī. **Uñ** accidit vt deuotio seclā quā mente
p̄cepat q̄s p̄ inq̄etudinē terrene occupati
ōis quā obediētia iniunxerat p̄dere time
bat eadē obediētia p̄mptā volūtātē ip̄i re
munerāte velut ignis scintillās et estuās in
p̄cordiis ei⁹ mag⁹ ac mag⁹ dilatata seruētū
or efficiere. **Nocte** itaq̄ sacratissime celebrā
taris dñi sollicitas excubias sup gregē suū
in pascuis q̄scentē p̄uaret factū ē vt sonit⁹

signi matutinalis q̄ fr̄es ad diuinas laudes
p̄soluēdas in cenobio excitabant. q̄d q̄s ob
cōticiū silentiū p̄cul audiri poterat aurea
ip̄i reuerberaret. **Tū** h̄o p̄caluit cor ei⁹ in
ip̄o et in meditaciōe ip̄i exarsit ignis cogitā
tē seclē illi⁹ multitudinis frequētiā. q̄lit sincēro af
fectu p̄ssime m̄ri m̄scōie celestis armonie
laudes in cōe p̄soluerēt seu q̄lit singuli q̄s
apud se ī secreto suo ei⁹dē b̄tē ḡgis patrocī
niū vocē et suspiriis ip̄lorarēt. **Protin⁹** ḡ ex
urgēs tanteq̄ deuotiōis p̄ modulo suo p̄ti
ceps effici cupiēs p̄sus illā plagā celi q̄ mo
nasteriū sitū erat vultu et aīo itē stabat de
hinc p̄suetudinariis p̄cib⁹ q̄ conuersis vice
matutinarū statute sūt q̄nto potuit deuoti⁹
explet⁹ cū ī paupe armariolo cordis sui enī
cius q̄reret q̄d p̄s seu q̄d laudis dñe n̄re of
ferret vñ prelatas et longū valde p̄ductas
fratrū vigiliās aliq̄ mō recōpensare potuiss
set nihil aliud p̄ter salutaciōē ei⁹dem pie
dñe quā vtcunq̄ didicerat se scire inuenit.
Hāc itaq̄ tanq̄ p̄bū p̄sumās et abbreviatū
in q̄ plenitudo tot⁹ deuotiōis inueniri pos
set assumēs et oculos ad celū dirigēs venias
venis. suspiria suspiriis. salutaciōes saluta
tiōib⁹ sup addit in tā religioso negocio reli
quū noctis et diluculi p̄tē sine tedio trāsegit
Deniq̄ q̄ nō frustra ī gemitu suo laboraue
rit nec incassuz mīaz a m̄re mie q̄sierit dñs
reuerēdissimo abbati bernardo p̄ sp̄m re
uelare digē⁹ ē. **Qui** diuīs hymnis expletis
cū in p̄uētū frat̄z ob tāte solēnitatē p̄rogati
uā p̄medādā p̄monē faceret sp̄s sancti grā ve
hementē ignitū int cetera sic ait. **Et** q̄dē fra
tres mei dulcissimi dubitare fas nō est vos
dñō iesu xp̄o vero regi necnō et ḡlose ḡgini
m̄ri ip̄i seclm b̄nplacēs et acceptabile deuoti
ōis n̄re sacrificiū hac nocte obtulisse. iōq̄s
fructū laboris v̄ri mercedē etnā apud dñm
et eandē benignissimā et p̄ectricē n̄ram vob
repositā esse certissima fide tenere debetis.
Verū tñ scire vos volo vñ ex mīorib⁹ sim
pliciorib⁹ n̄ris p̄uersis quē obediētia hac
nocte in mōtib⁹ et silis istis sub diuino tan
te festiuitatis gaudia celebrare coegerat. tā
iocūdū tā deuotū tā festiū dñe n̄re matuti
narū exoluisse seruitiū vt nulli⁹ q̄ntacūq̄ su
spensa p̄replatio seu intēsa deuotio ip̄i de
uotioi quā n̄ alta p̄replatiōis sublimitas. s̄z
submissa seclē simplicitatē hūilitas efficit p̄
ferre potuerit. **Quo** audito mirati sūt vñ
uersi. p̄cipue nō solū mirati s̄z et ḡculati sūt et

De illustribus uiris

vehementer edificati fr̃es laici q̃s obediētia
tā festinīs q̃ p̃uat̃ dieb̃ frequent̃ in diuer
sa op̃a trahēbat. certissime scientes qm̃ sic
septa claustrī et parietes templi sc̃m nō fa
ciūt timorē dñi negligentē. sic etiā negocia
que cā t̃rene necessitatis obediētia iniūxerit
nil obesse potest puras man⁹ i oīone le
uanti.

XXXVIII

Cōuersus q̃dā cū d̃ domo clarenall̃ leui
tate sua terciō fuisset egressus terciōq̃ rece
pit. tandēq̃ salutarib̃ monit̃ et sc̃tis p̃ci
bus beati bernardi abbat̃ cōpūctus cepit
apostasie sue p̃cipitiū in q̃ iā terciō g̃uit peri
clitat⁹ fuerat tot̃ medullis cordis horreze
q̃d p̃nie ṽl satisfactōis dñi p̃ tā enor̃mi rea
tu suo offerre posset enixius q̃rere. Et inspi
rante dñi cogitauit et intellexit ad p̃meren
dā veniā delictor̃ et obtinēdā gr̃am p̃rituz
nihil efficac⁹ nil in p̃spectu dñi acceptabili
us esse sacrificio cordis p̃triti et sp̃us hūilia
ti q̃d solū regnū celoz̃ p̃uiū facere p̃ualet. et
formidabilē cunct̃ diuine iusticie districtio
nē gemitib̃ inenarrabilib̃ flectere p̃suevit.
Hec itaq̃ pietat̃ arma corripit̃. et seip̃m d̃
seip̃m erigens p̃mo q̃dē vniuersas ordinis
obfuantias sine dissimulatrice negligētia
q̃ntū potuit obfuanare studuit. et sup̃ q̃uidā
nis p̃ciō et lamētis p̃rerita sua p̃cā diluere
solicit⁹ fuit salubri p̃sus exēplo stantes ne
laberent̃. lapsos vt erigerent̃ infor̃mās. **E**t
terū disponēte q̃ fortiorib̃ p̃ctis fortiora so
let adhibere medicamenta quib̃ ineffabili
pietate sua q̃nq̃ vasa p̃tūmelie trāsfert i va
sa honor̃ et gr̃e ingressa est putredo in ossi
bus fr̃is p̃dicti p̃cussus est circa femor̃a vl
cere pessimo apostemate canceroso. Et cre
scente indies angustia doloris totus dista
buit ita vt carnib̃ circa locū vlc̃eris vndiq̃
corrosis ossa nudata patescerent et vulnera
vermib̃ scaturirent. Annis itaq̃ pl̃imis in
grabato carcerat⁹ et dīne aniaduērsiōis fla
gellis hūilē subdit⁹ q̃t hor̃ viuebat totidē
pene interitiōib̃ subiacebat. Erat g̃ patiēti
aīe miserabil̃ dolor et angor a facie putrescē
tis corp̃is sui. simulq̃ fuitozib̃ ei⁹ angustia
cordis imensa p̃ horrore et fetore quē tabio
sum vlc⁹ p̃tinue exalabat sed labor̃ et patiē
tie h⁹ nihilomin⁹ remuneratio copiosa pe
nes deū vtriq̃q̃ reposita. Satagebat autē
frater iisdē infirm⁹ in dolorib̃ et p̃sur̃ suis
sq̃ gr̃as agere corde credēs et ore p̃fitẽs sese
recipe longe adhuc imparia meritis. **C**ū autē

iā ad purū fuisset in eo scor̃ia excocta pecca
ti. vt fm̃ sapientis dictū ablata rubigine de
argento egredere vas purissimū tādē edu
cta est aīa illa beata p̃flatorio purgatiōis. et
velut argentū igne examiatū mūda et niri
da cū ceter̃ miscōie vasis trāslata est ad pa
latiū summi regis. **S**ed anteq̃ de lacu mi
serie et de luto fecis educere ad p̃solationē
oīm vere penitētū mernit in hac vita p̃liba
re fructū laboris et patiētie sue. et nescio q̃d
de ineffabili illa sup̃na dulcedie ad quā si
ne fine fruendā in p̃ximo erat admittēda p̃
gustare. **Q**ua gustata tāq̃ musto celesti in
ebriat⁹ p̃tin⁹ erupit in iubilū p̃conij celest̃.
Et serenata facie cepit idiota et q̃ nunq̃ can
tare aut legere didicerit cū suauissima me
lodīa q̃sdā nouos multumq̃ delectabiles
hymnos ac modulos cātare de cantic̃ sy
on. **F**acta autē hac voce conuenit m̃ltitudo
frat̃ videre cū g̃ndi miraculo boiē tanq̃
miserĩ et calamitatib̃ opp̃ssuz in ip̃o mor
tis accessu cantādo ac tripudiādo morti in
sultantē et q̃dāmodo dicentē. vbi ē mors vl
croz̃ia tua. **I**ta g̃ p̃centoz̃ n̄ modulans et
alleluīa q̃d in plateis celestis hierl̃m frequē
tat q̃dāmodo p̃occupans q̃d post mortem
carnis factur⁹ esset i carne adhuc corrupti
bili posit⁹ p̃sago miraculo declarauit. sicq̃
letabund⁹ et laudās in voce exultatiōis et cō
fessionis beatā aīam illā exalauit. de cui⁹ fe
lici p̃summatiōe beat⁹ bernardus hilarat⁹
sermonē deuotissimū ad fr̃es in caplo fecit
cōmēdās in eo dignū p̃nie fructū. amira
bilem patiētiā ei⁹ oīb̃ p̃ponēs exemplū.

XXXIX

Cōuersus q̃dā de frib̃ clareuallis inno
centis vite et p̃uersatōis honeste. cū grauit̃
aliq̃diu egrotasset. tandē ad extrema deue
nit. **I**ntrauit ad eū gr̃a visitatiōis beatus
bernard⁹ et p̃fortās eū. ait. **C**ōfide fili⁹ mi
gratur⁹ es iā nunc de morte ad vitam. de la
bore tp̃ali ad requiē sempiternā. **I**lle p̃o cū
ingenti fiducia r̃ndit. **Q**uid ni p̃gaz ad do
minū et creatorē meū. vere p̃fido et q̃ntū de
miscōia dñi mei iesu christi p̃sumere audeo
certus sum qz cito visurus sum bona dñi i
terra viuentiū. **P**orro bt̃is Bernardus vt
erat medic⁹ sapiēs pastorq̃ solit⁹ timens
homini r̃nsticano ne tā fida responsio de p̃
sumptōis mag̃ temeritate q̃ p̃scie puritate
p̃cederet ait. **S**igna cor tuū frat̃ signa cor
tuū. q̃d est q̃d locut⁹ es. vnde tibi subrepre

Distinctio tertia

potuit tante psumptōis audacia. Eni uero tu nō es ille paupculus et miserabil' bō qui cū nihil aut ppe nil haberes in seculo neces-
sitate forsitan magis q̄ timore dei cogēte ad nos pfugisti. multis p̄cibz tandē aditū im-
petrādo. Hos p̄o cā dei collegim' inopez et parē te fecim' victu atqz vestitu ceterisqz cō-
munitatibz his q̄ nobiscū sunt sapiētibz atqz nobilibz viris. et fact' es q̄i vn' ex ill'. Quid igit tribuisti dño p oibz istis. Et ecce nō suf-
ficat ingratitudini tue grat' accepisse te tot bñficia de manu dñi nisi et regnū ip̄i' here-
ditario iure vēdices tibi. Ad bec ille respō-
dens blando vultu et trāquillo anio dixit. Bene p̄ carissime bñ vtiqz porasti et vera sunt oīa q̄ dixisti. verūcū si iubes loq̄r ad te dñm et p̄rem meū et pauc' aperia vnde mihi paupi et misero suggeri poruit tate nō p̄fū-
p̄tōis sed vt ego spero deuotiōis occasio si tū vera est illa p̄dicatio v̄ra quā nob sepius inculcastis. q̄. i. regnū dei nō carnis nobili-
tate. non terrenis diuitiis possides. sed sola obedientie v̄tute acq̄ris. Hanc inquit sen-
tentia tanq̄ bñ abbreviatū a dño sedula cōmemoratōe apud me p̄tinui ponēs illud q̄si signaculū supra cor meū assidue medi-
tando. et sup brachiū meū solite opando. Querite si placet ab oibz magis et socijs q̄bz me obseq̄ ac fūire iussistis. si cuiqz illoz ali-
qñ inobediēs fui. si de fr̄ibz n̄ris quēpiā p̄-
bo aut signo v̄l q̄libet alio mō q̄ntū i me fu-
it tristitū. Qd si operā dedi oibz i xpo obe-
dire oibz fūire. cūctosqz p̄ dei grām dilige-
re. q̄s phibere me p̄t vt de misericōia ip̄i' non p̄fidā. Beat' itaqz p̄ cū tale rñsuz ab hoīe rusticano accepisset gaudis est gaudio ma-
gno. et ait. Vere beat' es fili carissime. qz ca-
ro et sanguis nō reuelauit tibi sapiām hanc sed p̄ celestis ip̄e te docuit. ip̄e posuit aīaz tuā ad vitā. rectissim' oqz tramite p̄duxit ad patriā. Jam q̄ securus egredere qm̄ patefa-
cta est tibi ianua vite. Defuncto itaqz fratre et requiēs celebratis venerabilis p̄ de cō-
uersatione et p̄summatiōe ei' p̄monē in ca-
pitulo luculentū sua illa deuotione et facun-
dia porauit. omnesqz illius exēplo ad amo-
rē obedientie mirabiliter accendit. vebemen-
ter namqz affect' fuit in rñsione illius. et ma-
gis p̄gratulabā ei sup obedientie v̄tute et sup ip̄ius anie puritate q̄ si vidisset euz si-
gnis et p̄digijs choruscantē.

XL

In cenobio clarenallis dñerius qdā ex-
tirit vir religiosus et magne māsuetudinis. q̄ p̄ magisteriū diuine gr̄e didicerat esse mi-
ris et humilis corde. Huic ceteri fratres te-
stimoniū phibebant q̄ nunqz visus fuisset irasci. et nūqz q̄bussibet iniurijs puocat' ad impatentiā erūpe. Sic inspirāte deo statu-
erat firmē in animo suo vt q̄tiens a q̄bussibet fratribz iuste sine iniuste p̄clamaret. co-
tiens. p̄ illis oraret. et p̄ singulis pater n̄r ad minus vna vice diceret. Qui etiā exemplo informati multi clareuallensiū fratrū can-
dem p̄suetudinē vsqz nūc q̄i p̄ lege custodi-
unt. Verūcū si accepta deo et grata homibz erat deuotio. videant q̄so qd respōsuri sint deo i die tremēdi examinis ei' q̄ ecōtrario n̄tunt. q̄ si forte ab aliq̄ p̄clamati vel corre-
pti fuerint exasperant. et ad impatiētie p̄ba p̄rūpūt. et eos q̄ se p̄clamauerāt v̄l corripue-
rant cū q̄nta p̄nt exaggeratiōe culpe recla-
ment. Predictus aut frater qdaz vice p̄ ne-
gocijs ecclesie clareuallensis in via direct' ne-
cessē habuit p̄ fauces cuiusdā nemor' so-
lus transire. Contigit aut eū ibidē in man' incidere latronū qui etiā despoliantes eū. iumentū qz q̄ vebebat cū sarcinulis rapue-
runt. et nil penitus p̄ter solā charitatē reliq̄-
runt. Recedentibz vero latronibz cū iā pau-
lulū p̄cessissent ip̄e ad ozonem p̄sternit ob-
secrans dñm vt hanc eis impietate remitte-
ret. Quidā aut ex ip̄is nuru dei reuersus et fratrē illum a longe subsecutus curiosius obseruabat volens scire quid ageret. Et vi-
dens eum ozoni diutius insistentem celerē cursu reuertit ad socios p̄cutiens pect' suū et dicens. Venobis miseris et dānat'. en mo-
riemur omēs q̄ hunc tā sanctū hoīez et tam sancti monasterij fratrē malo n̄fo tam ma-
le tractauim'. Siquēdē ip̄o reuelante cogno-
uerūt qz de clareualle esset. Dicinqt exq̄ re-
cessit a nobis nō cessat orare cū gemitu et la-
chrymis. nec dubium est qn̄ ip̄e dñm roget etiam p̄ suis inimicis. Que audiētes latrū-
culi illi cōpuncti sunt animo. velociterqz re-
deuntes inuenerunt illuz ad huc in oratio-
ne flexis genibz intentū. Cui mox vniuersa q̄ abstulerūt restituūt et venia suppliciter po-
stulata in pace dimittunt. Quo viso frat' il-
le saluatori xpo imēsas gratias referēs ga-
uisus est gaudio magno valde de cōpūctio-
ne p̄donum magis q̄ de receptione spolio-
rū. Iste ergo vir bonus cum in p̄posito suo

De illustribus uiris

usq; ad finē uite sue laudabilē pseuerasset. tandē vocante se dñō collect⁹ est ad p̄s suos visur⁹ bona dñi in tra vinentiū amodo ⁊ usq; in sempiternū. De cui⁹ glorificatione visio talis apparuit eadē qua defunctus est die. Erat in monasterio long⁹ a clareuallē remoto monachus qdā religiosus. q̄ ⁊ ipse moriens ad extrema deuenit. Cūq; iā mortu⁹ videt⁹ raptus ab hūanis. ita vt a mane usq; ad horā nonaz faceret immobilis. Tandē autē ad seipm reuertit⁹ ⁊ tunc recepra lingua iterū in vba laxat. Stupētes hō q̄ aderāt cāz ab eo repētine discessiōis ac reuersiōis flagitāt. q̄b; ipse rñdit. Hodie inueni me subito introductū velut ī paradisu volupat⁹ in locū p̄claz nimis cui⁹ ap̄titudiez pulchritudinē ac amenitatez hūani sensus angustia estimare nō sufficit. Videbat illic p̄ciosoz vasoz aliozq; ornamētōz glia magna ⁊ diuersitas multa. īfinita q̄z deliciaz p̄paratio quō fieri solet ī aduētū cuiuspiā potentissimi reg⁹ aut impatoris. Erāt etiāz illic sc̄i innūerabiles īmēsa claritate choru scantes. q̄rū alij iā aduenerāt. alij adhuc de cūctis p̄tib; veniebāt q̄i ad grāde spectaculū certatim p̄perātes. ⁊ velut ad diē solennē vndiq; p̄fluētes. Audiebat p̄terea ibidē suauitas armonie celestis. ⁊ resonabat vndiq; gr̄az actio ⁊ vox laudis. Ego hō cū in his q̄ videbā ⁊ audiebā nimis obstupuissez sciscitar⁹ sum ab angelo ductore meo q̄ nā eēt tāte solēnitat⁹ ⁊ leticie occasio. Ipse hō rñdit. Hecē celebritas noua noui cuiusdā sc̄i hodie de domo clareuallis assūptū in gaudia ista mō solennē introducēdi. Hoc itaq; dicto iussit me cit⁹ egredi atq; ad humana reuerti. Qd cū nimīū detestarer obsecrabam medullit⁹ vt ad miseras corpis ampl⁹ nō remitterer. Ille hō rñdit. Hodis oib; oz te ad frēs tuos regredi donec ānūcies q̄ vidisti. Quo facto p̄tin⁹ reuertet⁹. Huius rei gr̄a missus sum ad vos. vt ⁊ ipi bñficiētes pficiatis ⁊ pseueret⁹ in bono. scientes vtiq; qz nō deerit merces opi v̄fo. Et cū h̄ dixisset obdormiuit in dñō. Illi q̄ solícite tēpus horāq; norantes cū req̄sissent in clareuallē cōgauerūt frēm sup̄dictū eadē die fuisse defunctū. Beat⁹ hō bernard⁹ cū qdā de frīb; hāc visionē corā eo cū grandi āmiratōe referret. ita rñdit. Et vos ita miramini. ego vero mag⁹ āmīroz incredulitatē ⁊ duriciā cordis v̄ri q̄ adhuc mīme credit⁹ aut min⁹ for-

te aduertitis vocē illā veridicā q̄ de celo clamat. Beati mortui q̄ in dñō moriunt. amodo em̄ iā dicit spūs vt req̄scent a laborib; suis.

XLI

Alius qdā frater cū instinctu diabolico ita mēte corrupt⁹ eēt vt iā apostatarēt a dō ⁊ pactū cū inferno faceret. i. ad seculū redire disponderet. vidit in visu noct⁹ bñm bernardū sc̄m qz malachiā reuerēdissimos ip̄s loci patronos in dormitorio deambulantes ⁊ frēs in lect⁹ suis pausantes. singularim visitando bñdicētes. q̄ cū in ordine visitationis ad lectū vidēt⁹ h̄ deuenissent. nec tam benigne eū respicere. nec bñdictiōe q̄ cetos firmauerūt voluerūt roborare. sed mag⁹ q̄ indignātes aduersus eū stabāt. Sicq; beatus malachias ad beatū bernardū locut⁹ est. Nō iste prau⁹ ⁊ inquiet⁹ nihil oīno boni gerens in aīo nō timeret iniquitatē meditari in cubili cordis sui. iāq; p̄na volūtate diabolice suasioni essensum dedit. vt ad vomitū seclī q̄cūq; poterit reuertat. Quo audito beat⁹ bernard⁹ dixit ei. Tu de monasterio meo fugere q̄ris ⁊ q̄ fugies. Crede mihi qd malo tuo talia cogitasti. Scio scio. qz sola veratio intellectū dabit auditui. ⁊ q̄ p̄ timorē dei te corrigere neglexisti dignis v̄berib; castigatus vlteri⁹ fugere nō tentabis. His dictis cepit eū crebris ictib; tundere baculo quē tenebat. ⁊ ait. Ecce stipendia q̄ merer⁹. surge nūc ⁊ fuge si potes. Euigilās frater inuenit se totū q̄sātū ita vt lecto detineretur. Tremēs itaq; porē q̄cūq; ad se fecit venire Quo accersito cū cordis p̄ritiōe p̄fessus ē maliciā quā mēte p̄cepat. Priore q̄z desideram ⁊ seconiā ei⁹ corripierē ⁊ p̄ preatu p̄nāz iniūgente frater isdē p̄fecte respuit. non hīs vltra desiderii fugiēdi.

XLII

Certa relatōe agnouim⁹ qz abbas qdāz in saxonīa qdā cenobiū cisterciēse regens p̄ano t̄re illi⁹ neq̄q; v̄ri dignabat⁹. h̄ p̄ciosos d̄ flādria p̄anos ānnatū sibi p̄pari faciebat. Quo defuncto cū monachi vestimēta ei⁹ inter se partirent⁹ p̄or dom⁹ vnā de tunicis ei⁹ sibi retinuit. Quā cū quadā solēni nocte q̄i p̄ reuerētia indueret. tanq; si cādētib; laminis cādēt⁹ eris v̄reret⁹ terribiliter exclamauit. ⁊ detestabilē vestē lōg⁹ a se piccit. Que piccta velut cādēs ferrū scitillas ex se emit tere visa est. Attoniti autē stupore miraculi ceteri q̄ de anathemate illo aliqd rapuerāt cū omī velocitate p̄tes singulas in mediū

Distinctio tertia

perit et in vno loco sponit scintilla creberri-
mis undique quasi de clibano ardenti micantibus.
Necessarius exitiale prodigium quibus vicini ab-
bates in testimonium tam tremendi iudicii dei acciti
sunt.

XLIII

Erat igitur in prelio illi homo quidam carnalis qui dum
aleis aliqui luderet et reseris sibi male cadere
tibi pderet. quod in buccam dementis veniebat
ore furibundo iurabat. Cumque iam pene omnia
amississet. alius nephadus quidam aleator acces-
sit et tumida illum indignatione amouens ait.
Cede iners cede ego ludam pro te. quia tu nescis lu-
dere neque iurare. Cumque et ipse ut erat filius prodi-
tionis sibi pderet diabolico furore inflama-
tus cepit omnia domini nostri ihesu christi membra tam exterius
ora quam interiora quasi per ordinem iurare. nihil om-
ni in iuratum dimittere volens. Proferebat
igitur iuraciones quasdam seu blasphemias horribi-
les atque inauditas quemadmodum cordis et oris
ei instructor. imo homo destructor diabolus ex-
cogitabat. ait ubi dei et hominis domini nostri omnia me-
bra furioso et blasphemico ore presumptis adie-
cit ad cumulum sue damnationis. etiam venerande
membris eius sanctissima membra iurare terribili
nimis fatigatione temeritate vniuersa singilla-
tim atque seriatim venenato dente discerpere.
ita ut sane membris oculis qui aderant a facie blas-
phematis et obloquentis aures obstrueret. et
pectora tuderet. nedum iuramenta omnia sacrile-
gus iurator expleuerat. et ecce repente vltio di-
gna et diuina inuisibili et quasi fulmineo ictu fe-
riens et perforans sceleratum maiestatis irate terri-
bile dedit exprimentum. Percussus itaque blas-
phemus corruit et putans quod aliquis eum materiali
gladio perfodisset horredo gemitu exclamans
ait. Deu deu miser quod es qui me interfecisti Cum
quod diuini terra palpitans et mortiferos gemi-
tus efflans voluaret. tamen virgute maligno
cui traditus fuerat abominabile animam tertare
is ignibus cremanda expuit. Audaro itaque
corpe ad lauandum inuenta est in dorso eius plaga
recess. terribili aptura debiscens. ac si aliquis se-
cus amplissima ibidem immersa fuisset. ita ut
penetrantia cordis epatis et pulmonis fundi-
tus appareret. Quo viso perterriti sunt iurato-
res videntes quod zelus domini exercituum tamquam ignis an-
aduersione mulcavit iuratorem impium atque
blasphemum. Cumque rumor velociter per uolans tre-
mefactos undique vicinos traheret ad viden-
dum. quidam de vicinis eius mestus accelerabat ad
illum. Huic autem itineranti apparuit quidam mortuus
homo quem videret ipse cognouerat et ait. Agno-

scis ne me. Ego sum ille defunctus olim tibi non
ignotus. Noui ergo quod teneas sed ita sum te fatigas
iam enim morte absorptus est quem viuente iuvenire
te putas. Porro vnum est quod te latere nolo. quia
dominus ihesus christus a suis presumptuosius membris iniuri-
as et patitur patitur et expectat tamquam patiens cre-
ditor. vixit inmaculate genitricis sue lesiones
atque puicia non facile sustinet. sed aut punit super-
plicio cito punit. aut si forte refuat in posterum
ceteris malis acerbius ferit. His itaque positis de-
functus ille qui loquebatur euauit. Is vero ad locum
puentis amicum iam mortuum iuxta mortui va-
ticinium repperit. et referens quod audierat terrores
terrores et miracula miraculo adiecit.

XLIII

Itaque alium quendam iuratorem impudenter et execra-
bilem etiam fines ciuitatis cardocij fuisse affirma-
bat venerabilis abbas gherebaldus. qui cum breuiter et
intemperate dei genitricis et regis marie sacra-
ta et secreta membra ore spurcissimo iurare pre-
sumeret mortis immundo spiritu traditus durissima
passione diu vexatus atque distortus est ita ut oculi
eueris et facie tota enormiter intumescere lin-
guam ardentem atque eiectionem logum ab ore porrige-
ret. Qui cum ita fuisset logo et horredo tormen-
to excruciatus. tandem miserabilem animam demoni-
acis spiritibus reddidit. linguamque effrenam quam
extraxerat nec in morte retraxit.

XLV

Quidam cisterciensis cum in infirmitate taceret
loquendi officium perdidisset vidit demonem tamquam
simiam in parica sedentem ubi scapulare ipsius
pedebat. Porro in ipsum scapulare vetus atque
diruptum idem monachus scissuram panis modicam
sine licentia nupersuaserat. quam ille immundus
spiritus suauiter attraxit et sepe deosculans etiam
lingua lingebat et manu tractabat. Quod cum il-
le videret ingemuit. Et quia loqui non poterat
preensione digiti verbis semiruptis quod po-
terat innuebat ut derisorie pessimum amoue-
rent. Fratribus vero mirantibus et punctionibus
quod diceret aut intenderet. diuina tamen miserati-
one recepit officium lingue et ait. Nunquid non
videris demonem sedentem in nostro scapulari. et ore
spurcissimo labentem illam periciam quam nupersu-
as sine licentia consuevi presumpsi. Expellite ergo
quanto cito sceleratum. et tollite de indumento pe-
tiam ne mihi in finem impius ille derisor insul-
tet. Fratres ergo non videntes quem ille videbat.
amouerunt scapulare de loco et primum recessit
demon. Frater vero infirmus accepta phia pro
periculo suo rursus obmutuit atque paululum

De illustribus uirginitatibus

In bono fine decessit. *De vita uirginitatis* XLVI

Erat in territorio linionicesi matrona quidam religiose valde puerfatiōis. quā licet mari tali vinculo teneretur. tamen ieiunijs et orationibus atque elemosynis. ceterisque religiosis actibus insistens in habitu seculari vitam regularem quodammodo ducere videbatur. Verum in adolescentia sua piaculum quoddam grande commiserat de quo vehementer erubescens nunquam illud alicui homini per nimiam verecundiam profiteri volebat. Quotiens autem per bytero suo confitebatur palliatam de ipso crimine intentionem faciebat ita confessionem suam concludens. De omnibus peccatis meis quod modo protuli et quod non protuli culpabile me fateor coram deo et vobis. Quibus hinc in finem et confessionis veluti sigillatim sermonem emitteret trahebat ex imo cordis longa suspiria. et tota perit in lacrimis soluebat. Hoc igitur cum per annos plurimos frequenter atque uniformiter actitabat sacerdos ut erat prudens et sollicitus aduertit aliquid pestiferum latere in corde ipsius. Unde etiam temptabat multis argumentis idipsum ab ea per confessionem elicere. Sed dum nihil hac sollicitudine perficeret monuit eam vicini monasterij calacensis adire portum et eorum viro sanctissimo suam conscientiam totam exponere. Porro sacerdos eundem portum super huiusmodi rebus secretum per munire curauit. Cum ergo venisset ad eam mulier et ipsa confiteretur. nihil ab ea potuit extorquere nisi quod per byter solebat audire. Factum est autem ut infirmata et minime confessa moreretur. Quibus diutius mortua iacuisse tardante filia eius que de alio remotiori vico ad materni corporis exequas vocabatur. dilata est interim sepultura. Que cum tandem concito gradu adueniens magnis eiulatibus fletu et omnia quod aderat ad lameta puerteret. repetere miseriam cordissima dei omnipotentis pietate feminam quam defuncta erat iam reuocavit et redeunte in proprium corpus anima post triste mortis diuortium factum est dulce spiritus et carnis consortium. Tunc quasi de somno euigilasset fletu et lamentati filie sic locuta est. Noli timere filia cessent oculi tui. quia iam miserante deo reuerti. Discege vela/ minum impedimenta quibus amicior ut surgere quam am. Solutus itaque cum omni velocitate ligamentis erecto capite femina resedit. Tunc illa iubente sacerdos. perantem asciscit et secedentibus cunctis praegium venenosum perit per confessionem emittit atque diluit. Postea pro fluctibus populis ad miraculum intuentum ipsa mulier iestimabilis gratie dei se facite testis et pronuntiatrice effecta rei geste ordinem cunctis exposuit et qualem per interventionem ipsius

sine dei genitricis et virginis marie liberata fuisset huiusmodi dicens. Ego miserabilis peccatrix dum in hac vita cum hominibus conuersarer propter bona quae faciebam et religiosam puerfatiōem quam praedebam videbar quod coram oculis hominum stare. sed coram oculis omnipotentis dei in ruina mortis iacebam cuius mandati purgatrix esse ipsa temeritate non pertimui. Constituit enim in sancta ecclesia sua neminem absque confessione posse saluari. ego autem mea confessionem facere. tamen quoddam graue peccatum quod in adolescentia mea commisi per nimiam verecundiam nulli unquam hominum ausa fui profiteri. propterea opera bona quae faciebam infructuosa et inutilia mihi reddebant. Verum tamen eundem lapsum meum solebam singulis fere diebus beatissime dei genitrici marie coram ipsius altari vel imagine seu vbiuisque potueram penitendo lugendo et fletu et ipsius misericordiam miserabili quironia implorare ne me per peccatum meo pateret etne damnationis sine subiacere. Postquam autem mortis debitum solui perit a malis lignis spiritibus undique vallata crudeliter rapiebar. impellebar. discutebar. et cum amarissima exprobratione peccati mei ad inferni supplicia damnanda trahebar. Itaque omni consilio et auxilio destituta recordata sum quod huiusmodi peccatum meum quod iustam damnationis sententiam excipiebat beatissimi me dei genitrici marie fletu et eiulatu frequenter profiteri solebam et continuo modicum spei aliquid percipiens ipsam veram misericordiam meam et unicam spem miserorum ne me miseram in summo necitatis articulo constitutam derelinqueret votis magis atque suspirijs quibus vobis orabam. Nec mora eadem consolatrix et precatrix oim ad se confugiunt tanquam stella matutina et fulgor meridians adueniens terruit et increpauit demones qui mihi illud debeant. quod suam ancillam inuadere presumplissent iussitque quod totum deponere perdat. ibique dimittere eam donec a domino egredere sentiat quod idein beret fieri. Quibus dicto cuncti paruissent nequam spiritus. ipsa mihi misericordiam accedens ad benedictum filium suum ait. Obsecro misericordiam tuam fili ne tradas beatis aiam illam quae suam transgressionem coram imagine mea torrens deplozauit. Cui dominus. Hosti dilecta mihi quod sine confessione saluari non potest quisque. At illa. Domine tibi omnia possibilia sunt. ne quod profundas facie paupercule huiusmodi si duciam habuit in me. et per multa bona et iusta opera faciem tuam licet non sciam scientiam placare curauit. Ait dominus. Omnis fas non est ut per quamvis petitione repulsum a me patiaris et quoniam extra carnem locus confitendi et penitendi

Distinctio tertia

nō est. placet vt h̄ aīa p̄prio corpi reddita qđ
male deliqt̄ z p̄ ap̄d se retinuit hūilit̄ peni
tēdo p̄fiteat̄. statimq; reducta debito tādē or
dine miam p̄seq̄t̄. **N**ox itaq; dñō impātez
p̄ssima dñā n̄ra solícite pcurāte missus est
ad me angel⁹ bon⁹ qđ me d̄ oī expectatōe spi
rituū eripiēs p̄prio corpi sic cernit̄ restituit.
Nūc qđ p̄fessioē pacta tps ē vt abeā mīme iā
reditura. s; i eternū miaz dei cātatura qđ me
licz indignā tremēdo suo iudicio eadez mia
p̄ueniēte z subsequēte tā dignat̄ subtrahit. cū
h̄ illa dixisset caput i feretro reclinauit. z si
gnaculo crucis se muniēs sp̄m exalauit

XLVII

Bonach⁹ qđā cisterciens̄ ordīs religio
sa admodū p̄uersatōe vitā suā s̄sumās. tem
pratōib; z erūnis h̄ miserabil̄ vite morte i
terueniēte subtrahit̄ ē. **Q**uo defuncto sacrista
illī dom⁹ nocte qđā iminēte in tpe vigiliāz
dū p̄stolare signū horologij vigilans sede
bat in lecto suo. **T**ū ecce sp̄s eiusdē defun
cti fr̄is tāq; solito z palpabili corpe vestitus
rep̄te astitit corā ip̄o. sicq; lamētabili voce
allocut⁹ est eū. **D**ñe sacrista ego sum ille fra
t̄ nup̄ defunct⁹. s; cur ad te venerim q̄so vt pi
etatis intuitu p̄sare digner̄. **E**go em̄ dum
adhuc essem i corpe licz p̄ grāz dei vigilāter
satis in obseruatiōe ordīs meipm̄ exercitarē
in vno tñ grauē deliqt̄. qđ scz sacriū diacona
tus ordinē carnalit̄ p̄cupiui. z vt ad hūc ho
noris gđū ascēderē sine respectu timor̄ dei.
valde inq̄tus fui. **N**ūc adhuc graui⁹ ē abs
qđ p̄digna p̄niā h̄ delicti d̄ corpe exiui. quia
nec tān p̄deris h̄ fore putabā q̄nti p̄ mor
tem inueni. **S**z p̄ dñs mibi tibi apparere
p̄cessit. quaten⁹ qđ iā p̄ meipm̄ mereri nil pos
sum frat̄z n̄roz qđ adhuc tā sibi qđ alijs mi
sericordiā dei p̄mereri p̄nt orōib; debeā ad
inuari. **I**taq; obsecro p̄ pietatē dñi n̄ri **I**hu
xp̄i q̄ten⁹ calamitatē meā p̄ori exponas. ip̄m
qđ roges vt i caplo me absolues generalem
ordē p̄ mea liberatōe fr̄ib; iniūgere digne
tur. **E**t aut̄ nouer̄ hec qđ vides z audis fan
tasticā nequaq; esse illusionē. i augmentum
p̄itatis p̄saleriū qđ portari⁹ aū aliqt̄ dies in
capitulo req̄siuit z nōdū inuenit in illo tñ lo
co repositū inuenies. **V**ez cū sacrista h̄ au
dierat z viderat z multū miraret̄ tā insolitā
nouitatē rei. tñ cū esset hō maturi p̄siliij ip̄so
die nemini qđq; sup̄ h̄ p̄bo locutus est. repu
tans ne forte tanq; somniator aut a demo
nib; illusus derisui haberet̄. **N**octe p̄o seq̄n

ti dum sic p̄us vigilās z sedēs in lecto suo d̄
his qđ sibi p̄terita nocte p̄tigerāt attent⁹ co
gitaret rursus iste defunct⁹ sic antea vigilā
ti z stupēti apparuit. dixitq; ei. **N**ō recte agis
dñe sacrista. nō recte agi⁹ erga me qđ iram dñi
porto. qm̄ peccaui ei. in cui⁹ man⁹ qđ horren
dū sit incidere vtinā z tu nō expiar̄. **S**i sci
re possis qđ grauis ē etiā mīma pena aīme a
carne solute. p̄fecto nō tā negligēt ageres s; z
tot⁹ virib; succurrere satageres. **Q**uapropt̄
etiā atq; etiā p̄testor te p̄t̄ deū ne vltra diffi
mules s; p̄t̄ d̄z meā effectui mācipare festi
nes. qz spero me p̄ orōes frat̄z n̄roz ap̄d cle
mentissimū iudicē deū mīam adeptur⁹. **E**t
aut̄ tot⁹ dubietatis scrupulus d̄ corde tuo
tollat̄. z meipm̄ esse quē paulo aū vinētē in
carne bene noueras non dubites. ecce tolle
de manib; meis p̄saleriū qđ portari⁹ i capi
tulo quesitū z necdū inuenit. **T**ulit itaq; sa
crista de manib; ei⁹ p̄saleriū sup̄ tā inaudit⁹
mirabilib; dei vehementer obstupescit.
Porro cū iā ip̄e idem sacrista scire volens
vix nā solidū z palpabile esset corpe⁹ qđ vide
bat. vix ne sic subiaceret tactui sicut visui cū
haberet. p̄se se virgā tulit eam. z q̄si tāgendo
exp̄ientie satisfactorius leui ictu vibrauit il
lam. sed mor nullo penit⁹ obstaculo resultā
te q̄si p̄ vacuū aerē sic p̄ corpe⁹ qđ apparebat
transducta est. **D**ane autē facto p̄oriz fr̄ib;
que viderat z audierat innotuit. p̄saleriūz
etiā qđ acceperat tanq; veritatis p̄ign⁹ p̄
tulit. **S**icq; frat̄is illius aīma p̄ cōmunes
frat̄z orōnes z missaz celebratōes penit⁹ vt
credim⁹ absoluta beatitudinis et̄ne p̄sortiū
deo miserante p̄meruit.

XLVIII

Cōuersus qđam cisterciensis ordinis p̄
ori suo inobediēs qđ sibi impabat superba
mēte facere despiciēs. nullo respectu diuini
timoris nullis frat̄z blandis ammonitiōib;
ad h̄ poterat induci. vt obedir̄z impanti. qm̄
imo tumidis z indisciplinat⁹ rñsionib; hoc
se nūq; factur⁹ garriebat. **I**nterea sole ad oc
casum vergente claudis dies. z ip̄e rancoris
z amaritudinis felle plen⁹ z in p̄tumacia sua
pdurare nō p̄mescens tanq; pausaturus i
lecto suo se collocauit. **E**cce aut̄ p̄mo contri
cinio noctis cū necdū dormisset. sed adhuc
dire sup̄bie vicio corde machinando malū
satisfaceret. assunt duo neq; sp̄s fuligine te
triores. draconib; crudeliores. stantes ante
lectū ip̄i. quoz vn⁹ sic alteri q̄si iterrogādo

De illustribus uiris

locus? **Q**uifnā est iste q̄ iacet h̄. R̄ndit alē.
Cōuersus q̄dā. Rursus ille por q̄ locut⁹ fu/
 erat q̄si sub stomachādo. nequaq̄s inq̄t s̄ in
 obediēs q̄dē z puerfus est. **E**x tūno subie/
 cit alter. Ergo si inobediēs est traham⁹ euz
 ad portā. nec segn⁹ dicto qd̄ dixerāt exequi
 tur. nā man⁹ misero inijcīentes z de lectulo
 min⁹ suauit excutiētes. os etiā ipi⁹ ne clama
 re posset obturantes de dormitorio z ceti
 fratz obediētū inobediētē z ptumacē tra/
 here crudelit. Deinde p̄ aera eū ferētes cum
 venissent extra septa mōasterij. cepērūt illude
 re ei ad alterutrz eū iaculātes. sic solēt boies
 ludētes pilā iacere z cape. **L**ūq̄ diuī illi
 sissent ei. dimiserūt eū ad horā recedētes ab
 eo. s̄ post paululū reuersi cū sic p̄us cepissēt
 illudere ei. signū oipotētis fuitq̄ subito inso
 nuit. ad cui⁹ tinnitū tāq̄ si tonitruū de celo
 cū fragore sup̄ eos rueret territi fugērūt. **V**i
 sez p̄o puerfum iā nō supbū z ptumacē. sed
 ad instar damule pavidū z tremebundū in
 quandā paludē q̄ ibi erat piecēt. Qui se in
 de. put poterat p̄cipiēs. sub q̄ndā arbores
 p̄sedit. cor⁹ ex fuligine paludis denigratus
 z sedat⁹. **U**bi cū merore z angustia dep̄ssus
 federet. z tāq̄ in p̄inēti redituras laruales
 demonū effigies formidaret. astitit ei repen
 te p̄sona quedā reuerēda dicēs ad illū. **C**on
 fortare z noli timere qm̄ maligni illi tenebra
 rum mīstri. supbie z cōtumacie vltiores tibi
 vltiori nocere nequaq̄s p̄sumēt. **H**ec aut̄ iu/
 sto dei iudicio tibi accidefēt. qz tā supbe ino/
 bediens z rebellis esse seniori tuo nō timu/
 isti. **N**ane aut̄ cū cōuersus isdē int̄ ceteros
 frēs nō appareret. z l̄z multū p̄ officinas q̄si
 tus inueniri nō poss̄z suspicari sūt oēs clam
 destino eū discessu ad seculi vomitū redisse
Erat aut̄ sit⁹ loci talis vt coq̄narios opterz
 ad ministeriū coq̄ne mūdā aquā extra por/
 tam haurire. **U**n frēs q̄ tūc coq̄ne officio in
 seruiebāt. sūmo mane ad hauriēdā aquam
 egressi viderūt puerfum illū velut amētem
 sub arboze sedentē festinatoq̄z redeūtes po
 ri z fratribz qd̄ viderāt indicārūt. **P**rior ita
 q̄ assumpt⁹ secū aliq̄ntis frībz exiuit foras
 ad eū. vidēs q̄ eū sic miserabilē se h̄ntem. q̄/
 finit q̄re ita federet illic. v̄l qd̄ illi mali acci/
 disse. **I**p̄e p̄o caninis rictibz mortuum intē/
 rans fratribz ad se accedere volētibz toruis
 oculis singlos respiciēs dicebat. **V**os tota
 nocte hac vidist̄ me ludibrio fuisse malignis
 spiritibz. z nemo ex vob̄ auxiliūz mibi ferre

curauit. **P**rotin⁹ itaq̄ intellexerūt frēs euz p̄
 culpa inobediētie z ptumacie sue aliq̄s pe/
 nas soluisse z p̄cipiēte pore ducē i infirma/
 toriū didicit ex his q̄ passus ē ptumax z re/
 bellis non esse. z sicut scriptū est. tūmō sola
 vexatio intellectū dedit auditui.

XLIX

In puincia que d̄r germania trās renus
 que etiā saxoniam vocat generali noie. in ter/
 ritorio ciuitatis padeburnenf. quā karol⁹
 magn⁹ impator p̄didit. sibi q̄s i ea palatium
 edificauit. extat cenobiūz sancrimonialium
 arosdisleyum nūcupatū. qd̄ sc̄tōz ap̄loz si/
 lioz zebedei sacro nomic intitulatū magne
 antiq̄ religiois z districissime discipline fa
 isse dinoscit. **H**uic monasterio qd̄ tpe p̄fū
 it vir vite venerabil⁹ noie **P**etr⁹ de ordie re/
 gularium canonicōz assumptus. qm̄ z ipi⁹
 monasterij instituta fm̄ regulā beati Augu/
 stini deposita sunt. **E**rat ḡ homo ille mada
 toz dei scrutator sedul⁹ z executor deuorū
 clarus charitate. humilitate submissus. ca/
 stitate p̄cipu⁹. q̄q̄z tanq̄s fidelis paraniph⁹ z
 amicus sponsi. sponsaz dñi sui sibi p̄missa.
 rū castitatē puigili sollicitudine zelabat. **C**ū
 q̄ bonis polleret moribz b̄ in conuersatōne
 sua p̄cipuū velut p̄ciosam margaritā hēbat
 sacre. s̄. veneratiōi dei genitricis sincera cor/
 dis affectiōe insistere. hostiam salutarē et sa/
 crificium singulare p̄ qd̄ pctā mūdi tollunt̄
 in eius honore multa cū deuorōe frequēter
 imolare. ip̄am sibi in cunctis necessitatibz
 suis aduocatā eligere. ipsiusq̄ suffragia la/
 chrymosis z p̄tinuis p̄cijs implorare. **P**or/
 ro laudabilē p̄suetudinē talē effecerat vt q̄ri
 ens mellisflū eiusdē beate virginis nomen
 nominari audis̄z. si oportunitas p̄cedere ve/
 nie deesset inclinato reuerēter capite genibz
 etiā aliquantulū incuruat⁹ salutatoz angeli
 cam eidē m̄ri misericordie q̄ro deuoti⁹ po/
 terat recōpensaret. **D**eniq̄ optimi agonis
 certamine felicit̄ p̄sumato aduersa valitudi
 ne febribz cepit estuare. z quanto viciniorez
 esse mortē signa mortis erumpētia nuncia/
 bant. tāto sp̄ealis patrone sue dñe n̄re auxi/
 lium cepit enit⁹ flagitare. cōsuetudinariaz
 sibi salutatiōem ipi⁹ frequēter iterare. z vt ad
 seruuli sui exitū occurrere. seq̄ a malignorū
 spiritūū neq̄ssima crudelitate tueri dignare
 tur attrēt⁹ orare. **I**taq̄ paucis diebz an̄ dor/
 mitionē suā vocauit ad se p̄orissimā eiusdē
 loci noie gislam prudentem valde z religio

Distinctio tertia

sam hginē. qsdā etiā de senioribz sororibus
dixitqz ad illas. **E**n ego igrediar viā vniuer
secarnis. z lz p modulo meo purā dño stu
duerim exhibere fuiturē. tñ qz nescit hō vtz
amore dign⁹ sit an odio districti iudic⁹ an ci
pitē adhuc sniam reformido. **P**orro notuz
vob facio qz beata dei genitrix hgo **M**aria
regina celi dñā mūdi me cras qlemcūqz ser
uulū suū circa horā sextā visitare atz vt spe
ro credo atqz pfido de h⁹ mōi exilio eruere.
secūqz ad celestis pñe lucidas māfiones af
sumere dignabit. **Q**d em̄ meis meritis pse
qui posse nullaten⁹ psumo. **H**p ip⁹ sanctissi
ma merita mibi fiducialit⁹ vsurpo. **V**os er
go domū totā mūdā qz toti⁹ facite. sedilia
pponite z ornate. ac circa horāz quam p̄dixi
vniuersas sorores cū thimiamate z ceteris
adesse p̄cipite. **L**ūqz ego pficulū illū seqntie
assumptōis beate hgis. **T**e celi regina ince
pero cūcte simul sorores in iubilo cordis z
vocis sequentiā ab eodē pficūlo vsqz ad finez
alacri deuotiōe decantēt. **V**ez porissā cete
risqz sororibz que aderāt fidē p̄tinuo dictis
eius adhibentibz. vtpote sanctitatis z inno
centie ip⁹ cōscijs. puerfius qdā **T**heodori
cus noie ad caput lectuli in q̄ homo dei iace
bat stans z incredul⁹ his que dicebant⁹ illā
in corde suo loquebat⁹. **O** vere mobile z ifir
mū omniqz hbo credēs pectus femineū **E**c
ce em̄ homo h in vicinio mortis p̄stitur⁹. de
ficiēte sensu aliena loquit⁹. ziste sorores ver
ba eius tanqz ex rōne pcedentia vel p̄tate
subnita putāt p̄tinuo effectui fore mācipan
da. **T**alia eo cogitante sanctus sacerdos h
tute qua poterat eleuās caput z ad p̄tē illaz
vbi cōuersus stabat oculos dirigens. es ne
inquit hic frater theodorice. **Q**uo rñdente.
sum dñe. **A**ccede ait buc ad me. **I**llo qz p̄
nus accedente. **D**a inq̄t manū tuā. **O**bstu
p̄factus puerfius z adhuc eū quasi min⁹ cō
potem p̄siderans. nō ausus tñ p̄tradidere f
monibz sancti dedit manū suā. **Q**uā vir dei
apprehendēs z digitis suis digitos ei⁹ fori⁹
stringēs sic ait. **S**ic vez est qz ego māu mea
manū tuā teneo. digitisqz meis digitos tu
os stringo. sic vez est qz ego p virtutē grē dei
locutus suz. **Q**d aut tu in secreto cordis tui
loqueris falsuz esse scias. me scz delirare sen
suz turbato nescire quid dicā. **S**ic itaqz p
vnius increduli p̄phetiā ac vere diuinā cor
reptionē omni dubietatis nubilo a cordibz
ceteroz deterfo tantā gratiaz spiritali patri

suo celitus fuisse collatam omēs in cōmuni
gratulabāt. **I**n altera dies illuxerat z hora
quā vir dei p̄dixerat sole ad centrū festināte
p̄rimabat. vniuersitasqz soroz cum fratribz
laicis adunata p̄ssime regine celi aduentū
tāto certius p̄stolabant q̄sto eā is q̄ p̄dixe
rat manifesto miraculo cōprobarer. **T**anta
ho reuerētia mētibz cūctoz q̄ aderant circa
p̄taxatā horā infusa est vt diuinā aliquā ad
uenisse virtutē nemini astantiū dubitare fas
esset. **I**p̄e ho beatus sacerdos mirū in mo
dum serenata facie eleuatis in celum oculis
manibzqz sursum p̄tensis versiculū quē p̄dixe
rat cantando iposuit dicens. **T**e celi regina
hec plebecula p̄ijs cōcelebrat mentibz. **S**z
q̄s digne effari queat quanta deuotiōe z cō
punctione q̄ntoqz pietatis affectu eadem se
quentia a sororibz p̄cantata sit. **J**acebat in
terim seruus dei in agonia raptusqz in exta
sim multa de secretis celestibz zō statu eius
dem cenobij p reuelatiōem cognouit q̄ po
stea priorisse senioribzqz sororibz indicauit.
Dim ho oculis in eū defixis subito obnubi
lata est facies ei⁹ z corrugata fronte meror⁹
cuiusdā z anxietatis magne dedit indicium
erūpensqz in vocē miserabili lamētatiōe ta
lia edidit hba. **E**ur dñā p̄ssima z misericor
dissima seruū tuū paupculū in hac fece mor
talitatis relinqs. quē licet indignū tā beni
gna visitatiōe p̄solari dignata es. **D**ulcissi
mā p̄ntiam tuā tātis desideratā vof. experi
tam p̄cibz lacrimis iam iamqz morituro di
gnanter indulxisti. z nūc ad p̄riam vite mise
ro comitat⁹ cui p̄fortiū negas. **L**ūqz frequē
ter iterādo dñā p̄ssima. dñā misericordissi
ma ne derelinquas me. tecū volo. tecū voio.
cūctos in fletū z lamenta puerteret. repente
redditus sibi postqz p̄pter nimīā defatigatō
nem corpusculū modicū cōquieuerat dimis
sis ceteris z porissā cū paucis senioribz secū
retenta sic locut⁹ est. **R**efocillādi grā modi
cum aliqd liquoris afferre mibi q̄ten⁹ aridi
tate lingue delinira faucibz reumate deter
fo expedit⁹ p̄ferre valeam qd dicere debeo.
Festinato itaqz porissā p semetipam modi
cū vini in vasculo afferente mor vt limē do
mus in q̄ hō dei iacebat attigit ille cuz neqz
olefactu neqz vllō corpis sensu p̄cipe posset
quid illa gestaret exclamabat dicens. **N**on
dñā priorissā nequaqz afferatis nobis vinū
qz vinū archana denudat. z vinū apostata
re facit sapiētes. **A**udicēs illa tā euidenti spū

De illustribus uiris

phetic se esse deprehensam adeo itremuit ut
gradu vix reflectere posset. Dehinc modica
aqua refocillat⁹ ita exorsus ē. Quia sit pena
inobediētie et culpa utinā ego miser anteq̃
penā expirer subtili⁹ intellexisset ut h⁹ mētibus
vris sic necesse ē impmire valuisse. Ecce ei
preatu inobediētie pūissima dñā mea i hac
lacrimaz valle nūc me reliqt. nec dignū cē/
fuit ut sub pteciōe ipi⁹ aereas ptrāsiēs po/
testates celi secreta penetrarē. Qual⁹ aut ipa
iobediētia mea fuerit audite. Accidit aliqñ
ut plurimi dyoces⁹ h⁹ p⁹ byteri iprouida cal
culatiōe decepti ieiuniū q̃ttuor tpm mensis
septēbris illegitimo tpe cū proebianis suis
celebrarēt. in q̃ errore et ego canonū scita mi
nus vigilant⁹ attēdēs plapsus sum. In pri
ma s⁹o synodo cū hī q̃ ieiuniū legitimo tpe
celebrarūt hāc trāsgressiōz accusarēt. ptece
ptū est in s⁹tute obediētie ut q̃cūq̃ h⁹ delicti
sibi psci⁹ esset veniā peteret et se culpabilem
redderet. Cūq̃ ceteri q̃s accusabat pscia ma/
lētes piclitari famā q̃s psciam qd iustum fu
erat hūilit⁹ facerēt. ego miser p⁹ deferēs or/
dini et opioni mee q̃s vītati. qz et vn⁹ ex p⁹latīs
eccleie erā. et nō nulli⁹ religionis eē putabar.
heu p⁹fusiōis opprobriū nō sustinēs. publi/
ce veniā petere erubui. Hoc est delictū ino/
bediētie p⁹ qd hodie tāto bono puar⁹ suz
repulsus ab introitu cēne vīte et sempiternē
glie ad erūnas mortalitatz h⁹ reuocat⁹ sum
Porro porissa inq̃rēte. vtz nā peti illi⁹ ma/
culā p⁹ p⁹essionē et p⁹nie lauacrū nō diluisset.
Illeg⁹ se h⁹ nō semel s⁹ pluries p⁹essionem fuis/
se asseruisset. cū magno amiratiōis stupore
porissa subiūxit. Ne mihi peccatrici dñe p⁹.
qd g⁹ dicem⁹ de sacro p⁹essionis. si tibi nō sel
sed pluries p⁹itenti indulgentia est negata.
Quis iā ali⁹ mediante p⁹essione delictorūz
veniā sperare poterit. At ille dignū memo/
rie verbū rñdit dicens. Scire debetis. qm̃
fm̃ intētiōne vel p⁹tritiōne penitētis siue p⁹fi
tentis. intēsiō iudiciū siue remissio indulgen
tie dei reformat. Quia em̃ ego miser p⁹ctū m̃
meū fm̃ verā estimatiōez pōderare neglexi.
nec q̃nta oportuit p⁹tritiōe et cōpunctiōe cor
dis p⁹essus sum. p⁹terea necdū indulgentiā
p⁹sequi merui. Cūq̃ talia trist⁹ et merēs locu
tus fuiss⁹ soroz q̃ p⁹sentes aderāt corda ma
gno terrore p⁹cussa sūt. et ad obediētie purita
tē sectandā nō mediocrit⁹ accēsa. Triduo si
bñ memi postea supuixit. tāto amari⁹ lugēs
p⁹ctū suū q̃nto diuini iudiciū districtōz cui/
denti⁹ fuerat exptus.

Doniēs aut mortali
tatē magnā in eadē domo futurā eē p⁹dict
q̃ etiā mortē ei⁹ e vestigio subsecuta ē. Sic
qz in pace cōsummas dies suos plen⁹ opib⁹
bonis apposit⁹ est ad p⁹es suos. Verū nō fe/
stiuā illā et oino glisam assumptiōz qua cū
brā dei genitricē maria. sanctorūq̃ angloz
frequentia assumi meruisset si culpa non in
teruenisset merito inobediētie p⁹didit

L

Apud puinciā germanie territorio ciui/
tat⁹ vangionū q̃ est et vortmaria extrat cenobi/
um cisterciens⁹ ordīs de linea clareuall. qd
germanica lingua schoeuangia vocat⁹. qd
interpretatū latine pulcra insula d⁹. In h⁹ mo
nasterio t⁹pib⁹ bone memorie dñi godefridi
abbat⁹ sc⁹ta est aliqñ instigare maligno gūi/
fimi scādali occasio tal⁹. Supiori t⁹pē p⁹ negli
gentiā seu pot⁹ indiscretā beniuolentiā pla
toz p⁹suetudo p⁹ formā ordinis p⁹sumpta in
eadē domo inoleuerat. s. ut pueris sic et mo
nachis annuatim noue bote darent⁹. Cum
aut p⁹dict⁹ vir strēnu⁹ d⁹ altera domo assum/
ptus inuenisset puerfos temerario h⁹ fastu d⁹
lectari. Laudabili zelo accēsus p⁹sumptiōez
pessimā cēfuit esse corrigēdā. Itaqz p⁹uatim
in p⁹silijs et publice i frat⁹ capitulis cepit in
genue de p⁹sumpta frat⁹ nouitate causari.
monere. rogare. tandē etiā p⁹cipe ut p⁹ua cō/
suetudo ordinis rectitudinē nō p⁹ueniēs ab/
qz scādalo dissensiōis si fieri posset amputa
ret. S⁹ qz vīse⁹ dire p⁹sumptiōis carnalium
frat⁹ mētibus tenacissimo glutino misere ob
stinatōis sic inheferat ut absqz scādalo anel
li nequaqz posset. maluit vir prudens ut fm̃
beati Gregorij sniam scādali mag⁹ oziret.
q̃s vītas relinq̃ret. Teperūt itaqz puerfi pri
mo qdē in angulis susurrātes murmurare
debinc p⁹spiratiōe paulatim inualescēte sediti
onē publicā effrenata isania meditari. Toni
us s⁹o mali intētor et p⁹spiratiōis auctor exti
tit puerfus qdā cui dormitorij frat⁹ fuan/
daz botaz cura cōmissa fuerat. q̃ dyabolū
eo spū replet⁹ in oī loco silentiū p⁹ciēs nūc
singulos nūc simul plures p⁹ueniebat. suade
bat. hortabat⁹ ut nunqz p⁹suetudinē suā inso
lentie fomitē. elationis incētiū. quacūqz p⁹/
cum seu minaz occasione sibi paterent au/
ferri. Cū em̃ dñs abbas susurria eoz p⁹mū
dephendisset. p⁹cepit p⁹ s⁹tute obediētie ut q̃
cunqz ex eis silentiū rumperet si añ. cibū h⁹ face/
ret eodē die. sin vero. postea sequenti die i

Distinctio tertia

pane et aqua ieiunaret. **Q**uod is cuius supra me-
morauimus non puerus sed puerus nequaquam
fuit amore sed ut inuidiam abbati suo suscita-
ret tanquam celitus data sententiam seruare curabat.
Nam cum pene quotidie conspirationem consilium sile-
tium frangeret singulis etiam fere diebus in pa-
ne et aqua ieiunabat. ut vel sic animas fratrum in
odium abbatis inflaret. quod tam dura et inhumana
sententiam promulgasset. Interea sacratissi-
ma dominici aduentus celebritas superuenit et con-
spiratiois pcella clandestinis susurrans aucta
et roborata undique intonabat. iamque publi-
cum scandalum et ipsum grauissimum imitabatur.
Dederat namque predictus pseudo puerus consilium
pessimum. scilicet ut vigilia natalis domini congregatis
fratribus de grangis unanimi consensu dormi-
torium monachorum tempore laboris ascenderet.
atque de singulorum lectis botas auferentes mi-
nistratum eas ferro secaret manibusque discer-
peret. **L**icet hoc prodigiosa hec et infamis coram
nequicia venerabilis abbatis presciam non
lateret dissimulauit. **C**eterum quanto in tantis an-
gustis longius aberat humanum consilium pariter
et auxiliu. tanto enitius diuine pietatis viscera
statuit interpellanda. monachisque generale
ordem indicem monebat. ut singuli semper pos-
sibilitate suam domini misericordiam peteret. quatenus
de tanta insolentia carnalium fratrum melius ali-
quid disponere de sua pietate dignaretur.
Instabat iam precipua et festiua natalis do-
mini solennitas. et ante paucos dies eiusdem so-
lennitatis domino abbate caplo puerorum presiden-
te predictus signifer dissensionis et mister sa-
thane de indiscreta abstinentia. et quod barbaram
sententiam penitus abrasisset. quod quidam
miserum interitum monendi scandalum fecerat a
quibusdam consiliis suis nequaquam zelo ordinis
neque fraterne charitatis intuitu. sed studio ex-
ercende malicie proclamatum est. **Q**uando dominus ab-
bas blando affatu quereretur ab eo cur hoc fecis-
set et ex tumidis inordinatisque responsionibus ei in-
telligeret maliciam ipsius esse completam. laudabili
quodam iusticie zelo accessus. sic ad eum presago
spiritus coram omnibus locutus est. **D**ebueram quidem
fratres salutaribus monitis aggredi contumacem
animum tuum si forte resipisceres a laqueis dia-
boli a quo captus teneris ad ipsius voluntatem
sed trabes superbie oculum cordis tui adeo ob-
nubilauit ut eam per humilitatem meam cuius non posse
presumere. et quoniam sic te sensu alienatum video ut
monita nostra irrideas potius quam recipias.
idcirco nunc omnibus hiis sedentibus de te fiducia

liter pronuncio. quod nisi celeriter et sine dilacione re-
sipiscas. atque humiliato spiritu ad satisfacionem
venias omnipotentis dei terribile iudicium in
breui senties. **E**cce iterum ac tertio dico omnibus
hic sanctum intellectum habentibus. quoniam sicut pius et
misericors dominus humilibus dat gratiam. sic terri-
bilis deus indeclinabili linea rectitudinis
sue superbis resistit. **I**deoque tu quod pacis et insti-
tutionis quam sancti preses sanxerunt publicus
hostis es si in malicia pseueraueris. durissi-
mum infra paucos dies portabis iudicium. **E**t
fido enim in domino Iesu et in gloriosa regine ma-
tre ipsius cuius nos inutiles serui sumus. quod do-
minum istam ab ipsa sua fundacione fraterne cha-
ritatis gloriose laudabilibus morum discipli-
na conspicuam non patieris tua nimia improba per-
uicacia corrumpi. **I**am preses fratrum super intesti-
ne discordie tabo gementium ad aures domini sa-
baoth ascenderat. et angelus domini accepta ab eo
sententia miserum conspirationis autorem percussit. ac sine
mora exiit. pariterque cum eo totum scandalum
turbine et presumptionis nebulam dissipauit.
Vespera namque diei vigiliam natalis domini
precedentis cum post completorium de dormito-
rio descendisset et infirmari conuersorum quod qua-
si secundarius eiusdem conspirationis esse videbatur
cum quo etiam venenata dissensionis consilia fre-
quentius tractabat ei occurrisset. subito voce
cum gemitu doloris valido cepit emittere.
et pallente facie naribus tractis oculis etiam de
statu suo euersis mortem in presentem affuturam
tristitia signa declarabat. **T**urbatus alter cum
iam nutantem cerneret ne forte repentino la-
psu terre illideretur mediu complexus est. **S**ed
adeo subitanea mors fuit ut antequam terram pete-
re posset inter manus tenentis se functus so-
dalis miseram animam exalaret. **T**unc turbati
sunt principes conspirationis. robustos in prima
cia sua obtinuit tremor. obriguerunt omnes
dissensionis et scismatis intetores. **A**ccurre-
re undique ad signiferum suum pueri et que postero-
die ad inauditum scelus perpetrandum qui duces
sequi decreuerant eius iesu bone cadaver ex-
tinctum miserabili tumultu in infirmatori-
um deferentes in area ubi fratres vita exce-
dere solent consternati metu et tremore colloca-
runt. **N**on enim passus es domine sacratissimam
solennitatem tuam in qua primum ministe-
rio angelorum pacis terris annunciata est di-
scordie et scismatis perturbatione fedari.
Tuncque tabula defunctorum signum dante
vniuersorum aures percelleretur. maxime

De illastribus uiris

preerea qz neminē illic sic primū morti scie-
bant. dñs theobald⁹ tñc subcellerari⁹. post
modū p̄o eiusdē loci abbas rehemēt am-
mirat⁹ iudiciū dei dñm abbatē q̄ tñc forte d
dormitorio descēderat ad cōmendationis
officiū defuncto p̄soluendū q̄stōn⁹ iuitauit
Illo q̄z celer⁹ accurrēte cū remoto a pre ca-
pitis opimento q̄ corp⁹ regebat faciēiacētis
intuit⁹ esset. cōp̄lois manib⁹ tēp̄itimo cor-
dis suspiria trabēs. beu inq̄t miserrime. ec-
ce quō sine p̄nia malicie tue diuino iudicio
extinctus iaces. Et h̄ipm secūdo t̄tertio in
geminās. vtinā inq̄t monita mea cōtumaci-
aio nō spreuisses. vtinā miam dei eternalit̄
a te nō excluderis. Aliq̄s diu ḡ qd sibi facien-
dum esset deliberās. tandē p̄sult⁹ esse credi-
dit vt p̄mēdatiōis officio ex more pacto cor-
porēqz in ecclia⁹ delato. postero die fratres
oīes tā monachos q̄z p̄uersos matur⁹ suo
caret. q̄ten⁹ qd sibi i tali articulo faciēdū cēt
in cōmune decernerēt. Cōuentiōe aut̄ facta
sic dñs abbas in audiētia cūctoꝝ locut⁹ est
Hostis frēs charissimi in q̄z p̄uerso. p̄posito
prauū cordis t̄ maliciose volūtat⁹ sue homo
iste dephēsus sit. quē nisi districta diuini iu-
dicij cēsura q̄stōn⁹ de medio tulisset domū
istā optima pace t̄ p̄cordia acten⁹ durantem
guissimi scādali cauterio cū cōp̄licibus suis
q̄s ad h̄ susurrj⁹ ip̄robisqz p̄suasionib⁹ ille
perat maculasse nō t̄muisse. Quapropt̄ qm̄
p̄uersitatē oīes scim⁹. p̄fessionem vero seu
p̄niam ip̄s nō nouim⁹. corp⁹ ei⁹ inter corpa
frat̄z n̄oꝝ nequaq̄z poni debere cēseō. neqz
hoc temeritate aliq̄ s̄z libramine iusti iudicij
decernere p̄sido. Quo audito p̄rimuerūt et
expalluerūt p̄uersi. vtqz sibi cū seniorib⁹ mo-
nachis seorsum loquēdi licētia dare⁹ suppli-
citer postulabāt. Sane hoc p̄ indulgētiā
dñi abbat̄is p̄secuti cūz in p̄re diuertissent
p̄siliū ḡfa post paululū reuerſi t̄ soloten⁹ co-
ram ip̄o p̄strati tā monachi q̄z p̄uersi vt mi-
sericordia defuncto nō negaret multa p̄cu-
z instātia petierūt. sp̄odētib⁹ p̄uersis atqz sub
attestatiōe diuini noīs asseuerātib⁹. qz si do-
min⁹ abbas districtōz snie t̄parer ac defūcto
licet min⁹ digno cōem sepulturā nō negaret
sefe ab oī intētiōe p̄cepte malicie cessaturos
t̄ sup̄ repetitiōe nouaz botaz p̄bū vlt̄erius
nullo mō se moturos. Dicebāt qdā p̄terea
de seniorib⁹. excepto fm̄one h̄ alias virū ex-
itisse sat⁹ p̄babilē. nec d̄bere ab hoīb⁹ iudici-
um sine mīa decerni in eū quē forasſis diuī

na mīa idcirco t̄palit̄ puniſſz. ne p̄ceptā ma-
licia effectui m̄cipare posset p̄ q̄ eternaliter
dānari meruiſſz. Cōsiderans itaqz dñs ab-
bas ita t̄pi expediri. tñc forte nouissimus er-
roz p̄ior fieret p̄ore. si p̄uersi q̄ hac occasiōe
facile sedari poterāt i mar⁹ aliq̄d scādali p̄-
rūperēt. silqz mēnēs sibi p̄prope austeriore
q̄z opteret sniaz dare. qm̄ sniaz p̄spiratorum
necdū a caplo generali p̄mulgata erat. ann-
it petitiōi eoz. Celebratisqz ex more missaz
exequarijs solēnjs int̄ corpa frat̄z defunct⁹
fratri terre p̄mēdat⁹ ē. Ecce dñs theobal-
dus cui⁹ sup̄ mētiōz fecim⁹ cū cēt eidē defū-
cto frat̄ ex ariq̄ itime familiaritat⁹ amicitia
p̄iuer⁹. seqz iuicē tā in vita q̄z i morte cū alte-
rutrū eoz decedere p̄tigissz oīōnū suffragiū
astrixiſſent. qm̄ idē p̄uersus aū p̄spiratiōis
turbine nō p̄tēdēde religiōis extiterat. scīs
sūma nēcitate amicū p̄bati dolēsqz valde de
p̄iculo aime ip̄s quē i vita dilexerat. statuit
ap̄d scipm̄ annuā p̄ ip̄o facere oīōnem. In-
dubitāt nāqz credidit qz t̄si exigētib⁹ meritis
p̄cū impēdia defūcto nihil emolimēti ferret
sibi. tñ bone volūtat⁹ sue fructū p̄ditū ire nō
posse. Lūqz toto illo āno supplices p̄ eo p̄ces
ad dñm fudiſſet reuoluto āni circulo idē
defunct⁹ ei i visu apparuit lugubri vultu tri-
stē sese subiſſe sniaz significās. Inrogatus
qnō se h̄ret. R̄ndit se ab hora exit⁹ sui vsqz
ad t̄ps illd i vltiōz p̄tumacie t̄ rebellionis ḡ-
uissimoz supplicioꝝ penas luisse. non tñ de
misericordia dei vsqz quaqz desperaret

LI

In saxonīa extat monasteriū a ludonico
impatore fundatū. qd corbia noua appellat
In h̄ mōasterio t̄piō pie mēorie frederici i
patoris erat abbas qdā noīe cōrad⁹. q̄ fm̄
p̄paticā p̄suetudinē ip̄taliū abbatū intēcte
ras secular⁹ glie illecebras anul aureis vie-
bat. lōge alit̄ vt credo affeci⁹ q̄z ille p̄c paup̄
t̄ humil spū clareuallis p̄m⁹ abbas. quē sic
de eo scribit p̄l⁹ delectabat rastz t̄ sarcul⁹ q̄z
t̄biara t̄ anul⁹. Contigit p̄o vt qdā vice h̄ret
anulū aureū q̄ erat illi p̄ciosus. Quē cū vna
diez sedēs ad mēfaz iuxta morē curie cā ab-
luendaz manuū deposuisset nug⁹ nescio an
serijs it̄erueniētib⁹ aliq̄nto negligēt⁹ sic sup̄
mensam relictus est. Aduolans int̄erea do-
mestici⁹ ales coruus quē curiales abbat̄is i
delicjs habebāt nullo penitus aduersante
rapuit ore anulū. nec furti se reum esse in-
telligēs puio volatu i nidulū suū asportauit

Distinctio tertia

Uer postq̄ exēpta est fames epul' mensisq̄
remot' surrexere oēs abbas dānū suū intel
ligens. mistrozq̄ negligentia culpās anu
lum quāq̄ vsum q̄ri ocl' iubet. S; auctore
sceleris p̄scias oim illudēte mīme reperitur
Itaq̄ tā puinas q̄ mistros suspectos hīs
abbas quicq̄ indignatōe cōmōt' mandauit
plebanis opidi qd̄ amplissimū z ditissimūz
haud lōge a mur' cenobij sitū abbas subia
cer ditioni q̄ten' acerrimā excomunicatōis
fniām publice intorq̄rēt in eū q̄ se sē scelere
maculare nō timuisset. Quo serō cepit ipso
bus qd̄e. s; tū culpe sue in se fur paulatim
languescere cibū fastidire. ludicras procitati
ōnes ceterasq̄ irrōnabil' creature ineptias
p̄ q̄s stultoz hoīm timorē dei negligentium
aios oblectare solebat legn' exercere. De
hinc etiā pēnas p̄icere. ad extremū vō ipis
q̄s plurimis tabescētis carnis corruptiōz su
gētib' miserabil' cūctis se cernētib' apparere
Factū est autē quadā die domestic' abbat'is
ipso p̄ire de tā pdigiosa alitis illi' imutacōe
int' se querētib'. remq̄ tā insolitā nequaqm̄
sine cā fieri posse asseuerātib' vt z vn' sic q̄si
iocando diceret. Cōsiderandū nob̄ est dñe
ne forte iste sit quē q̄ritis z h' horreda plaga
quā cernitis vinculo anarthematis q̄ inoda
tus est iudiciū det. Attonitis ad h' vbi cun
ctis vni ex mistris p̄cepit abbas arborē i q̄
cubile alitis illi' erat festinato ascendere stra
tum stipula z sarmētoz repugijs suborna
tum diligēt' reuersare. Qui mox vt ascendit
reptū anulū ob iniuriā sordidū vendicauit.
nec sine stupore oim q̄ aderāt manib' abba
tis restituit. Ita misero fure q̄ atrocissimas
furti penas luebat. nec tū furti se reum intel
ligebat. diuino vt credimus nutu p̄dito ad
p̄siliū discretōz viroz dñs abbas his q̄ ex
comunicatōis fniās dederāt mādauit q̄te
nus anarthema qd̄ reo intorserant restituito
dāno celer' relaxarēt. Qd̄ postq̄ factūz est
sicut p̄us paulatim deficere. pestiferaq̄ ta
bede die in diē languescere p̄dicē' ales visus
fuerat. ita postmodū p̄ incrementa reuiuiscere
re qd̄ ammō atq̄ reuiuiscere cepit qd̄ ad usq̄
p̄stine forme sanitatiq̄ amisse non sine ma
gno dei miraculo integralit' restitue' est.

LII

Inuenit etiā i gestis bti p̄is nri bernar
di qz cū ad dedicatōz noue basilice suscitacōe
sis cenobij iuitat' esset tā innumerabil' mul
tudo muscarū p̄p̄ fetore noue calcs i eccia z

recēs limite p̄uenerat. tantāq̄ in detudinem
intrātib' generabat vt frēs valde timerēt ne
forte dedicatōis solēnitas q̄ postera die cele
brāda erat eaz iprobitate impediret. Qd̄ cuz
p̄i sancto intimatū fuisset solita cōfidentia
quā in deū habebat vsus. excōico inq̄t eas.
Dane autē facto vniuerse musce ille anarthe
matis spiculo p̄cussēz mortue ita pauimētū
oim repluerūt vt palis eas i p̄geriē aduna
ri gerulicq̄ exportari necesse fuerit.

LIII

S; z de milite qd̄ audiuim' q̄ ob p̄au
tatē suā publice excōicari meruerat. q̄ cū se
dēs ad mēsam panē canib' p̄iceret. s; canes
solo odore polluti panis exterriti retrocede
bant z eū tangere nullaten' adq̄secebāt.

LIIV

In vno ex monasterijs ordis p̄monstra
rentis qd̄a de fribo aliqu' infirmarij officinūz
sortit' est. q̄ fm ea q̄ in facie sunt p̄petētis re
ligionis z honeste p̄uersatōis esse videbat.
s; heu for' p̄ hypocrisim sobriū p̄simoneq̄
amatorē se esse silabat. int' vō in secreto suo
gule z voracitati laxās habenas obsonium
qd̄ forte suau' infirmis p̄parasset. cibosq̄ d
licatiores fidei ei' ob nēccitatē infirmoz cre
ditos nō verit' iudiciū dei sceleratissime in
fumebat. Cōigit vō vt cū huic neq̄ssimo vi
cio puniēdo temere aliq̄s diu subiacuiss; . ne
scio q̄ iudicio cōpunct' ad horā p̄fiteri deli
beraret. Itaq̄ in sacra vigilia penitencostes
circa horā nonā. cū iā abbas eiusdē loci ad
celebrandū officiū ipsi' diei sacris vestibus
ornandus esset. accedens ad eū sig' p̄fessiois
sicut moris est p̄fiteri volentib' fec'. Abbas
autē putās euz de quotidianis negligentijs
aliqd̄ h̄re dicere rēnuir. significās vt compe
tentiorē poti' horā ad p̄fitendum quereret.
s; ad celebrāda sacrosancta mysteria in cōti
nenti esse p̄cessurū. Repulsus igit abijt tri
stis eo q̄ scelus omni confusione z ignomi
nia plenū dictur' effectū p̄fessionis habere
nō meruisset. timebatq̄ ne forte ignicul' ille
timoris dei qui ad p̄sens in eo accensus fue
rat hac dilatione tepesceret. Tali igit mero
re affectus atq̄ ad desperatōem p̄clius in
cedebat. Deniq̄ ab hora qua repulsam pas
sus est vsq̄ ad horam vesp̄eram factiōe de
monū varijs z p̄nciosis cogitationib' flu
ctuans factus est insipiens elongatus a sa
piētia dei z iudā. p̄ditoz q̄ celo terreq̄ pero
sus int' vtrūq̄ perijt infelicitissima dementia.

De illustribus uiris

statuit imitari. **I**n sacratissime solennitatis
vespertina sinaxis a fratribus agebatur. et ille quasi per in-
firmantium solatio remoraretur stationem suam de-
serens cetui fratri se subtraxit. non intelligens
miser tanto se malignorum spirituum insidiosis fa-
cilius decipi posse. quanto se a consilio et congregatio-
ne iustorum deum laudantium magis elogare pos-
mebat. Quid plura. **A**ctus tandem tedio et
desperatione ipsius quod vite sue odium incurrens
inijt stultus pactum cum morte. et sedus cum infer-
no pepigit atque in ipsa sancta nocte pertheocostes
cultrum gutturi cuius voluptati dedecoroso le-
nocinio satisfecerat immergens. eundem in scelera-
tissima interfectione sui interioris habuit. cuius in-
structu ciclopia voracitate sectari non timuit
Tunc pro apostate spiritus nequissimo tripudian-
tes gaudio quod specialiter et profundius exultare so-
lent. si quando aliquem de numero religiosorum suppli-
care potuerint. ignorantesque presumptorum suam
diuina celsura celeriter esse reprehendam tamquam iam
plena victoria potiti consilium iniere. quatenus sic
seminece de medio tollentes absentarent. ne
forte antequam penitus expiraret inuentus a fratribus qui
cuiusque pietatis arte ad confessionis et penitentiae subsidium
reuocaret. sicque per damna nefaria tartarus pro-
cipites amitteret. **E**terez cum neque in vespertinis ne-
que in sacris vigiliis frater ille in ordine suo in cho-
ro appareret recordatur abbas signi confessionis
quod fecerat et repulse quam sustinuerat torum in-
tremuit et quasi iam presagiente spiritu suo sibi ne forte
fieret quod factum esse nesciebat grauissima cordis
confusione cepit vereri. **V**elociter igitur quibusdam
fratribus accitis ad inquirendum eum pauidus et anxius
misit. **Q**uesitum itaque in infirmatorio ceterisque
locis in quibus inueniri posse sperabat minime
repperit. sed tamde curiosi his qui missi fuerant et
obstruosos quilibet angulos perscrutantes in
necessariis infirmorum cultu horredi sceleris mi-
nister cruore infectum pauperculum quod multo san-
guine rubens tristiter euentum recentem admissi homi-
cidij indubie declarauit indicij. **Q**uo vi-
so expauere et expalluere fratres ad inquirendum
destinati. atque illi qui ab initio homicida est cru-
delis malicia aduersus fratrem pusillanimum per-
ualuisse ingemuit. **S**ed cum quidam de cadaue-
re ut putabat extincto sanctum fuisset abditum ob-
scuro quodque loca plustrando et perscrutando dilige-
nter exploraret. nec ullum omnino vestigium viuensis
vel defuncti repire valerent maiore stupore per-
cussi sunt. celeriterque regressi lametabile fratre
exicij euentum abbati et fratribus padere matura-
uerunt. **Q**uod morum meror et lucis omnium vox una

fratrum ruinam per passionis affectu plangunt
sed is per ceteros impatienter luget quod pastorem nomen
et officium tenens misabili onicula perditionis oc-
casione dedisse notabat. **I**lluxit iterea festi-
ua deuotione colendus dies pertheocostes et fra-
tres optate diei reuerentia missarum solennia de-
uotissime celebrantes omnipotentis clementia sup-
pliciter postulabant quatenus solita pietate quodnam
de fratre illo sanctum fuisset ipsis manifestare digre-
tur. **E**t ecce dum sacra mysteria celebrarentur.
quidam de fratribus seorsum stans sub turri quod capam
nas sustentabat sursum forte respexit viditque
hominem illum superius infelicitate se miser sed pla-
ne magnifica dei gratia beatus super murum quando per-
ruptum penitus iacere. ita ut renibus deorsum de ipso
muro pedes in cinerem casurus esse videret. **A**t
tonitruis quod viderat atque ceteri curiosi considerantes
ipsum esse deprehendunt quem fraudibus inimicis
conuentum corpe et anima perijisse reputabant. **R**a-
ti pro cadauer extinctum sese solummodo repturos
allatis scalis ascenderunt. **S**ed miseratorem illum qui
neminem predestinatorum suorum prece patitur spirare
adhuc hominem inuenit. **Q**uod postquam clamore
mixto gaudio ab his qui ascenderant ceteris ino-
ruit exultantibus omnibus precipue tamen abbate quod sanctus
et euilans mortis illius esse se reum clamitabat.
gloria tibi christe deus. gloria tibi spiritus deus a cuius in
geminat. **D**ehinc precipiente abbate summa cum
cautela diligentique deposuit in infirmatorium de-
latum est cuiusque in gutture ipsius horredi vulneris
hiatus cernitibus et mirantibus per gaudio quod nam-
modo sic mutilatus viuere possit in lectulo collo-
catus est. **C**um paululum quod euisset accedentes
fratres aptura hiatus enormiter gutturi manibus
prepsere ne statim vitalis prius meatu eruperet. tem-
perantes si vel modo quod literatibus perba edere possit
Sed misicors deus ei quem de tyrannica hostian-
ti quod malicia potenter eripuerat famis quod offi-
cium ad laudem glorie sue vim deficientis nature
confessionis gratiam concedere dignatus est. **Q**uod ubi
pia explorantium fratrum curiositas aduertit per
omnem legem mortalis nature etiam fratrem illum sanita-
ti restitui morum cedentibus cuius abbas confessionis
incaute dilata se magno munere dei stupen-
do miraculo tandem recepit. **C**onfirmitur quod penitus
pergrua iniunxit ut plenius et absolutius ceteris donum
quod spiritus sanctus quod pietas dei de excellentissimo
solennitatis sue die progare dignatus est. **Q**ui
tanto penitus et deuoti puritate sancte peruersato-
nis postmodum emulat est. quanto in semetipso
certum exprobratum fuerat leuiathas serpentis antiqui
virulentis patere moribus eos quod scemare

Distinctio tertia

religionis insigniti pscias suas latebrose scribi maculare n̄ verē. zc. **LV**

Sacerdos qdā religiosus dñi pacē quā celi rege i terz nato celi ciues terrigenis annūciaverūt i p̄rio suo violare n̄ timuit amirandā qndā grām spēalit a dño sibi collatā pdidit qd ad cautelā torpentiū describere nō p̄gibit. **Hic** igit laudabil vite p̄s bytigna/ nie neq̄q̄ marcēs ocio satagebat. q̄ten? conuersatiōis sue q̄litas ab excellētia grad? sui nō discreparet. **Precipue** igit in oblatione hostie salutaris in q̄ fili? immolat p̄ri vt tollat p̄ctā mūdi p̄ sacrificiū cordis p̄triti z sp̄ritus hūiliati semetipm i p̄ntia sūme diuinitat? macrare curauit. **Debat** v̄o p̄ochianū qndā q̄ licz secular? vite negocijs implicat? esset. fidei tñ integritate deuotiōisq̄ sinceritate pastor? sui meritis fortassis impar n̄ erat. **Eius** nāq̄ doctrina z exēplo religiose insti/ tut? ecclēie limia sine cessatōe terebat. missa/ rū celebratōi sedul? obfuoat? itererat. san/ ctazq̄ p̄cū instātia celos pulsans i simplici/ tate cordis sui tpe diuini sacrificij cū dño lo/ q̄bat. **Volēs** aut dñs vtrozq̄ meritum ad/ laudē z gl̄iam nois sui manifestare laici illi/ us tā spiritalēs q̄ corpales aperuit oculos cepitq̄ infra sacri mysterij actiōez ih̄m xp̄m/ b̄ris ocul? videre sup altare stantē iuxta cali/ cem sc̄ti q̄ ambozū pscias pungebat mira/ suauitate p̄ntie sue misericordie. **Cōsecratōe** v̄o diuinor? sacroz rite pacta cū pacis oscu/ lum i p̄p̄m esset diffundēdū. z sacerdos iux/ ta more q̄rundā sacra hostiā p̄mit? oscula/ ret in ip̄a hora p̄ dñs accedēs eidez mistro/ suo pacis osculū dignantissime porrigebat. **Hic** q̄ ad diuine p̄emplatōis reuerēdum archanū admissus fuerat iuxta p̄pham secre/ tū suū sibi retinuit. z cū frēq̄ntē speciosuz for/ ma p̄ filijs hoīm videret nihil tñ p̄s bytero i/ dicare voluit. ne aut ip̄e vanitat? notare. si/ tñ dei mysteriū facile sine magno pondere/ rōis p̄p̄aret. aut ille cui tāta grā a dño col/ lata erat p̄ elatiōis viciū eadē se grā p̄uaret. **Accidit** iterea vt ortū p̄fati sacerdot? diuer/ sis herbis z oleribz virētē. cultozq̄ suo ip̄a/ viuacitate germis qdāmmō arridētē pau/ peris cuiusdā porcell? furtiuīs irruptiōibz intrare cōsuesceret. z qz in domo dñi sui ob/ rei familiar? penuriā vñ ventriculū suū re/ plere posset nō inueniebat aliud de b̄ medica/ re cōpellebat. **Iraq̄** sacerdos egerime fe/ rens ortū suū vastari cū frēq̄ntē pauperē illū

ammonuisset q̄ten? porcū suū domi teneret ip̄m q̄ porcū teneras olez plātas suffodien/ tem cū iniuria v̄bez extra septa orti sepi? ex/ pulisset. nec tñ q̄c̄q̄ p̄ficeret. ad extremū do/ lore stimulat? eū dē porcū occidit. **Uez** pau/ per ille aīalis sui iteritū cognoscēs ammini/ culū substātiolē sue magna ex pte pdidisse i/ gemuit. volēs q̄ agere cū p̄s byro quaten? dā/ nū illatū sibi p̄m leges restitueret. illo econ/ trario orti sui iacturā exaggerāte. qm̄ paup/ vbiq̄ iacet cū detrimēto cause sue d̄spectus z sepul? est. **Iraq̄** sacerdos irrecōciliat? ma/ niens paupi fratri suo ad imolādū se recon/ ciliationis hostiā temerari? accessit. **Sz** do/ min? **Ihs** q̄ fac? est nobis a deo p̄ze iusticia redemptio z recōciliatio. discordie peste ma/ culato p̄ntiā suā exhibere dignat? nō ē. **Ec/ ce** nāq̄ hō cur? supra meminim? infra sacri/ canonis actiōz stās z deuotissime orās illū in quē desiderāt angelisp̄picere solito more se visuz sperabat. sz frustrat? a spe sua vehe/ mēter turbat? est. p̄siderās sacerdotē grā si/ bi collata p̄sus nudatū. z q̄si nubilo qdā diuine indignatiōis obfucatū. **Qd** igit ve/ recūda hūilitate sola testāte p̄scia aliq̄s diu/ celauerat causa exigēte silētio p̄mere noluit sed assumpto seozsum p̄s bytero qualē z q̄n/ tam grātiā pdidisset secretius suggessit. mo/ nens z obsecrans vt si in peccatū aliquod lapsus fuisset p̄ p̄fessionis p̄ntie remedium diluere illud q̄stori? festinaret si forte grām/ amissāz largā redēptoris n̄i benignitate re/ cipere mereret. **Cōsternat?** animo sacerdos nullius quidē criminalis delicti se p̄sciū si/ bi esse. sed nec in his que in q̄tidianis excessi/ bus euenire possunt p̄scientiā se plus solito remordere respondit. excepto dūtaxat q̄ or/ tum suū pessundari nō sufferēs paupis illi/ us porcū occidisset. ei q̄ p̄ satisfactionis hu/ militatē necdum reconciliatus fuisset. **Intel/ lexerūt** igit vtriq̄ pauper? susceptorez dñm/ iniuriā paupis sui tanto seueriore q̄nto oc/ cultiore vindicta punisse. festinauitq̄ sacer/ dos pusillo dñi p̄ condignā illatū damni re/ compensatiōem satisfacere. sz vtz sublimē il/ lam grātiā quā pdiderat recupauit. nec ne. nō p̄stat nobis. qm̄ seru? dei q̄ eandē cū illo grātiā. vel fortassis p̄ illo p̄cipiebat. cēfizio semetipm castigabat silentio. ne mysteria dī/ passim sine certe necessitatis articulo reue/ lare p̄sumeret.

LVI

De illustribus uiris

In monasterio quodam sanctimonialium propositus eiusdem loci tractabat aliqui cum sororibus quandam possessionem ipsorum cenobii vendere volens. et ut fieri solet ex studiis pretium suam suam tamque saniori subnixam consilio defendentium. quibus inter ipsam et sorores discordia exorta est. Vex proposito dicere sibi creditam esse dispensationem totumque negotium platiōis. sorores econtrario nitentur. et grauius scandalizate recesserunt. Erat autem femina quodam laica in eodem monasterio quae ab immundo spiritu verabatur. per cuius liberationem quidam na per instantiam sorores in comune laborabant et pestiferum spiritum validius virgere possent dominus etiam sacris frequenter precipare faciebant. Monasterio itaque die propositus peripedes scandalum sororum. perturbat ipse cum grauius turbat eisdem sororibus ut pacificam hostiam imolaret ingressus est ad altare. Peracta ex more diuino muneris consecratione etiam patientem illam causa precipue de eucharistie sibi praestare fecit. Tunc vero spiritus neque mirum in modum recalcitrans truculenter et horribilas cepit edere voces ipsamque propositum amarissima inuentione redarguens dixit. O miserrime et infelicissime homuncio quid facis. Letale virum rancor et discordie toro percreore spiras insuper etiam grauis scandalum pusilloz domini coram oculis summe maiestatis re ad consecrandam tractandam et māducandam carnem altissimi impudenter simul et irreuerenter irrumpis. Hucusque per certo quod consulti fecisses si domini dei hodie non intrasses quod tunc praesumptiois cauterio praesciam tuam vstulasses. Cumque exorcismis et orationibus multis cogeret quatenus diuina sacramenta reuerentia exhibens cederet quod ad usque mulier quam torquibat coicassit. per multas difficultates vir cogi poterat ut de manibus illius qui dissensionis et praetensionis vicio sordebat eucharistie gratiam eam suscipere permitteret.

LVII

In monasterio quodam cisterciensis ordinis contigit aliqui inter duos quosdam fratres dissensionis et odij seminaria cum simultate cuiusdam pullulare. vex vno eorum in malicia et discordia peruerate. aliter per gratiam dei cito resipiscens quod malum in se pullulare recognouit rostro compunctionis eradicare quod torum festinauit. Quoties malinolus ille claculis seu apertis insectationibus irrisuionibus detractionibus et fratribus aium ad amaritudinem perducere nitentur. tanto iste in humilitate timoris dei semetipsum submittens liuoris et impatientie stimulos quos in corde ipsius aduersari exacuere reprobatur perfidendo fle-

do et orando vigilanter retinebat. Quicquid autem patiens iste et humiliter fratres scie sue praestabat deo locum ire. et totum pueris et rumidum ille finistre interpretando superbie preptuque suo deputabat. quantoque is efferos animos eius patientia sua linire reprobatur. tanto ille malicie suae furis agitatur. ad persequendum innocentem misero liuore magis ac magis incendebatur. Lernens namque innictum robur mentis colluctatoris sui de cunctis nequie adinuentioibus sublimiter triumphare. fortius patientie pede malicie suae collum calcare. acriori senies inuidia. abbatem suum lupus seuissimum adit innocentem illum conficto mendacio accusatur. ut quid deo innocencie gloriosum reddebat pessimi mendacii fermento corrupta fama si fieri posset humiliaret. Ubi pro fratre falso accusatur in eam vocatur est scies scriptum esse Crudel est qui famam negligit se habet criminis sibi praescium non esse ingenua prestatum est. sequens ad comprobandam innocentiam suam examen quodcumque placuisset spontanea voluntate subitum. Ecce tota vim grassantem in se dolozis ad negotium transtulit pietatis. assiduis orationibus. iugibus fleatibus. tam per se quam per emulo suo domini misericordiam beatissimeque dei genitricis pietatem exorans. quatenus diuina gratia et se in charitate firmaret et in emulo suo magnitudinem malicie suae comprimeret et ad tollendum scandaliformitem vltionem dulcedinis suae compungeret. Nec frustra laborauit in gemitu suo Impletum enim est in eo quod sapientissimum Salomon ait. Cum placuerint domino viae hominis etiam inimicos eius conuertet ad pacem. Contigit enim quodam nocte ut in choro stans in ordine suo vigilarum solentis interest. et ecce ad memoriam calamitatis suae filii et fraterni piculi cepit ebullire de intimis cordis eius medullis fons lacrimarum. Inebriatur itaque vino sincerissime caritatis non se poterat in medio fratrum pati sed cito secretum petens coram vno de altaribus ad orationem prosternitur. Ibi quod non tam sibi quam immenso rugitu cordis largissimorum lachrymarum imbre ipsam matrem misericordie quae spes miserorum esse dinoscitur ut suam aduersariique suam causam suscipere dignaretur suppliciter postulabat. Nec fecellit simplicitate fidei eius magnificus et vestigio subsecutus pietatis effectus. Ecce enim dum in multa contritione cordis sui frequenter iteraret. pie domine miserere pia domine dei genitrix maria succurre misero prozus omni consilio et auxilio destituto. et ad huc per murmur verba corde et ore voluerit

Distinctio tertia

adest illa spēal' pauper' susceptric' z peculia
re miseroz' refugiu' dei genitric' pgo maria.
Vidit ei illā sublimē dñaz āgeloz' spez' mi
seroz'. qī a dextero late altar' gdiētē ad seve
nire. vultu z habitu reuerēdā. imēsi qz luis
iubare choruscātē. Seq̄bat' pō eā iuuenis
splēdidissim' celesti ipe gl'ia insignit' ador
nat'. interi dñi finito psalmo frēs gl'az scētri
nitati dicerēt. z sic mox ē ob reuerētiā sum
me maiestat' oēs pī inclinarēt. subsistit brā
pgo illūqz tā hūilē qz excelsū p̄tice reuerēter
submisit. z quqz frēs **Gl'a** p̄zi z filio et spūi
scō p̄dicerēt tāqz p̄e hūil' ancilla dñi incli
uis p̄māsit. **P'** herigēs se vultūqz ad frēm
i angustia p̄stitutū dirigēs mellifluis v̄bis
psolata ē cū dī. **Nō** dei cessent iam lacrimae
ab ocul' tuis. z amaritudo meroz' qz cor tuū
vehemēter affligit' recedat a te. qz ē merces
opi tuo. Quapropter nouer' me ob fidei tue
deuotōz' tā tibi gl'az qz emulo tuo veniaz a
dño ipetrasse. **Fr'** pō ille nil trīp'. neqz ei tur
bari potat qz suauitat' z securitat' matre vi
debat fiducialit' dixit ad eā **O**bscuro dñā q
es tu qz sic dignāter loqr' ad cor seruuli tui.
v̄l qz ē iuuenis iste qz tecū est. **Ego** sum ait
Maria mī fili' dei. **Iuuenis** pō iste iohēs
ēuāgelista. cur' cast' obsequiis benignissi
mus fili' me' i cruce p̄nā pēdēs salute me
p̄misit. **Et** frater ait. **Si** g tu es illa p quā
sal' hūano generi v̄it. quā reueret' z laudat
vniuersitas create. cur' qso tu tāqz vna d ce
ter' ipis etiā angelic' p̄tātib' honorandum
caput tuū inclinas. **P̄ssima** dñā r̄ndit **Sci**
re debes qz q̄tenscūqz gl'a scē trinitati cum
metu z reuerētia exhibet' in terris toriens
oēs p̄tutes celoz' cōmouent'. z ad laudē sui
creatoris excitāt'. **His** dict' visio brā vidēt'
sublata ē. **Pozro** tā mirifica neccarij odor'
suauitas eadē hora apparitōis brē p̄gis nō
solū frīs illi' qz merore z anxietate tabesce
bat. v̄x etiā cūctoꝝ tūc i choro duote psal
lētiū penetrālia cordis adeo ḡtiosa inspira
tiōe refecit vt facile daret' intelligi nō mate
rialiū aromātū fragrātiā illā sz diuine plane
p̄tut' fuisse. **Tū** ecce liuid' ille detractor in
nocēt' frīs sui suauissimi illi' odor' fragrā
tiā qz de p̄gineo corpe itemerate z immacula
te dei genitric' erupit int' ceteros qz hac grā
digni habiti se attrac' z mox vehemēter cō
pūc' cepit iam scel' suū p̄itāt' lance trutina
re. se reū. se miser. seqz oib' tormēt' dignuz
reputare. frīs qz sui quē falso crimie ifama

uerat innocentia p̄seqnē beatificare. **Da**
ne at factō frīb' nō sine mag' amirātōne int'
se q̄rētib' qdnam tant' odor' suauitas quā
nocte psallētes senserāt portēderz. is qz tāti
mysterij p̄sci' erat abbatē secret' adijt. qz vi
derat queqz audierat simpl'r pādēs. ipsam
horā apparitōis brē dei genitric' fuisse qua
psallentiū narib' suauitat' fragrātiā infusa
est assenerās. **Abbate** pō stupente. diffici
liusqz fidē dict' adhibēte. ecce in astipulatōe
p̄itāt' maliciosus ille infamator innocentis
frīs sui pallēs z tremēs aduenit. detestādī
criminis scenā inuidia cogēte fictā potius
a se qz p̄itate subnīxā flēs z ciulās p̄fitec'. se
qz m'it' modis mltōqz tpe i p̄secutōz' ipi' ex
arsisse cū mag' cordis p̄tūtōe d̄plorat. **Poz**
ro req̄sit' vñ illi tā repētina p̄pūctio. et p̄ci
sui tā repētina cognitio accidissz. r̄ndit se li
cet indignū eadē grā suauissimi odoris qz
ceteros fuisse pfusum. moxqz vt doni celest'
vinctio cordis ei' intima penetrauit i odiū
malicie z amorē innocentie mīz in modū re
spirasse. **Abbas** at qbusdā spūalib' seniori
bus refert z sup tant' mirabilib' diuie pie
tatis grē dño in p̄mune referūt. **At** pō frāc
ille patēs locū in qz celestia mysteria cogno
uerat tota auiditate repetēs cum deuotissi
me adoraret illic vbi sacros pedes regie ce
lestis sterisse meminerat ad p̄firmandū vi
sionis p̄itātē melliflūū suauitatis odorem
quē in ipa visiōe senserat lapides ipsos re
spirare let' dēphēdit. **Qd** vbi abbas ipō ce
lerius nūciantē cōperit. assumpt' secū qui
busdā religios' frīb' designatū locū cū me
tu z reuerētia adijt. qd v̄bis audierat rebz
p̄bans. **Suauitatē** q̄ppe mirifici odor' na
rib' hauriens. cōicato cū frīb' suis consilio
cosdē lapides erui atqz in sacrario loco cō
petēti in memoriā tanti miraculi reponi p̄
cepit. **Ecce** ad lrām et qdāmodo manu pal
pantes p̄bare possum' brōs esse pacificos.
qm̄ filij dei vocabunt'.

LVIII

Cū scūs p̄ Bernardus p orbe vniuer
sum diuersa sui ordīs fūdasz mōasteria. ro
gatu archiep̄i maguntine v̄bis euerbatē
se mōasteriū duaz leucay spacio a menibz
p̄fate v̄bis iuxta ripam reni flumis funda
uit. **Sane** vicini fideles necnon z remotio
res nōnulli bono odore p̄tutū scē p̄grega
tiōis attracti de plenitudine eius p̄silij gra
uitatē. orationū suffragia. p̄ictōz' tutamina

De illustribus uiris

frere et de abundantia sua pauperum christi inopia largire supplere precipuas etiam solennitates quodam deuotionis intuitu illic agere consueverunt. De quorum numero miles quodam armis strenuus necnon natalibus clarus deuotione non infimus. noie Conradus solenne die purificationis beate Marie regis et matris ibidem celebrare sacrisque vigiliis ob reuerentiam tante diei in longum valde productus a principio usque ad finem deuotionis interesse solebat quatenus sancte illius multitudinis precibus adiutus et exhortatione solennis sermonis recreatus diuinis missarum sacramentis munusculis lares proprios letior repetens benedictionem domui sue reportaret. Licet enim secularis vite casibus irretitus et ea que mundi sunt cogitans vitam fructiferam se non habere humiliter recognosceret. tamen velut vltimus promptissima vite spiritualis cum suis fructibus temporalia impediendo sustentare satagebat. Accidit hoc ut quodam vice vigintiorei rei familiaris occupationibus impeditus ad predicationem festiuitatem minime presteptine occurreret. ideoque profunda iam nocte cubitum vadens dum ex lassitudine itineris fatigatus arduum in lectulo collocasset. alto sopore depressus signum vigiliarum que fratres ad diuinas laudes persoluebat excitabant nequaquam audiuit. Post horam expugnatus dum decerneret melodie in auribus eius resonaret celeriter in lectulo exiliuit. Veniensque in ecclesiam in parte australi eiusdem ecclesie ubi hospites diuinis interesse solet coram vno de altaribus mestus presedit. Sedens igitur negligentiam suam recopensare volens nitebatur sancte deuotionis que per totam ecclesiam illam tam in cantibus quam in orationibus certatim seruebat aliquo modo princeps fieri. sed fallacia somnolentie pressus ad vigilandum et orandum se minime peditum esse dolebat. Unde sibi metipsum iratus dum in longum extenderent vigilie. nunc quodam stabat. nunc pro se sedebat. interdum etiam frontem et tempora manu fricabat. sicque quasi arte quodam somni violentiam euincere conabatur. Interim considerans cum quanta alacritate vocum et mentium fratres diuinis laudibus insisterent. simul etiam carnis sue imbecillitate phorrescens non sine magne ammirationis stupore et quasi causando loquebatur ad dominum dicens. Domine deus qui est hec tolerantia ultra possibilitatem humane fragilitatis extensa. que fratres isti velut metas corruptibilis nature excesserunt. propter te morte afficiunt tota die et tota nocte. Ecce enim cum in quotidianis vigiliis ieiuniisque exerceantur et in super hac nocte vix aliquid somni ceperint. nisi

hilominus tamen tota alacritate spiritus tibi domino creatori suo laudis vota impendere committunt. Ego vero miserabilis peccator nec vnius saltem noctis aliquantulum platas vigilas propter tuum nomen sustinere valeo. que isti perituras propter preminum vite eterne se sufferre gloriantur. ita ut nullis oino calamitatibus cedant. que minus rursus ad eosdem agones subeundos valentius inardescant. Inter has pie querele meditationes parumper obductis palpebris in somnum tenuem quodam felice resolutus est. viditque duas personas celestis pulcritudinis venustate conspicuas. monastico scemate reuerendas de choro psallentium ad se egredientes. quarum vna quasi cogitationibus eius rudentes. nequaquam naturali milibus illius lingua sed germanica. sed pro suo latino eleganter composito litteras penitus ignoranti locutus est dicens. Talia posse pati soli meruere beati. His dictis prestim somno excitatus aperuit oculos. magnosque dei miraculo preba que audierat memoria retinens gratias egit deo. Et licet vim dictorum nequaquam per intelligentie cacumen discere posset. tamen quod boni aliquid sibi eadem portendere certissime sperabat reliquum sibi noctis impulsata viriliter somnolentia quanta potuit deuotione vigilando et orando transiegit. magno desiderio estuas et optans diem fieri quatenus diuinum oraculum sibi largi benignitate gratie dei reuelatum priusquam memoria excideret litterato alicui prelaret cuius amminiculo ad intelligentiam quoque dictorum pertingere valeret. Hanc autem facto expectata oportunitate loquendi portum eiusdem loci virum valde religiosum secretius adiit. quid vidisset vel quod audisset simpliciter pandens. expostulatusque angelicum dicere versum absque obstaculo lingue homo idiotam et sine litteris sonabat preba latina. iterumque repetebat quosque precordibus propriis tenaciter impressa labilis memorie fugaci leuitate aboleri non possent. Mirandis plus miranda succedunt. Porro namque ut verba que audierat sed non intellexerat intelligentis persciencie comicauit. ipsoque interpretante vim dictorum comprehendit recurrens ad armariolum memorie vacuum illud proorsus inuenit. nec vni postea versus quem ad horam didicerat ne minimam quidem syllabam exprimere valuit. Edificatus igitur multum in gratia dei et confortatus preseruatoque loci illius vere credidit esse dominum pensionemque annui census in ea

Distinctio tertia

dem ecclesia pfectus est. quē etiā singulis an-
nis q̄ aduixit tpe fidelit̄ soluerē curauit.

LIX

Erat at̄ i mōasterio cisterciēsi euerfabē/
si innēcul⁹ qdā hēric⁹ noie. argētīnēf natōe.
robust⁹ ⁊ veget⁹ corpe. s; spiritali macie sed⁹
⁊ debil⁹ corde. q̄les heu n̄ris t̄pib⁹ multos
videm⁹ ⁊ dolem⁹ pl⁹ formidātes t̄palit̄ ma/
cerari q̄s gebenne supplicij deputari. Qui
vic⁹ iuuenis lic⁹ i cūct⁹ obfuit⁹ ordinis
segnicie i inefficacie a ceter⁹ frīb⁹ notaret̄.
gu⁹ tū in executiōe diuini fuit⁹ delinq̄bat.
qd̄ modis oib⁹ negligebat cuz vtiq; multis
alijs valid⁹ id exēq̄ potuiss; ⁊ insup sacraz
vigiliay collectā q̄ cā ifirmitat⁹ ⁊ dolor⁹ fre
q̄ntē deferere solebat at; ad repausandā mi
serā carnē cubitū ire nō erubescēbat. Hui⁹
detestabilē negligētiā venerabil⁹ por patna
solicitudie nūc qdē publice. nūc p̄o puatim
monēdo. obsecrādo. redarguēdo sanare cu
piebat s; frustra. ip̄o q̄ppe plur⁹ estimāte car
nis sue cōmodū q̄s aie req̄ez. Accidit̄ intea
ut idē d̄ solut⁹ ff la boz ⁊ disciplie fugitās
stationē vigiliay sic solebat deferēs d̄ cho
ro exiret. q̄ten⁹ infirmoz maturis q̄ro bre/
ui⁹ poss; dicit̄ voluptati carnis sue cubitū
se collocādo satisfaceret. Dñs at̄ volēs ostē
dere sollicito porū q̄s iusto zelo moueret q̄n/
taq; eēt p̄nities negligētie v̄l pot⁹ p̄tēpt⁹ et
supbie fr̄is illi apuit oculos et viditq; frē il
lo d̄ stallō se mouēte ⁊ añ gđū altari solū ca
pire modicū qd̄ iclināte ostiūq; chozi egre/
di festināte tērimū demonē collo ei⁹ insiliē
tē ip̄m q; vsq; ad itroitu ifirmatorij mir⁹ mo
dis gesticulādo at; cachinādovt p̄bo inusi
tato inercieq; digno loq̄r eq̄tātē. P̄o modi/
cū p̄o d̄ ifirmatorio egrediēt⁹ būer⁹ fer⁹ agi
tator rursū i silij. ⁊ tanq; p̄e irrōnabile iu
mentū capistro secordie tractū flagello tur
pissime molliciei vsq; añ spondā lectuli i q̄
malo suo pausare gestiebat minauit. Deni
q; q; null⁹ corrigē vellet eū q̄ timorē dei ne
glexerit miser ille optimi poris q̄ de eo vi
diss; itimāt⁹ monita sp̄nēs claustral⁹ disci
pline rigorē. n̄ salutē supficietē tenere cu
rauit. s; sessor⁹ sui mortifera p̄silia secut⁹ or
dinē deseruit fact⁹ apostata vilis vt i falsis
bonis v̄l pot⁹ corruptōib⁹ h̄mūdī ducerz
pies suos ⁊ in pūcto ad inferna descēderet

LX

Dōach⁹ qdā i extremis agēs añq; dece
deret rapte i spū ductusq; ad loca penay i/

fernalīa. viditq; qd̄ sine horrore referre nō
possum⁹. aīas. s. multas verubz cont⁹ acu
minat⁹ ifixas ad rogū maximū i modū an
seruz torrerz ⁊ assari. ipsosq; crudelissimos
tortores cū sufflatorijs alijsq; igneis istia
miseroy tormēta tor⁹ nisi b⁹ agregātes. Alij
p̄o patellas ⁊ sartagies ignitas de subtiā/
ciētes ponebāt adipēq; q̄ de ardētib⁹ iacen
tiū mēbris fluebat diligētissime colligētes
eū dē rursus bulliētē ⁊ nimis feruētē sup eos
a q̄b⁹ fluebat refūdebāt quā penā ceter⁹ cru
ciatib⁹ itolerabiliorē eis eē p̄siderabat. P̄o
h̄ ducē ad q̄ndā refrigerij locū vbi mltitu
dinē aīay q̄i p̄guē aliq̄e laborē q̄scentiū
iuenit. Inrogatusq; ab āgelo ductore suo
si sciret q̄ h̄ eēt. se nescire r̄ndit. Scit⁹ p̄o
angel⁹ dixit ei. Di q̄s vidisti ad ignē illū p/
maximū assari hoies sūt ordīs tui. q̄ lz cri
mialib⁹ pctis se nequaq; fedauerit. non tū
sic monet sc̄ptura fūire dñō i timore et tre
more curauit. nō disciplie censurā tenere.
nō q̄et⁹ ⁊ silētij patietes esse. nō deniq; vigi
liay ⁊ orōnū solēne deuorōz neq; laboz scē
psalmodie executōz strēnue sic oportz emu
lari studuēt s; mag⁹ curiosi. faceri. vagi. su
p̄flui. desidiosi. pigri. somnolēti. signis. ioc⁹
⁊ leuitatib⁹ idulgētēs. mōastice p̄fessiōis pu
ritatē violare nō timuēt. q̄ postq; fm eq̄ssi
mam iusti iudic⁹ dei sniaz i sup̄ visis penis
ali⁹ breui⁹. ali⁹ pluri⁹ p̄ q̄ntitate ⁊ q̄litate ex
cessuū suoz purgati fuerit mediāte grā dei
in hūc refrigerij locū itroducūt. at; h̄ post
horreda supplicia illa pausātes p̄fectōz bee
titudinis sue cū patientia p̄stolant.

LXI

Dicebat abbas norimū dēf fuisse mona
chū q̄ndā i vno d̄ cenobijs cisterciēf ordīs
q̄ dono nobilissime vocē exultās vigorē ei⁹ i
oī labore fuit⁹ dei expēdere dedigbat. sed
mag⁹ p̄p̄iā glāz captās festina queq; respo
soria q̄ p̄ singlari p̄uilegio vocē sue ip̄i assi
gnabāt let⁹ s; nō timor at; hilar⁹ s; mīme de
uot⁹ solēnizādo cātabat. Factū ē at̄ in qdā
festiuitate dñi in oib⁹ q̄ a p̄uētū fratry ad lau
dē dei d̄cantabāt velut mut⁹ ⁊ elinguis sta
ret ⁊ p̄sum r̄nsorij sui non plane in grauib⁹
s; in acut⁹ v̄l pot⁹ in acutissimis vocē q̄tien
do tinulos modulos flexibilitate vocē for
mādo solita lasciuiā decāaret. Quo finito
vt a q̄ merces ridiculosi canē sperāda esset
itelligeret tā ip̄i q̄s ceter⁹ q̄ circa ip̄m erāt vi
dētib⁹ apparuit demūcul⁹ teter et fuscus in

De illustribus uiris

modū pueruli q̄ manibz impur? facies plan-
suz z miro mō cachinnās exclamauit dicēs
No bñ bñ cantauit. optime cantatū est.

LXII

Quod etiā nris tpiō eximie religiōis z spe-
cial' abstinētie scā p̄go qdā de hac lasciuia
cār' diuina reuelatōe istructa pdiderit nō ta-
cebit. **L**ū em̄ dñs abbas cisterciēf q̄ ē p̄
p̄tarchat' tot' sc̄i ordīs nri ad eā grā visi-
tatōis aliqñ vēissz inē dulcia cēne vite collo-
q̄a cepit abbas attēti? rogare q̄ten? eadē dī
famla diuīt? sibi fuelari deposceret qd ī or-
die cisterciēsi puritati de religiōis magi dñi
p negligētiā irrepissz. **I**lla p̄o p̄ acceptas ī
ducias suscipz ad dñm p̄ces ita rñdit. **S**cia-
tis dñe tria ēē in ordie v̄o q̄ spēalr oculos
summe maiestatis offendūt. multiplicatio scz
agroz. supfluitas edificioz. atz lasciuia vo-
cum.

LXIII

Abbas cuiusdā cenobij mōachū qndaz
nepotē suū a puero enutrierat z vsqz ad spe-
ctabiles mores puererat. **C**ontigit vero vt
isdem abbas extreme sortis articulo sibi im-
minēte viā vniuerse carnis ingressur' esset.
Frius itaqz q̄s sub cura sua habuerat desti-
tutionē suā lugētibz. fuerat em̄ vir prudēs
cū de substitutiōe alteri? tractaret. diuersis
diuersa sententiis. ne forte ex studijs prium-
res in cōtēōe veniret. cōi p̄sensu decretū est
q̄ten? vota sua ipi vt p̄i spiritali p̄mitterēt
q̄ p̄scias singloz plen? nosset. z quē ille sibi
successorē depromeret hūc absqz refragati-
one vnanimiē in abbatē eligerēt. **L**ū aut p̄
dict' abbas ī illa hora tremēda exit? sui me-
morari debuissz iusticie dei solū. z pure fm̄
deū purā sibi exhibētibz obediētiā p̄sulere
carnis z sāguis affectōe male illect' anfatū
nepotē suū frius ill' desiguit. dicēs em̄ bñ ēē
religiosum z ī exterioribz negocijs puidū z
p̄sideratiuū. **Q**uod licet ex pte v̄ez fuissz qz tñ
nequaqz sincera intēōe fratiz v̄icz vtilitati-
bus p̄sulēdo p̄siliū dederat sz q̄ntū ex p̄ea
q̄ subsecuta ē intelligi dat' magi eo intuitu
vt parentela ipi? nepos? sui p̄motōe illustri-
or redderet q̄s districte snie p hoc reatu suo
moriens addici? sit. dñs eidē successorī mē-
nus canonice adepte dignitat' demonstrare
dignat' est. **E**rat nāqz ī eodē mōasterio lo-
cus qdā amen? z ad refrigerādū accōmod?
atqz ī ipō loco fons p̄spicu' fluētī murmure
scaturies. q̄ p crepidinē alueoli sui luxuriā-
tibz herbz iocūd' tā vinacitate sui q̄ etiā ber-

baz grōsa viriditate aīas z ocl'os acceden-
tiū mulcebat. **H**ūc locū defunct' abbas dñi
vitales adhuc capet auras refrigerādi grā
freq̄ntare solebat ibi animū oim moriden-
tiū curaz estibz defatigatū relaxās tāto li-
ber? q̄sto secreti? enapozare sinebat. **L**ū?
relaxatiōis p̄suetudinē successor ipi? eodez
mō tenere decernēs locū freq̄ntabat et ipē
Una p̄o diez cū solito more ad p̄dictū lo-
cū accederet audiuīt q̄ de fūdo fontis vocē la-
crimabiliē plāgēt. z heu heu me miser inge-
mināt. **T**errit' p̄o vehemēt' z p̄sternat' vbi
p̄i? accessit diligēt' auscultās hāc esse p̄de-
cessor' sui defūcti abbat' vocē ex olim nota
sibi q̄litate vocis recognouit. **T**ūc p̄o tremē-
tibz p̄ stupore labijs. q̄renti q̄snam estz qui
illic ita plāgeret. eadē vox q̄ de sub aq̄s rñ-
dit dicēs. **E**go suz ille p̄ sanguine? tu? qndā
abbas. nūc at miserabil' spūs. cui tu ad mē-
tā p̄fusionē z infelicitatem meā ad regimen
mōasterij h' successisti. **I**ntrogatus cur ita
plāgeret. qz ardeo inq̄t. **R**ursus interroga-
tus cur arderet cū religiosavita ipi? quā in
corpe gesserat requiē magi q̄s tormēta me-
ruisse videret. **T**u inq̄t incendij mei cāes.
Et ait abbas. ego q̄re vel q̄no. **Q**uia inq̄t
frius q̄bz indign' p̄eram p̄sonā aīaz suarū
saluti p̄ficiuā q̄rentibz. z mibi post deuota
z p̄silia sua cōmittētibz heu affinitat' q̄ mī-
hi p̄iūct' eras lenociniō cecat' nō fm̄ timorē
dei. sz fm̄ p̄rie volūtat' insipientiā de-
di p̄siliū vt te ad apicē h' dignitat' pueber-
rem. **I**dcirco iusto dei iudicio in h' aque al-
ueolo cruciatibz addict' ardeo. liquefco. de-
ficio. z in nihilū pene redact' ad eadem tor-
menta rursus tolerāda restauor. **Q**uod si
certi? p̄bare vis friuola nō esse que audis.
fac afferri candelabz encū z lenta submis-
sione in aquā mitti. **D**ox p̄cipiēte abbate
allatum esse candelabz encum et sensim in
aquam missum stupendo miraculo ita a fa-
cie frigide illius aque liquefactum est sicut
fluit cera a facie ignis. zc.

LXIII

In partibz minoris **B**ritannie erat ali-
quando homo secularis. q̄ licet secularibz
negocijs dedit'. cureqz rei familiar' intenc'
esset. erat tñ fidelis et timoraz atqz in ob-
seruatiā mandatoz dei p modulo suo de-
uotus. **I**nt cetera p̄o bona q̄ vel publicer
puatim solo deo testāte faciebat. talem sibi
fecerat p̄suetudinē. vt ad ecclāz vadēs vel

Distinctio tertia

Inde rediēs seu quicquid alia occasione cimiterii transiēs p̄ aiabō fidelium ibidē pausantiū deuotā dñō p̄ce libaret. Cōtigit p̄v̄t expleto tpe vite sue d̄ h̄ sc̄lo neq̄ miḡtur lecto de cūberet. Lūq̄ iā mortū se vicinū sēiret me dñs noctē tenebr̄s misit ad pb̄m suū rogā ut ad visitādū se cū dñico sac̄ov̄ire diḡretur. P̄b̄z p̄o segnicie p̄ssus z beu p̄o diligēs carnis sue comodū q̄ salutē aīe procbiani sui p̄gere recusauit. diaconē tñ suū noīe danielē bone puerfatōis viz vice sua destinauit. q̄ libet obediēs z iussa celerit cōplēs. p̄ q̄ morietū viaticū tradidit ad p̄pā redire n̄ distulit. Por̄ q̄ vt paup̄cul⁹ ille s̄z meritis diues ifirm⁹ p̄petue sanitatē nō p̄tūre diuitia rū largitorē t̄p̄m dñm ad munimē sui recepit let⁹ hoīez exiuit. z cū illo vt credi⁹ q̄ paup̄z susceptor fieri diḡt est padisi portas i gressus lucidas br̄oz spūuz māsiōes accepit. Diacon⁹ p̄o fdiēs vbi ostio ecclē appropinquat inuēit illō aptū qd̄ clausū firmissime q̄ obseratū dimiserat. Cū cū mltū obstupuisse z ancipites mente p̄saret cogitatōes mor diuina p̄tute i eodem loco defix⁹ ē vt se inde mouere nō possz. Et ecce repēte i cimiterio illo audita ē vox clamāz z dicēt⁹ Surge fideles vniuersi q̄ntotū? exite d̄ tumultus q̄nti cimiterio esset? redēscit vt cōueniēs i ecclā p̄mēdem aīaz h̄ defūcti charissimi n̄ri z repēdam⁹ ei vice b̄nificij sui. q̄ntiens em̄ p̄ h̄ cimiteriū trāsire solebat. toties p̄ nob̄ orōnez sp̄ales facere p̄sueuerat. Ad hāc vocē defūcti cepere velocit̄ exurgē mortui. factusq̄ ē fragor atz tumult⁹ grādīs cū egredierēt de tumult⁹ suis. Porro i ecclā vīdebāt cerei mlti hinc inde parietibz affixi. q̄ eandē basilicā copioso luīe illustrabāt. quā cū d̄fūcti illi īgressi fuissent ceperūt melodia suauit̄ ibi dñm in cōi laudare z cōmēdatōis officiū solēnit̄ decātare. ita vt vno dicente collectas z orōes. alij subiūgerēt amē. ceterasq̄ r̄n̄siōes quēadmodū i choro p̄fallen tū fieri solet. Cōmēdatōe p̄o cōpleta clamatū ē deuuo vt singuli reuerterēt ad loca sua. Quibz egressis de oratorio fact⁹ ē iterū sonit⁹ z collisio tumultoz q̄n se in eis relocauerūt. tūc paulatim ceperūt deficere lūiaria illa q̄ i ecclā videbāt. q̄usq̄ penit⁹ extinguerēt. His itaq̄ p̄pletz solut⁹ ē cleric⁹ ille de loco illo in q̄ fix⁹ h̄erebat. z intrās oratoriū repositū ibi sacramentalia vasa q̄ secū detulerat. q̄ cū ad māsiōnē pb̄zi rediis. Ille cruci

na inertie sue metiēs alios. z neminē p̄funda nocte facile vigilare reputās p̄ labore rogabat eū cū stratiū repetere ac dormire. Qui ille r̄ndit. Nō ē mibi mō pausādū. s̄z tibi potius surgēdū atz laborādū. Jā ei defunct⁹ ē eger ad cui⁹ obsequia p̄cedere nos oportet. Vix p̄ba finierat z ecce nūci⁹ venit sup̄dicti viri obitū nūciās. aduētiq̄z pb̄zi flagitans Surgēs itaq̄ l̄z inuit⁹ sacerdos cū diacono sine mora prexit z debitū pio funeri obsequiū impēdit. Porro diacon⁹ ille b̄nificio gr̄e dei tā dignant̄ se visitāt⁹ neq̄q̄ ingrat⁹ exiis. s̄z de visitōe quas viderat affect⁹ vehemēt̄ atz p̄pici⁹ oīa q̄ v̄l in re v̄l in spe h̄ere poterat reliq̄t exiēsq̄ de terra sua z de cognatiōe sua. turonis i mōasterio sc̄i Martini religionis habitū suscepit. vbi etiā religio sam vitā agens fideliumq̄ defūctoz memoriā agens p̄ficiētibz meritis eiisdē ecclē post modū prior p̄stitutus est.

LXV

Dilect⁹ qdā in actu v̄l habitu seculari secularē aīm bonoz opez studijs reprimere satagebat seq̄z mortālē cē z tpe suo mortuoz fore crebro recogitās. mortuoz memoriāz ap̄d deū p̄ce z deuotiōe q̄ poterat frequēt⁹ faciebat. Decreuerat nāq̄ vt nlla vnq̄z necessitate nlla festinatōe atriū ecclē trāsire p̄p̄diret vt nō stans facie ad oriētē p̄sa dñicam orōez p̄ fidelium aiabz intēte diceret. dñm q̄z defūct⁹ misereri supplicie exoraret. Cōtigit p̄v̄t ab inimic⁹ suis ifidiatibz sibi qdā vice ita repēte circūueniret vt aut i īstati piculū mortis incurrere aut vitā fuge p̄sidio tutare necesse essz. Cursu itaq̄ rapidissimo fugiēs casu accidit vt ad clausurā q̄ cimiteriū cingebāt currēdo deueniret. Quia p̄o p̄petentiorē cōpēdij semitā ad effugiendū q̄s fugiebat nō inueniebat cit⁹ saltim clausure itroitu p̄ mediū cimiteriū trāsire cepto cursu anhel⁹ instabat. vez in currendū religiose p̄suetudis sue quā lōgo tpe illibatā suauē rat recordat⁹ p̄cidit corde z qd̄ sibi in tanto rez discriminē faciēdū ēēt estuātī mēte p̄sabat. Aut em̄ debitū sp̄ale etiā cū piculo vite fidelium aiabz tūc p̄soluēdū erat aut debiti p̄uaricatores corā iusto iudice deo q̄ in se p̄fidentes in q̄ntislibz necessitat⁹ articul⁹ suare p̄t p̄scia reū tenebat. S̄z q̄ i tāta t̄pis et discriminis angustia diu deliberādū spaciūz nō hēbat vicit cito pietas fidei metū corporee fragilitat⁹. decreuitq̄ p̄cepta morte fide

De illustribus uiris

libro defunctis solitū p̄cis subsidium nequaquā
subtrahere. s; si ita placeret altissimo sup̄ tu/
mulos eoz p̄ q̄b; orabat gladijs inimicorū
p̄fossus occūbere. Itaq; suppresso cursu ḡ/
dū sistit. turbatūq; trāq̄llās alm̄ facie sic so/
lebat ad oriētē p̄sa dñicaz orōez rāto since/
riori pietat̄ affectu dicere cepit q̄to se hāc
nouissimā ad deū fūdere p̄cē z q̄i vltimum
vale fidelib; defūct̄ offerre existabat. In/
terim vero crudelissimo letalis odij luore
exagitari rapidis passib; aduolant inimici.
cernētēsq; reuerent̄ stantē viz cui⁹ sanguiez
sitiebāt metu mort̄ diriguisse putabāt z q̄i
iā voti sui crudelē effectū habituri de scele/
re incōtinētī vt sperabāt ppetrādo. ip̄ie q̄dē
s; nō ipune tripudiabāt. Nāq; vbi p̄cipita/
riōe furibū da i insaniā p̄si septa cimiterij ir/
rūpere. imunitatē ecclē dei violare. z hostia
submissa ceruice iclinato capite stātē inten/
tione p̄mi fratricide imolare festinabāt. ec/
ce repētē vidēt armatorū mltitudiez magnā
totū cimiteriū replese quā defūctorū anias
fuisse p̄ q̄b; ille orabat nō iprobabilr credi/
mus. q̄ etiā intercessorē suum stipata corona
ambiētes vt orōnez quā p̄ eis inchoauerat
abq; impedimēto p̄ficere possz sc̄rā sollicitu/
dine obfuebant. At uero deo odibiles illi
solo maligno desiderij voto homicide vidē
tes tā subitā rez mutatioez z armatorū tur/
bā sibi iminentē stupefacti z mēte p̄sternati
fugā velocit̄ inierūt. z q̄ alienā vitā crudeli
occisione p̄imere venerāt emolimētī maxi/
mi loco reputabāt si suā fuge p̄sidio fuare
potuissent. Deuot⁹ at ille orator nil tale vi/
dēs aut sentiēs postq̄ orōez suā compleuit
cursū. quē pietat̄ intuitu tāte nēcitāt̄ arti/
culo p̄stric⁹ obmiserat repetēs puia celeri/
tate velat insequentiū inimicorū se manus fu/
giēs p̄pere aufugit. z qz gladios furentium
inimicorū z de tā p̄rio sibi iminentiū euade/
re potuissz mirat⁹ expanit. Ceterz p̄ aliq̄tu/
lū t̄pis pacisq; pulcritudie inē p̄tes stabilē
reintegrata cū familiarit̄ inuicē q̄rerent illi
q̄dē q̄d cause extitissz q̄ mort̄ piculo sibi i/
minere sic imobil̄ stās d̄ loco mor⁹ nō fuissz
ille cur vite ip̄i p̄cepissent cū oportunitatē
p̄dendi eū nacti fuissent. Cognita ab alter/
utruzq; mysterij p̄itate dñm q̄ fecit mirabilia
magna sol⁹ magnifice collaudabāt. z tā ip̄i
q̄ etiā plures alij q̄ tam grande miraculuz
p̄cipere potuerūt ad orandū p̄ fidelib; de/
functis nō mediocriter accensi sunt.

LXVI

Apud puinciā q̄ germania trās renū d̄z
q̄ vulgo saxoniam d̄z i cenobio q̄d de clunia/
censi ecclā infra muros padeburnēsis ciui/
tat̄ p̄structū nomini sc̄torū ap̄loz Petri et
Pauli intitulatū est. fuit p̄scis t̄pib; dñi ad/
huc cluniacēf ordo in statu suo vigeret mo/
nach⁹ q̄dam fm̄ nomen suū r̄pm̄ amans q̄
yamanio naturali noīe vocabat⁹. Hic cum
esset sacerdotali honore p̄dit⁹ officiū sanctū
morib; sanctis adornare curabat et diuina
mysteria deuotiōe qua spiritalē ministrum
decebat celebrabat. Ut at tanto deuotius
q̄to secretius incōtaminatum sacrificiū in
archa p̄riti cordis offerre posset capellulā
q̄ndā in honore sc̄ri alexij p̄secratā z ab ora/
torio eiusdem loci cimiterio t̄m̄ interiacēte
remoram causa dicende misse freq̄ntare so/
lebat. Vñ z ip̄m cimiteriū reciprocatō itine/
re assidue terere necesse habebat. Ad sacraz
p̄o edem vadens aut inde rediens manus
deuore orōnis absq; tedio idēptitat⁹ porri/
gebat fidelib; defunct̄. z q̄ se transact̄ die/
bus suis incineranduz fore recogitabat eo
incineratorū picula pie pensans eoz suppli/
cia mitigari suppliciter p̄cabat. Factum est
aut̄ in vna diez dñm celebrat⁹ sac̄r̄ myste/
rijs rediret pignus sancte orōnis bis q̄b;
cum debitorē pietas effecerat sic solebat
p̄solueret completaq; orōne in conclusionē
sublūgeret. Req̄escant in pace. audiuit ma/
nifeste multitudinis turbam r̄ndentē Amen
amen. Quod vbi audiuit totus intremuit z
has voces esse aniaz p̄ q̄b; orabat putans
tam p̄riguas sibi visibiliter esse mirat⁹ ex/
pauit. boneq; p̄suetudinis vsū quem de
uote catenus fuauerat tāto deinceps p̄pen/
siori diligētia p̄secut⁹ est q̄to deuotiōis sue
obsequiū acceptabile deo fidelibusq; aiab;
gratū z fructuosum existere tā inusitati mi/
raculi nouitate lectus agnouit. Sancta ḡ z
salubris est cogitatio p̄ defunct̄ exorare vt
a peccatis soluant̄.

Ex prima parte Speculi historialis.
Distinctio quarta. Exemplū p̄mum.

Mericus quidaz
suppetente rez copia sc̄lo dedit⁹
m̄ris dñi amorē et reuerētiāz et
aio sic oīno indixerat vt q̄ncūq; ecclēie in